

ÉRTESITŐ

AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYLET

ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI SZAKOSZTÁLYÁBÓL.

1893.

XVIII. ÉVFOLYAM.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG TAGJAI:

Orvosi szak:	Természettud. szak:	Népszerű szak:
LŐTE JÓZSEF.	KOCH ANTAL és FARKAS GYULA.	APÁTHY ISTVÁN.

I. ORVOSI SZAK.

I. FÜZET.

TARTALOM: *Eredeti közlemények.* Közlemények Apáthy István dr. egyet. ny. r. tanár állattani és összehasonlító bonczani intézetéből. A kóros és ép fog szövettana köréből. Rudas Gerő dr.-tól. 1—18. l. — Közlemény Szabó Dénes tr. szülészeti és nőgyógyászati kórodájáról. Az alumról női bajok orvoslásában. Ákontz Károly dr. tanársegédétől. 19—29. l. — Közlemények Brandt József dr. egyet. ny. r. tanár és műtő-intézeti főnök klinikájáról. I. Fűrészelt koponyaseb esete. II. Skleroderma adulatorum két esete. Papp Gábor dr.-tól. — A hólyagba jutott faágrészlet okozta kőképződés. Déri J. Henrik dr. műtőnövevényektől. 38—51. l. — Felső állcsont kiirtása után készült prothesis. Höncz Kálmán dr.-tól, 52—55. l. — A magyar orvosi szakirodalom 1892-ben. Összeállította Jakabházy Zsiga dr. egyetemi tanársegéd. 56—113. l. — *Vegyesek.* Névjegyzék az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya tagjairól az 1893. évi február 26-án tartott közgyűlés napján. 114—120. l. — Jegyzőkönyv az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudo-

KOLOZSVÁRT.

AJTAI K. ALBERT KÖNYVNYOMDÁJA.

1893.

Revue siehe auf Seite 133

MONDANI VALÓK.

Az „Orvos-természettudományi Értesítő” 3 orvosi, 3 természettudományi és a népszerű estélyekről kiadott több füzetben jelenik meg és tartalmazza azon értekezéseket és előadásokat, melyek az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztályának szakülésein és népszerű előadásain időről-időre előadatnak, továbbá a magyar orvosi és természettudományi szakirodalomban évről-évre megjelenő önálló dolgozatoknak névjegyzékét és a szakosztály ügyeire vonatkozó apróbb közleményeket.

A füzeteket az Erdélyi Múzeum-Egylet- vagy annak Orvos-természettudományi szakosztályának tagjai kapják, valamint megszerezhetők azok könyvtárak útján is.

Az Erdélyi Múzeum-Egylet tagja lehet — az alapszabályok 8. §-a szerint — minden önálló és tudományal foglalkozó vagy tudomány-honpolgár. A csatlakozni kívánó valamely tag által benyújtott kérelemre a választmányi elnökség határozati úton teszi be magát. A tagválasztásnál, a tagdíjak megfizetésénél az alapszabályok következők szerint kell eljárni.

9. §. Az egylet tagjai lehetnek egyes községek, testületek, egyesületi szervezetek, vagy egyesületi szervezetek tagjai, akiket a választmányi elnökség bizottjaik vagy küldötteik által gyakorolh.

10. §. Az egylet tagjai lehetnek: rendesek és rendkívüliek.

A rendes tagok azok, akik az egylet tagjai, vagy igazgatók, vagy alapítók, vagy részvényesek, vagy szakosztályi tagok.

A rendkívüli tagok tiszteletbeliek, vagy levelezők.

11. §. Igazgató tagok azok, a kik az egylet pénzalapjába legalább 500 — ötszáz osztrák forintot adományoznak, vagy a múzeumba felvehető ennyi értékű gyűjteményt ajándékoznak.

Az igazgató tagok az egyleti választmányának holtokig rendes tagjai.

12. §. Alapító tagok azok, a kik akár az egylet pénzalapját, akár a múzeum gyűjteményeit 100 = száz o. é. forinttal, vagy annyi értékű ajándékkal gyarapítják.

Az alapító ezen egyszerre lefizetett összeg által, minden részvényfizetés nélkül, holtig rendes tagja az egyletnek.

13. §. Az igazgató- és alapító tagok által befizetett összegek a múzeum alap-tőkéjéhez csatoltatnak; következésképp a folyó költségekre ezen összegeknek csak kamatai fordíthatók; csak a közgyűlésnek van joga előfordulhat rendkívüli kiadások fedezésére az egylet tőkéjéből is utalványozni.

14. §. Részvényes tagok azok, a kik kötelezik magokat, hogy az egylet pénztárába évenként az év első negyedében öt forintot fizetnek.

15. §. Szakosztályi tagok azok, a kik csupán egyik vagy másik szakosztályba lépnek be és ha helybeliek, évi 3 frt, ha vidékiek, 2 forint tagdíjt fizetnek.

Az egyszer belépő tag tag marad mindaddig, míg kötelezettségét teljesíti.

16. §. A beállási év január 1-ével kezdődik; időközben beálló részvényes és szakosztályi tag akként fizet, mintha azon év januárjának 1-jén lépett volna be az egyletbe.

17. §. Évenkénti fizetés helyett tíz évre eső részvénydíjt egyszerre előre is lefizetheti 40 = negyven o. é. forinttal. A ki pedig husz évre akarná részvényét előre zefizetni, 60 = hatvan o. é. forinttal megetheti. Helybeli tagok 25, vidékiek pedig 15 forinttal válthatják meg tíz évi tagdíjaikat.

ÉRTESITŐ

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYLET

ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI

SZAKOSZTÁLYÁBÓL.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG SEGÉLYÉVEL ÖSSZEÁLLITJA

A T I T K Á R.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG TAGJAI:

Orvosi szak:
LŐTE JÓZSEF.

Természettud. szak:
FARKAS GYULA és KOCH ANTAL.

Népszerű szak:
APÁTHY ISTVÁN.

1893. XVIII. ÉVFOLYAM.

I.

ORVOSI SZAK.

KOLOZSVÁRT.

AJTAI K. ALBERT KÖNYVNYOMDÁJA.

1894.

A VVIII. ÉVFOLYAM TARTALMA.

ORVOSI SZAK.

I. II—III. füzet.

I. Eredeti közlemények.

	Lapsz.
1. Rudas Gerő dr. A kóros és ép fog szövettana köréből	1
A fogak és a fogak szövetének hiányos fejlődéséről.	149
2. Ákontz Károly dr. tanársegéd. Az alumnol a női bajok orvoslásában	19
3. Papp Gábor dr. 1) Fűrészelt koponyaseb esete. 2) Skleroderma adulatorum két esete	30
A belső húgykőmetszés az irodalomban és Brandt tanár sebészi klinikáján Kolozsvárt	163
4. Déri J. Henrik dr. A hólyagba jutott faág-részlet okozta kőképződés	38
5. Höncz Kálmán dr. tanársegéd. Felső állcsont kiirtása után készült prothesis	52
6. Széles Dénes dr. tanársegéd. A beszámíthatóságáról	215
7. Jakabházy Zsiga dr. tanársegéd. Az asarin és sósavas asarin hatásáról	199

II. Hazai szakirodalom.

1. Jakabházy Zsiga dr. tanársegéd. A magyar orvosi szakirodalom 1892-ben	56

III. Vegyesek.

1. Névjegyzék az „Erdélyi Múzeum-Egylet“ orvos-természettudományi szakosztálya tagjairól, az 1893. évi február 26-án tartott közgyűlés napján	114
2. Jegyzőkönyv az „Erdélyi Múzeum-Egylet“ orvos-természettudományi szakosztályának 1893. febr. 26-án tartott közgyűléséről	121
3. Jelentés az „Erdélyi Múzeum-Egylet“ orvos-természettudományi szakosztályának 1893. október 28-án tartott szaküléséről	132

4. Jelentés az „Erdélyi Múzeum-Egylet” orvos-természettudományi szakosztályának 1893. november 25-én tartott szaküléséről 225

INHALT DER REVUE.

Auszüge oder Übertragungen der Originalmittheilungen des ungarischen Textes.

	Seite.
1. Dr. Gerő Rudás. Aus dem Gebiete des erkrankten und gesunden Zahnes	133
2. Dr. Karl Ákontz. Das Alumnol	140
3. Dr. Heinrich Déri. Entstehung eines Harnsteines, bedingt durch ein in die Blase eingedrungenes Zweigstück	142
4. Dr. Gerő Rudás. Über mangelhafte Entwicklung der Zähne und der Zangewebe	227
5. Dr. Gabriel Papp. Der innere Harnröhrenschnitt in der Literatur und auf der chirurgischen Klinik des Prof. Brandt in Kolozsvár . .	233
6. Dr. Sigmond v. Jakabházy Assistent. Über die Wirkung des Asarin's und des salzsauereren Asarin's	236

HB 4907

É R T E S I T Ő

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYELET

ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI SZAKOSZTÁLYÁBÓL.

I. ORVOSI SZAK.

XV. kötet.

1893.

I. füzet.

KÖZLEMÉNYEK APÁTHY ISTVÁN DR. EGYETEMI NY. R. TANÁR
ÁLLATTANI ÉS ÖSSZEHASONLÍTÓ BONCZTANI INTÉZETÉBŐL.

A kóros és ép fog szövettana köréből.

Rudas Gerő dr.-tól.

Midőn az első fejezetben jelzett tárggyammal foglalkoztam, más érdekes szöveti eltérések is megragadták figyelmemet, minek következtében kettőt tanulmányom körébe vontam. Értekezésemet ennek következtében három fejezetre osztottam, a melyeket a következő sorrendben tárgyalok:

- I. a foggyökereken észlelt egy ritka szöveti eltérésről,
- II. a foggyökerek felszívódásáról, és
- III. az interglobuláris ürökről.

I.

A foggyökereken észlelt egy ritka szöveti eltérésről.

1887-ben, midőn az élettani intézetben a fogak szövettanával foglalkoztam, a többi csiszolatom között találtam egyet különleges járatokkal a cementben, a melyek a dentinbe is mélyen behatoltak. Minthogy erre vonatkozólag hasonló rajzot vagy leírást nem ismertem s a létrejövésre nézve magyarázat nem volt, ezt kitudandó, különböző fogakból számos kereszt- és hosszcsiszolatot készítettem. Nehezítette az utánjárást azon körülmény is, hogy e csiszolat eredetét

nem tudtam. Összes akkori csiszolataim carioticus fogakból származtak, a melyeket fogbajosoktól távolítottam el és a melyeket kihúzásuk után egy dobozba gyűjtöttem volt össze, és így sorra csiszoltam őket, a nélkül, hogy egynek is közelebbi kórfolyamat vagy diagnózisát tudtam volna. Amint azonban később kitűnt, nem lett volna sikere, ha mindjárt tudom vala is a származását. A legkülönbözőbb okok miatt és más meg más kórfolyamokban szenvedett és eltávolított fogakat vizsgálva sem tudtam a bemutatandó elváltozásnak nyomára jönni.

Mégis sikerült, ha jól emlékszem, egy évre rá hasonló elváltozást látnom. Ez utóbbi csiszolat egy ép hulla-fogból ered. Az élet-tani intézetben a fogak szövetének tanulmányozására a hallgatók ép hulla-fogakat kaptak csiszolni. Egy ilyen fogecsiszolon kaptam hasonló elváltozást, ha nem is olyan szépet, mint az előbbi, de az elváltozás kétségkívül ugyanazon okból jött létre. Most ismét hulla-fogakból véltem felvilágosítást kapni, de hiába csiszoltam számtalant, ugyanazon elváltozásra nem akadtam többet. Hasonlókép e czélből csiszoltam Entz tanár úr szívességéből kapott ursus spelaeus-nak számos fogát, de eredmény nélkül.

1889-ben jelent meg Millertől Lipcsében a „Die Mikroorganismen der Mundhöhle“ című munka, melynek utolsó fejezetében a sarjadzó-, penész- és nyálkás gombákról szól. Itt hoz egy rajzot, a mely nagyrészt hasonlít és teljesen megfelel az én bemutatott készítményeknek. Említi, hogy e készítményhez úgy jútott, hogy a praeparatum hosszabb ideig vízben ázott és azt hiszi, hogy ez áztatás következtében jöttek létre a dentinben azok az elváltozások, a melyeket egy sarjadzó gomba, a saccharomyces mycoderma, okozott volna. Ugyanezt találta Miller két ember-fogon, a melyek a szájban mint csapfogak voltak alkalmazva.

Miller azon leírása, melylyel ezt kifejti, nagy bizonytalanságban hagy bennünket, mert nem szabatos és így nem tudjuk, hogy ő ezt hogyan érti. Ugyanis, saját szavaival élve, azt mondja: „Doch habe ich an einem Stückchen Zahnbein, welches längere Zeit in Wasser aufbewahrt wurde, und auch an zwei menschlichen Zähnen, welche als Stiftzähne im Munde getragen worden waren, die interessante Thatsache constatirt, dass das Zahnbein von einem Sprosspilz (Saccharomyces mycoderma) durchbohrt war.“

Nem volt még alkalmam sem csapfog támaszául szolgáló gyökér vizsgálni, sem pedig re-, trans- vagy implantált fogat, és így nem tudom, hogy ezek melyike, vagy mind a kettő oly csekély ellentétlást tanúsít-e gombákkal szemben. Nem volna érdektelen megállapítani, hogy e gombamenetek mily alkalommal, a szájúr és képletei, valamint az egész szervezet milyen állapotában találhatók. Miller egy áztatott csiszolaton kapta és két esetben emberfogon, a melynek eredetét nem tudjuk biztosan. Galippe egy hulla-fogon, én pedig két alkalommal akadtam rá, egyszer egy kihúzott carioticus emberfogon, egyszer egy hulla-fogon.

Miller azon nézetének ad kifejezést, hogy az említett gomba a teste végén savat választ el, a melynek segítségével a legépebb dentinbe is befűrődhatik. Hasonlóképen nyilatkozott Galippe¹⁾, a ki ugyanezt találta egy a Marquis-szigetéről származó csontváz fogain, a melyeket górcsővel megvizsgált. A csatornák itt sem a canaliculi dentis irányában haladtak és ezekben ovoid képletek voltak. Ez esetben a mikroorganizmusok a pulpa úréből és kívülről a cementen át hatoltak a dentinbe.

Miller nincs meggyőződve róla, hogy e magyarázata a valóság-nak teljesen megfelel. Inkább hiszi, hogy a gomba a dentint ugyanoly módon oldja fel, mint az osteoklastok a csontot. Hogy e mellett savak is játszanának szerepet, nem képes bizonyítani. Én több alkalommal áztattam fogcsiszolatokat, részint tiszta vízben, részint pedig kenyér, nyál és víz keverékében, hogy a Millertől ily körülmények közt észlelt elváltozásokat megkapjam. A csiszolatokat, mielőtt e kísérleteknek kitettem volna, górcsővel megvizsgáltam és meggyőződtem, hogy a dentinben és cementben ilyenemű elváltozások nincsenek. Azért használtam kenyeret és nyálat a kísérleteimhez, mert Miller szerint a saccharomyces mycoderma ilyen keverékben jól tenyészik. Az én kísérleteim azonban negatív eredményűek voltak. Az így kezelt csiszolataim emberi és medve-fogakból vannak véve. Ilyenemű elváltozás egyáltalában nem található rajtuk. Azok a csiszolatok, a melyek 3 hónapig kenyér és nyál keverékében áztak, olyanok a macerálás miatt, mintha Bismark-barnával volnának festve.

¹⁾ Deutsche Monatsschrift für Zahnheilkunde. 1889. III. Heft 128 Seite. (Pariser Ges. f. Biol. — D. Med. — Zeitg 1888, Nr. 65.)

Ugy látszik, hogy az áztatás alatt savas erjedés folyt le, mert a vékony csiszolatokból teljesen, a vastagokból legnagyobb részben kivonódott a mésztartalom.

A másik kérdés az, hogy hol fejlődtek ki e gombajáratok? Említettem, hogy a kihúzott fogakat egy dobozba gyűjtöttem volt össze, a hol egy néhány hétnél tovább nem vesztegelhettek, mert vizsgálat alá kerültek. Feltehetnők, hogy ezen fogban levő gombajáratok a dobozban fejlődtek ki, a hol esetleg alkalmas talajra találhattak. Ez azonban kizárható, mivel ugyanezen viszonyok közt volt 50—60 fog, és így több fogban is kellett volna ugyanezt találnom, a mi azonban nem történt. Ebből teljes joggal következtethetjük azt, hogy ezek a járatok az illető ember szájában fejlődtek ki, ami, az irodalmat tekintve, nem látszik mindennapi dolognak. Készítményemen a járatok mindjárt a zománcz határán kezdődnek. Itt a fognyakon a vékony cement réteg a csiszolás következtében letöredezett, de a csiszolat többi helyén, úgy a cement, mint az ezt követő szemcsés réteg megvan. A járatok a zománcz határától kezdve az egész hosszcsiszolat körzetén mindenütt találhatók. Elhelyezkedésüket tekintve, majd a cementben fekszenek, ennek periferiájával párhuzamosan vonulva, majd derékszögben vagy rézsút szelik át a cementet és így hatolnak a dentinbe, vagy pedig a dentinesatornákkal haladnak párhuzamosan. Gyakran találkozunk e járatok keresztmetszetével, vagy látjuk őket rézsút elvágva. Ilyen keresztmetszeteiket, rézsút talált meneteket, vagy vakon végződő járatvégeket találunk messze benn a dentinben is. Egyik nagyobb menet keresztmetszete a csiszolat periferiájától 250 μ -re látható, a dentin periferiájától 196 μ -re. Kisebb menetek átmetszetét még ennél is beljebb lehet találni. Ebből világosan látható, hogy sokkal hosszabb és a dentinbe mélyebben behatoló járatok voltak itt, mint tényleg a csiszolaton láthatók.

E menetek tágassága 3—12. μ között változik. A menetek ritkán üresek, többnyire finomabb vagy durvább szemcsés törmelékkel teltek, a mi részben csiszolás közben is kerülhetett beléjük.

Függelék. Ilyen járatokat írt le legelőször Roux a „Zeitschrift für wissenschaftliche Zoologie“ XLV. kötetében (Lipce 1887.) a 227—254. lapon, ezen czim alatt „Über eine im Knochen lebende Gruppe von Fadenpilzen (Mycelites ossifragus).“ Roux a rhytina stel-

leri bordarészében talált ilyen járatokat, a melyek a Havers-féle lemezeket a legkülönbözőbb irányban járták át. E járatok elágaztak, az ágak többnyire oly átmérőjűek voltak, mint a törzs, a melyből származtak. A járatok a vérerekből indultak ki és bármily hosszúak voltak, csonttestecskéket sohasem nyitottak meg, azaz csontsejteken sohasem mentek át. Roux a járatok legtöbbjében egymástól különböző távolságban látott válaszfalakat. A járatokat hártya béleli ki. Csak a csont belsejében voltak a járatok találhatóak, úgy, hogy a csont 2—3 mm. környéki részében a csont normalis szerkezetű volt. Találta ezt sok fossil csontban és porczban. Nézete szerint ezek nem az élő individuumban fejlődtek ki. A járatokat létrehozó mikrobakat mycelites ossifragus-nak nevezte.

Schaffer a „Sitzungsberichte der mathematisch-naturwissenschaftlichen Classe der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften XCVIII. Band, III. Abth. 1889. Wien“, 319—382. lapján „Über den feineren Bau fossiler Knochen“ czímen értekezik egy diluvialis őz járomcsontjában talált ilyen járatokról, a melyeket itt fúró járatoknak nevez (Bohrgänge).

Ugyancsak Schaffer értekezik ezen Sitzungsberichte XCIX. kötetének III. részében 1891-ben e czímen: „Über Roux'sche Kanäle in menschlichen Zähnen“ (371—378. lapon). Ő ezen fúró járatokat először Wedl-nek egy fogcsiszolatán látta. Azután Smreker figyelmzettette arra, hogy olyan fogakban jönnek létre ilyen járatok, a melyek hosszú ideig áznak vízben. Kapott is Schaffer ilyen fogakat megvizsgálás végett és csakugyan talált bennök Roux-féle járatokat, sőt egy fiatal metsző fogon, a melynek gyökércsatornája még tág volt, ilyen járatok a pulpaúr felől is képződtek. Schaffer az algákat okolja e járatok létrehozásáért és kísérletezett is ez irányban, a mennyiben egy teljesen ép fogat tett közönséges vízbe, aztán aquariumból algákat tett belé. A kísérlet azonban nem igazolta feltevését. Azt mondja u. i. (l. c. p. 377): „ . . . das Eindringen von clorophyllhaltigen Schläuchen in den Cementüberzug *glaube ich* an einzelnen Stellen bestimmt gesehen zu haben.“

Miller berlini tanár szives értesítése alapján leírásumat azzal bővíthetem ki, hogy ő már 1881-ben írt le ilyen járatokat az „Archiv für exper. Pathologie u. Pharmakologie“ XVI. kötetének 291—304. lapján. 1892-ben pedig Tomes írt le egy esetet a „Transaction of

odontological society of Great Britain“ folyóiratban (Vol. XXIV. No 4.). Miller hozzám intézett szíves levelében kifejti, hogy még ma sem képes határozottan állítani, hogy sarjadzó gombával van-e itt dolgunk, vagy esetleg penészgomba-fajjal, a mit száraz esziszolatokon biztosan eldönteni neki eddig nem sikerült.

II.

A foggyökerek felszívódásáról.

Minthogy a foggyökéren előforduló felszívódási jelenségek az előbbi fejezetben említettekhez némileg hasonlóak, ezeket is vizsgáltam. A foggyökéren a felszívódás legkevésbé sincs összefüggésben a cement-réteg vastagságával. Ennek úgy a vastagabb, mint a vékonyabb cement-rétegek áldozatúl eshetnek, de leghamarább támadtatnak meg úgy a cementben, mint a dentinben a hiányosan képzett helyek. A hiányosan képzett helyeket a dentinben *leggyakrabban* találjuk a környéki részen; ezek az odontoblastok működésének elején képezetnek. *Sokszor* találjuk a pulpával határos dentinben, a mely az odontoblastok utolsó működésével esik egybe. *Legritkábban* találjuk a dentin közepén, a mely a fog előhaladott fejlődése alatt létrejött táplálkozási zavartól származik. A foggyökér felszívódásánál és szövetének újraképződésénél nem csekély szerepet játszik az alveolus felszívódása is, amiért is e kölcsönös viszonyt szintén figyelembe veszem e helyen.

A cement a gyökér dentinje körül rétegzetesen rakódik le. E rétegek a gyökércsúcs felé mindinkább szaporodnak. Emlősöknél, egyáltalában vénségben, a cement tetemes vastagságot érhet el; a cementanyag vagy az egész gyökér körül rakódik le, vagy ennek csak egy-egy részén, ami által a cement-exostosisok származnak. De korántsem történik ez minden öreg fognál. A cementképződés nincsen időhöz kötve; megkezdődik, midőn a zománcképződés a koronán megszűnik, vagyis kevéssel a fog megszületése előtt, a különböző fogaknál tehát különböző időben; tetőfokát éri el, midőn a dentinképződés megszűnik, vagy lassúdik, de ezután is folyton képződhetik. Baume ¹⁾ szerint a cement megvastagodása valószínűleg

¹⁾ Dr. Robert Baume. Odontologische Forschungen II. Theil.

még azon körülménnyel is összefügg, hogy az alveolus szabad szélei fel kezdenek szívódni. a mi néha még elég fiatal egyéneknél található, kik kevés gondot fordítanak fogaik tisztán tartására. A felszívódásnak fiatal egyéneknél fogkö az oka. A fogkö t. i. az alveolus széleit folytonosan nyomja, s mivel itt az alveolusnak szivacsos állománya nincs, hamarabb jó létre táplálkozási zavar és ennek következtében felszívódás. Rendes körülmények között tehát a gyökér felszívódása a medernyujtvány sorvadásásával kezdődik. Ettől azonban teljesen függetlenül és pedig a gyökér felszínének bármely részén is föllép. Ha így a fog alveolusának egy részét elveszíti, meglazul és kiesik. E meglazulással rendszeren egybeesik a cementállomány megvastagodása. Ugy látszik, mintha a fog cement állománya térfogatának megnagyobbodásával, a veszteség daczára, helyét biztosítani igyekeznék. A gyökér e pótló megvastagodása a peridentium izgatásából magyarázható, a mi ilyenkor a fog mozgathatóságától ered. Az ilyen mozgékony fogaknál azonban nem mindig találjuk a cementállomány megvastagodását és gyakran találjuk ezt a gyökérnek előzetes mozgathatósága nélkül is. E két tényező azonban gyakran coincidál. Az ilyen cement-túltengés legtöbbször kötőszövet és vérerektől átjárt, a mi azután a túltengett képződmény felszívódására viszen.

A felszívódás egyszer csak a felületen terjed inkább, máskor a mélybe hatoló csatornák alakjában, a melyek vagy periosteum-csapokkal vagy szemcsés alaktalan mésztömeggel vannak kitöltve. A fogak gyökereinek felszívódásánál első feltétel, hogy a pulpa elveszítse életképességét, vagy legalább tetemesen csökkenjen, mert a rendszeren működő szövetben felszívódás létre nem jöhet. Hogy a pulpa életképességét elveszítette-e, azt már első látásra észre lehet venni. Ilyenkor a fog halvány fényű, megváltozott színű. A felszívódást, úgy mint másutt. itt is sarji szövet eszközli, a melyet vagy a pulpa, vagy a peridentium, vagy mindkettő együtt termel. A felszívódás tanulmányozására nagyon alkalmasak a tejfogak, a melyeknél a felszívódás szövetképző erély híján lép fel. A felszívódási felület szabad szemmel vagy loupeval nézve nagyon egyenetlenül gödrös. A felszívódás a dentinben gyorsabban halad, mint a cementben, a miért is ez alávájoltnak látszik. Ennek oka mindenesetre az, hogy a cement a gyökérhártyával van fedve, a mely ezt a felszívódás

ellen védi, míg ha a felszívódás a dentinig hatolt, itt akadálytalanabban haladhat. Ha egy tejfogot, a melynek gyökere teljesen felszívódott, a foghúsról vigyázva le- vagy kiemelünk, akkor a felszívódási felület alatt közvetlenül egy hússzemölcsöt fogunk látni, a melynek mélyedései és emelkedései teljesen a fog felszívódott felületébe illenek. Ez a szemölcs tehát a felszívódási felületnek pontos lenyomata. A görcesövi vizsgálat mutatja, hogy sarjszövetrel van dolgunk, a melynek felületén, tehát a gyökér felszívódási felületéhez legközelebb eső részen, ott találjuk a felszívódással együtt járó, sokmagú óriássejteket. Az előbbi módon eltávolított tejfog-csiszolatban a felszívódás a cementben és dentin állományában nagyon jól vizsgálható.¹⁾

A felszívódás első jelei itt, hogy világosabb körök lépnek föl, vagy jobban mondva félkörök, a melyek egymással összefolynak. Erre görcesövi gödröcskék képződnek, ezek is összefolynak. A dentin olyan, mintha ki volna maródba, a mely kimaródások Howship-lacunák néven ismeretesek. A félkörök alatt, tehát a felszívódási felületen lévő állomány egy kissé halványabb (talán mivel a mészsók egy része már kioldódott), mint az ép dentin. A dentin csatornácskák folytatásai a felszívódási felületen jól láthatók, de lumenjük többnyire dűzzadt, nagyobbodott. Vannak azonban itt rendes vastagságú dentincsatornák is. A dentincsatornák egy része a felszívódási felületen irányát változtatta, a mennyiben itt eredeti irányukkal tompa szöveget képeznek. A dentincsatornák a felszívódási felületnek csak egy részén láthatók, mert rövid lefutásuk után a sarjszövet létrehozta új képződményben meg nem különböztethetőkké válnak. Ez újképződményben némely helyt a legszebb csontsejteket lehet látni a dentincsatornák között. Kezdő vizsgálóra nézve egy kissé meglepő kép, a mikor majdnem ép dentincsatornák között a legszebb és félreismerhetetlen csontsejteket látja. Ismét más helyeken a dentin-csatornák tágabb lumenje közvetlen folytatásaként durván szemcsés mész lerakódását lehet látni, kisebb-

¹⁾ Struiken ezen czímen: „Die Resorption der Milchzähne und die Odontoklasten“, a Centrallblatt für die Medizinischen Wissenschaften, 1890. Nro 22. bőven foglalkozik a felszívódással. Ő nem találja Baumenak átlátszó köreit, a melyek mélyen a dentinbe hatolnak és a felszívódás előhírnökei. Ezek az én készítményeimen kiválóan látszanak, főleg a tejfogagnál.

nagyobb ürökkel. Ugyanilyen képet mutat, ha nem is ilyen kifejezetten, a dentin azon része, a mely a pulpa üre körül fekszik. A pulpaür határán számos Howship-féle gödröcske látható. A felszívódásra nézve jellemző áttetsző köröket a peridentiumtól vagy pulpától beljebb eső helyeken is kapjuk, a nélkül, hogy az előbbiekkel összefüggésben volnának, ezek azonban mégis vagy a peridentiumtól vagy a pulpától erednek és csak a készítményen nem mutatható ki az összefüggésök.

Legszébben demonstrálható ugyan mindez tejfogagnál, de több más készítményem is van, a melyek a felszívódási viszonyokat így tüntetik föl. Hangsúlyoznom kell, hogy a pulpaür körül levő felszívódásnál is lehet a szemcsés mészlerakodást és csontsejteket találni, a mi, úgy látszik, egyesek figyelmét kikerülte, különben nem volna máig is vitás kérdés, hogy képes-e a pulpa csontot termelni?

Hogy a peridentium tetemes pusztítást visz véghez a dentinben az által, hogy ezt felszívódásra bírja és azután mélyen behatol az állományába cementet képezve, nem ritkaság.¹⁾ De tán ritkábban észlelték, hogy a zománczot, valamint az ez alatt levő dentin egy részét is feloldja és cement képződik helyébe. Míg az előbbi épp oly gyakran található emberi fogagnál, az utóbbit lófog csiszolatán mutathatom be. A lófog zománczát u. i. a korona egész felületén cement fedi. Készítményemen a zománcz felett levő cement egy helyt áthatol a zománczon és bemélyed a dentinbe. Itt szépen képződött csontsejtek láthatók és a kellő közepen egy Havers-csatorna.

A cement itt egészen rendes külsejű és csak annyiban különbözik a rendes helyen lévő cementtől, hogy Sharpey-féle rostjai nincsenek és Havers-csatorna van benne. Hogy ez csakugyan felszívódás és újképződés, nem pedig fejlődési hiba, arra bizonyosság, e két rész közt, t. i. a régi és újonnan képződött szövet közt lévő ragasztó vonal (Kittlinie).

A felszívódást sarjszövet eredményezi, a mely a fog alveolusának szivacsos állományából, vagy tán jobban mondva, az állományában lévő velősejtekből indul ki. Ez a sarjszövet először a peridentiumon hatol át, a midőn ez szintén sarjszövetté változik. A sarj-

¹⁾ Ugyanily képet mutat be Bödeker, Heitzman, „Mikroskopische Morphologie des Thierkörperpers“ 1883. czimű munkájának 266. ábrájában, 637. lapon.

szövet véredvet szolgáltat, a mely a mészsókat feloldja, a felszívódást elősegíti. A felszívódás módjára nézve azonban eltérők a nézetek. Némelyek azt hiszik, hogy a sejtek, a szaporodásuk okozta nyomás által idézik elő a felszívódást. Mások vegyi változásban keresik a felszívódás okát. Baume úgy fogja fel a felszívódást, hogy az az anyag, a mely egy másikat oldva tart, bizonyos körülmények között ismét feloldhatja azt a testet. A vérplasma azokat a mészsókat, a melyek a csontok és fogak felépítésére szolgálnak, lerakódásuk előtt oldva tartja magában. Viszont a fog életképességének megszűnte, vagy csökkenté után ismét feloldhatja ezeket a mészsókat.

Havers-csatornákat a cement rendes vastagságakor fiatal fogakban nem találunk, felszívódás és hyperostosis esetén azonban alig hiányzanak. Kölliker¹⁾ szerint ezek kétszer-háromszor is elágzanak, vakon végződnek és 9—22 μ átmérőjűek. Salter egyeseket a fogűrbe is követett.

III.

Az interglobuláris ürökről.

Gyakran találunk a dentinben a periferiájához közel, vele többé-kevésbé párhuzamosan elhelyezkedett úgynevezett interglobuláris üregeket. A koronában és gyökérben egyaránt fellelhetők. Ritkábban találhatók ezek a pulpával határos dentinben, a milyent igen sok csiszolatomban csak egy esetben kaptam szépen alakulva. Az interglobuláris ürök Czermák²⁾ szerint úgy jönnek létre, hogy az alapállomány elmeszesedése nem történik tökéletesen. Az alapállomány elmeszesedését úgy magyarázza, hogy gömbök alakjában történik, a mely gömbök összefolynak s így kapjuk a rendes dentint. Hasonlóképen magyarázták és kísérletekkel bizonyították a dentin ekképeni elmeszesedését Bainie és Harting.³⁾ Harting e gömböket calcosphäriteknek nevezte. Ha ezen gömbök összefolyása valamely okból létre nem jönne, származnak az egyes gömbök közt körszeletekhez hasonló vagy egyáltalában körídomú terek, a melyeket Czermák inter-

¹⁾ Kölliker, szövettan, 372. lapon.

²⁾ Zeitschrift für wissenschaftliche Zoologie II. kötet, 310 lapon.

³⁾ Charles S. Tomes. Die Anatomie der Zähne. Bearbeitet von H. Laender. Berlin, 1877. 194. lapon.

globuláris üröknek nevezett el. De interglobuláris üröknek nevezte ő a dentin és cement közt levő és csiszolatokon látható üröket is. E kettő azonban egymástól lényegesen különbözik. Különböen egyedül mondja (l. c. p. 312.) „Es gibt aber auch Hohlräume, an denen man eine Begrenzung durch sphärische Flächen geradezu nicht nachweisen kann, und man dürfte geneigt sein, zu vermuthen, dass es in der Zahnschubstanz noch Hohlräume andern Ursprungs, als die Interglobularräume, gäbe.“ Már ő is kijelentette, hogy megvizsgálható volna, vajjon ezen két úrnem, t. i. a dentinben szabadon levő köralakú képződmények, a cement és dentin közt levő ürök ugyanazon eredetűek-e és e szerint mindkettő interglobuláris úr néven összefoglalható-e?

Czermák mindkettőt interglobuláris úrnek nevezi és következőképen indokolja: a dentin csatornák, úgymond, egyenlőképen viselkednek mindkét nemű úr iránt, a mennyiben az úr a dentin csatornákat lefutásukban akadályozza, és pedig úgy, hogy a dentin csatornák az úr egyik végén beszájadzanak és a másik végéből ismét mintegy eredetüket veszik, tehát az úrt át nem járják. Minthogy továbbá a mészgömbök különbözőképen egyesülhetnek, nem csodálható, ha minden úrnek nincsen meg a gömb alakja.

Végre azt mondja, nem lehet azt gondolni, hogy az ürök egy helyen az által jönnek létre, hogy a mészgömbök nem olvadnak össze egymással, más helyt pedig egyéb okból származnának. Czermák ez okadatolásának 2 utolsó pontja nem fogadható el. Hogy a mészgömbök különbözőképen folyhatnak össze és így esetleg a gömb vagy köralakot teljesen kizárhatnák, nehezen érthető, mert azt hiszem, az új alakról többé-kevésbé észrevehető volna, hogy gömbökből keletkezett. Pedig a dentin és cement közt levő úr legtöbbször a legkülönbözőbb alak látható, a nélkül, hogy köralakra gondolni is lehetne. A mi az utolsó bizonyítását illeti arra nézve, hogy e két nemű úr egybe tartoznék, vagy egyféleképen származnék, t. i. hogy nem lehet képzelni, hogy az egyikféle úr mészgömbök össze nem olváda által jönne létre, és a másik másképen származnék, az éppen nem bizonyíték, mert igenis lehetséges és véletlenül itt e két hely mindegyike más-más okból származik.

Czermák azon magyarázata, hogy az elmeszesedő dentinben mészgömbök össze nem folyása által ezek közt és e miatt gömb-

vagy körszerű terek származnak, ezt az erre vonatkozó készítményeken lehet constataálni. És ha ezek közt a csiszolaton őrít találunk, még nem jogosít föl arra a felvételre, hogy őr volt azon a helyen akkor is, mielőtt ennyi elváltozáson ment keresztül. Nem képzelhető, hogy ha a mészgömbök nem folynak össze, ez által őr keletkezne, és pedig azért nem, mert ha fejlődő fogakat vizsgálunk, azt látjuk, hogy az elmeszesedés a már meglévő dentin alapállományában történik és pedig a dentin alapállományának termelő helyétől jóval távolabb. Ezen alapállomány folytonosságát csakis a dentinrostok szakítják meg, őr ott egyáltalában nincsen. Az elmeszesedési határon látjuk a mészgömböket, de hézagok köztük nincsenek. A puhított fogon a savak behatása következtében a mészgömbök eltűnnek. Ilyenkor azonban a metszetek festése ad biztos felvilágosítást az elmeszesedési határra nézve. A metszetnek azon része ugyanis, a melyből az alkalmazott sav a meszet kivonta, a festő anyagoktól erősen festődik és ez által a mészgömbök határai ismét láthatók lesznek, míg az újonnan termelt, még el nem meszesedett alapállomány vagy egyáltalában nem veszi föl a festéket, vagy nagyon halványan festődik. Így tehát a festék nagyon jól feltünteti a határt az el nem meszesedett alapanyag és a mesztelenített dentin közt. E határvonal rendszeren körvonal-részekből áll. Gyakran lehet látni a festetlen alapanyagban gömb vagy jobban mondva kör-alakokat, a melyek épp úgy felvették a festő-anyagot, mint a mesztelenített dentin-állomány, ezek az úgynevezett mészgömbök, a melyek el voltak meszesedve, és azért vették föl a festő-anyagot a meszkivonás után. A legújabb képződményű dentint, a mely még nincs elmeszesedve és a festő-anyagot nem veszi föl, Morgenstern¹⁾ szürke dentinnek nevezi, az elmeszesedett dentint pedig sárga dentinnek.

Minthogy tehát az elmeszesedés, vagy a mészgömbök képződése az alapállományban történik, nehezen képzelhető, hogy a mészgömbök össze nem olvadása által őr támadna, hiszen ott az alapállomány van, a melyen keresztül már az elmeszesedés előtte Tomes-féle rostok haladnak! Lehet, hogy ez az alapállomány, mivel ott a

¹⁾ *Morgenstern*. *Entwicklungsgeschichte der Zähne*. 1891. Scheff. Handbuch d. Zahnheilkunde I. kötet 282 lapon

²⁾ *Charles Tomes*. I c. p. 48. lapon.

mészgömbök nem olvadtak össze, puhább, mint egyebütt, mint azt Tomes²⁾ és mások is említik.

Ilyen helyeken aztán a csiszolaton őrök úgy jöhetnek létre, hogy a csiszolás kíméletlen, durva munkája alatt a puhább alapállomány könnyebben dörzsöltetik ki, mint az ép, keményebb, mészből teljesen áthatott dentin a'apállománya. Mi tehát ezen helyeken őröket csak csiszolatokon látunk, sértetlen fogszövetben itt puha alapállomány van (pl. metszeteken).

Kollmann¹⁾ az interglobuláris őrökről azt írja, hogy puha alapállományyal birnak, *a melyen a dentinrostok keresztül haladnak*, és úgy jönnek létre, hogy az őr kiterjedése szerint egy néhány dentinsejt porczállományt termel, de mészsókat nem rak le. Egy bizonyos idő múlva azon akadály, a mely a sejtek működését ekként befolyásolta, megszűnik, és a sejtek rendes működésüket ismét folytatják, amennyiben úgy enyvet képző anyagot, mint mészsókat termelnek. Charles Tomes (l. c. p. 48.) is érvel a mellett, *hogy a dentincsővek az interglobuláris őrökön keresztül mennek*.

Ebből úgy látszik, hogy csak Czermák tekintette őröknek, aki ez eltérést először írta le. A későbbi vizsgálók, mint Kollmann, Tomes és mások azt mondják, hogy ebben az úgynevezett őrben alapállomány van, csak hogy ez utóbbiak szerint a dentinrostok vagy dentincsővek mennek át ezeken a helyeken.

John Tomes e két őrnevet már különválasztotta, amennyiben a dentin és cement közt levőket *szemcsés rétegnek* (granular layer) nevezte.

Ebner²⁾ úgy az interglobuláris őröket, mint a szemcsés réteget felemlíti legutóbb megjelent fogszövettanában, a nélkül, hogy ezeknek finomabb szöveti szerkezetéről vagy létrejövésük módjáról szólna. Morgenstern (l. c. p. 283.) csak annyit említ, hogy ezeknek létrejövése fejlődési akadályokon alapul.

Hogy az interglobuláris őr elnevezés nem felel meg, már az utóbb felemlített bűvárok vizsgálataiból is kitűnik, a kik mindnyá-

¹⁾ *Kollmann*. Substantia eburnea der Zähne. Sitzungberichte der königl. bayer. Akademie. 1869. I. kötet, 379. és 382. lapon.

²⁾ *Ebner*. Histologie der Zähne mit Einschluss der Histogenese: Scheff, Handbuch d. Zahnheilkunde 1891. I. kötet, 224. lapon.

jan megegyeznek abban, hogy ezen helyeken alapállomány található, tehát nem űr, amint az én vizsgálataim is bizonyítják. Én ennek következtében az *interglobuláris űr* elnevezése helyett az *interglobuláris tér* nevet ajánlom ezen helyekre nézve. Ez interglobuláris téren nem mennek át a dentinrostok, a melyek e terek iránt úgy viselkednek, mint azt első vizsgálójuk, Czermák leírta. Pontos vizsgálatnál ez minden csiszolaton vagy metszeten egyenlőképen, és így látható. Hangsúlyozom, hogy pontos vizsgálatnál, mert felületes vizsgálatnál rendesen úgy látjuk, hogy a dentinrostok áthaladnak e téreken. De ha ezeket az interglobuláris tereket pontosan beállítjuk, tapasztaljuk, hogy az előbb jól látott dentincsövek sokkal gyengébben látszanak, mint a tér és határai. Kellő utánjárással meggyőződünk arról, hogy a dentincsövek nem az interglobuláris téreken mennek át, hanem vagy fölöttük vagy alattuk haladnak el, míg ellenben azok a dentincsövek, a melyek a térrel egy síkban fekszenek, azok határozottan megszakítatnak az interglobuláris tértől és a tér átellenében eső határon ismét azon irányban folytatják útjokat, a melyben megszakadt volt.

Az interglobuláris terek származására nézve is helyes a Czermák elmélete, hogy t. i. ezek a mészgömbök össze nem folyása által jönnek létre. E tereket ugyanis körvonalrészek határolják. Az elmeszesedés mészgömbök által történik, és ha ezek össze nem folynak, a köztük levő hely nem impraegnálódik kellőleg mésszel, és így eltérő a mésszel teljesen telített dentin állományától. Azonban magyarázatra szorúl, hogy hogyan van az, hogy ezekben az interglobuláris téreken nincsenek dentinrostok? Tán hiányos fejlődés következtében dentinrostok ott egyáltalában nem voltak, vagy később tűntek el?

Azt, hogy a dentinrostok egyáltalában hiányoztak volna, nem lehet felvenni. Hiszen e helyen a dentincsövek úgy néznek ki, mintha a közepükből egy darabot kivágtak volna. Már pedig, ha úgy volna, hogy az odontoblastok működése zavarából származnék itt a dentinrost hiánya, akkor a dentincső lumenje nem volna egyenlően tág a megszakított helyen és a tér másik oldalának ismét folytatólagos helyén, és ez a két vég alig esnék egy síkba és egy vonalba. A dentincsövek nem kezdődnek a zománcz vagy a cement határán olyan vastag lumennel, mint a milyen lefutásuk közepén van. Az

interglobuláris tér határán tehát nem kezdődik az odontoblast működése újra, mint azt egyesek állítják, hanem csak folytatódik; nem újonnan kezdődő, mert a dentinrost létrehozására irányult működésében egyáltalában nem is volt zavarva, amire az interglobuláris tér határán újólag feltűnő dentincső tág lumenje enged következtetni. Épp úgy, mint ha egy metszeten egy vérér kisebb-nagyobb lefutását látjuk, senkinek sem fog eszébe jutni, hogy az az ér ott vette eredetét azon tág lumenjével.

A dentinrostok eltűnése az interglobuláris térről tehát utólagos folyamatnak a következménye. A dentinrostokat ugyanis a Neumann-féle hüvely veszi körül és ez védi. Tudjuk, hogy a Neumann-féle hüvely milyen ellentálló képességgel bír savak, aljak és macerálás ellen. De ha ez létre nem jön, a dentinrost csupán a puha alapállományba van beágyazva. Így történik ez az interglobuláris téren is. A Neumann-féle hüvely az elmeszesedés folyamata alatt és által jön létre. Az interglobuláris téren, mint előbb láttuk, mészlakodás nem történik. Ennek következtében Neumann-féle hüvely nem képződik, a dentinrostok védtelenek, az alapállománnyal közvetlenül érintkeznek, minek következtében más nem is képzelhető, mint hogy azok a puha alapállományba beleolvadtak.

Ami a szemcsés réteget illeti, már John Tomes, ki annak különműségét főismerte, más elnevezéssel is jelölte, ezzel annak adván kifejezést, hogy ezek nem azonos vagy hasonnemű képződmények. Erről az illető helyek egyszeri látása is kellőleg meggyőzhet minden vizsgálót. Van e két eltérésnek némi tekintetben közös tulajdona is. Így pl. a szemcsés rétegbe is behatolnak a dentinrostok. Ezek azonban a benyílás ellenkező oldalán nem folytatják útjukat, mert ez a dentinrostoknak rendesen véghatára. Történik, hogy a szemcsés réteghez közel akadunk olyan, rendesen kisebb területekre, a melyekbe a dentinrost bemélyed és a benyílás ellenkező oldalán ismét látjuk a benyílás folytatásaként, de ez már nem tartozik a szemcsés réteghez és egészen más eredetű, mint amaz. Vagy vannak esetek, hogy a dentinrost közel a szemcsés réteghez körte- vagy ampullaszerű képletben tűnik el, vagy jobban mondva veszi kezdetét, de ez ismét csak közel van a szemcsés réteghez és más rovat alá tartozik. A festékekkel szemben ugyanazon magatartást tanúsítja, mint az interglobuláris terek, vagy a szürke dentin. Mindhá-

rom ugyanis nehezebben veszi föl a festő anyagot (puhított állapotban.) E közös tulajdon egy közös szöveti jellegben találja magyarázatát, hogy t. i. nem voltak elmeszesedve. A festő anyagok nehezebb felvételét úgy kell érteni, hogy a rendes dentinállomány festőanyagfelvételéhez képest, ezekben a szövetekben nehezebben történik. De azért mind a három képződésnek úgy alakja, fellépési helye, képződésének oka és módja, valamint görcsövi képe teljesen eltér egymástól.

A fogak puhításánál, a mit az Apáthy-féle folyadékban való conserválás után végeznek, és a mit utóbbi időben 5 rész 75%-os alkohorból és 1 rész salétromsavból álló keverékkel eszközölk, azt tapasztaltam, hogy ha a puhítás és ennek lefolyása alatt a fogak megvizsgálása, azon czélből, hogy a mészsók kivonása mennyire haladt előre, kellő óvatossággal nem történik, és e miatt a cementréteg tönkre megy, vagyis leválik, mindezen esetben, fejlődő fogaknál, a szemcsésréteg is teljesen hiányzik. Ebből arra következtethetünk, hogy a szemcsésréteg a cementtel szilárdabban függ össze, mint a dentinnel.

Ha ez nem csak az én eddigi észleleteim által bizonyíthatnák be, akkor a szemcsésréteg a cement képződéséhez tartozik. Egy kissé ellene bizonyít azon körülmény, hogy a szemcsésréteg és cement közt igen gyakran pontos határvonal látható. Mindannak daczára a cementképződéssel hoznám összefüggésbe, amíg az ellenkezőről alaposabban meg nem győződöm.

Ez az egynemű áttetsző határvonal, a mely legtöbbsnyire ott van, a mely irányban a készítmény hasadása vagy szakadása történik, tulajdonképen nem egyéb, mint ugyanazon vonal, a mely a csont vagy a cement egyes lemezei között képződik. E szerint a szemcsés réteg a cement első rétegének volna tekinthető. Ez egynemű vonal pedig nem a dentin és cement közt levő határt jelöli, hanem a cementhez semmi hasonlatossággal sem bír, vagy hogy ott kifejezett cementsejtek vagy testecsek nincsenek? Ennek valószínűleg az az oka, hogy midőn az egyes cementsejtek a puha alapállományba kerültek, ott határuk elmeszesedése előtt nagyobb részt szétesetek és a mészsók már csak ezen szétesett sejteket vagy sejtmaradványok határait vehették körül. Itt tehát a cementsejtek létrejövetele és el-

meszesedése közt aránylag több idő telik el, mint a többi cementréteg képződése és elmeszesedése közt, a mely idő alatt a mésztelen alapállományban levő sejtek elvényülnek és szétesnek.

E szemcsés réteget csiszolatokon tanulmányozni nem lehet. Itt nem látunk egyebet, mint kisebb-nagyobb legkülönbözőbb alakú szemcséket, vagy nagyobb nagyításnál tereket, a melyek áteső fénynél sötétek, ráeső fénynél világosabbak. Ebből azonban még nem lehet biztosan következtetni, hogy mésznek már a csiszolás előtt is múlhatatlanul ott kellett lenni, mert csiszolás közben az ott volt szerves anyag összetöporodik vagy kiesik és így egyszerűen a csiszolás művelete által lehorzolt és odajutott részecskék is lehetnek. Még azt is észlelhetjük, hogy ezek a helyek a dentinrostokkal összefüggésben állanak. De ez az egész, a mit csiszolatokon láthatunk.

Metszeteken nagyobb nagyítással (Hartnack IV/8 kihúzott tubussal) egyes határolt helyeken, többnyire nem egyenletesen szemcsés alapállományt látunk, úgynevezett bioplasson testecskéket, magvakra ritkábban akadunk. E testecsek gyakran nyúlványosak, a melyek segítségével majd egymással lépnek összeköttetésbe, majd pedig a dentinrostokkal. Épp oly gyakoriak azonban a gömbölyű ovális testecsek is, valamint a legkülönbözőbb alakok. Az egész tehát sejtés réteg, vagy sejtréteg-maradvány, a hol a sejtek különbözőképen átalakultak vagy szétesetek. Hogy e sejtmardványok mikor és honnan kerültek ide, ha eddigi tapasztalatom nem csal, én a cementképződés legelső időszakával hoznám kapcsolatba.

Származásukra nézve, mint említettem, legvalószínűbb, hogy szétesett vagy átalakult cementsejtek, a melyeket alapállomány vesz körül, mint az a csontképződésnél is előfordúl, a hol aztán csontsejteké válnak, itt pedig a körülményekhez képest változnak át. Protoplasmájok esetleg másodlagosan nyúlványokat bocsájt, a melyek a dentinrost végével összeköttetésbe lépnek. Ez mindenesetre azon időben történik, midőn a dentin még nincs elmeszesedve.

Számba kell azonban vennünk a hámsejteket is, mert újabban Brunn ¹⁾ és Röse ²⁾ kiderítették, hogy a zománcz-szerv a győ-

¹⁾ Brunn. B. eitäge zur Kenntniss der Zahnentwicklung. Archiv für Mikroskopische Anatomie 1891. XXXVIII. kötet, 142. lapon.

²⁾ Röse. Ueber die Entwicklung der Zähne des Menschen; Archiv für Mikroskopische Anatomie, 1891. XXXVIII. kötet, 447. lapon.

kerek képződésénél is részt vesz, de annak csak belső és külső hámrétege. Ez a hámréteg ugyanis egy hengeralakú mesodermából álló szövetet határol és e hám mellett közvetlenül létre jönnek az odontoblastok; „a hol epithel hüvely nincsen, ott nem képződnek odontoblastok és a hol ezek hiányzanak, ott nincsen dentin“, mondja Brunn. ¹⁾ E hámsejtekről az említett vizsgálók azt állítják, hogy melyet mellettük odontoblastok képződtek, eltűnnek, a mi ha esetleg nem történik, hanem az alapállományban szétesnek, megkülönböztetni a szétesett cement-sejtektől úgy sem lehet.

Hogy ezen sejtek oly különböző elváltozásánál, akár hám- akár cementsejtek legyenek, nagy része van az elmeszesedésnek, magától érthető. Ugyanez alkalommal a szemcsés réteg közvetlen közelében interglobuláris terek is léphetnek föl, a mi valószínűleg oka is volt annak, hogy ez utóbbi elnevezéssel illeték.

Végül kedves kötelességemnek tartom e helyütt is őszinte köszönetet mondani Apáthy István dr. egyet. tanár úrnak azon lekötő előzékenységeért, a melynél fogva vizsgálódásaimat intézetben lehetővé tette; főleg pedig nagybecsű tanácsaiért, útbaigazításaiért, melyekkel mindig a legszívesebben támogatott. Nem szabad megfeledkezmem Bálint Sándor dr. ez intézetbeli tanársegéd úrról sem, kinek meleg köszönettel tartozom, hogy folytonosan bátorító szavai-
val és baráti segédkezésével nem csekély mértékben könnyítette meg munkálkodásomat.

---

¹⁾ *Brunn.* l. c. p. 145.

KÖZLEMÉNY SZABÓ DÉNES TNR. SZÜLÉSZETI ÉS NŐGYÓGYÁSZATI KÓRÓDÁJÁRÓL.

Az alumnol női bajok orvoslásában.

Ákontz Károly dr. tanársegédtől.

Heintz és Liebrecht doktorok a Berlin. klin. Wochschr.-ben, ¹⁾ valamint a magyar orvosok és természetvizsgálók múlt évi brassa vándorgyűlésén az általuk előállított új összehúzó és fertőtlenítő szerről, az alumnolról értekeztek, s a vele elért kedvező eredmények alapján felhívták a szakkörök figyelmét az új szernek hasonló hatású társai felett tapasztalható előnyeire. Szabó tanár úrnak is adott Heintz dr. próbaképen az új szerből, s így abba a kedvező helyzetbe jutottunk, hogy e meglehetősen feldicsért gyógyszert, már a múlt év szeptembere óta, az intézetbe bejáró és alkalmas fekvő betegeken kipróbáljuk.

Sajnos azonban, hogy intézetünk hiányos felszerelése miatt a szernek mikroba-ölő és érszűkítő tulajdonságát laboratoriumi kísérletekkel nem ellenőrizhettük, s csak a betegeken észlelt tüneti eredmények méltatására kell szorítkoznunk. Említett szerzők oly összehúzó és fertőtlenítő szer után kutattak, a mely az eddig ismert hasonló hatásuaktól eltérően ne csak a szövetek felszínén, hanem a mélyebb rétegekben is megtartsa és kifejtsa a hatását.

Két évi kísérletezés után sikerült nekik egy fertőtlenítő redukáló savat egy összehúzó basissal párosítani s megkapták ily módon a feltett követelményeknek megfelelő új vegyületet, az alumnolt. A naphtosulfosavakkal párosított aluminium-sók valamennyien ily

¹⁾ *Dr. m. R. Heintz u. Dr. phil. A. Liebrecht*: Berl. klin. Wochschr. 1892. 46. sz. Aus d. Pharmacol. Inst. d. Univ. Breslau. Alumnol ein neues Adstringo-Antisepticum.

vegyületek. köztük azonban a czélnak az alumról felel meg leginkább. Az alumról finom fehér por, vízben, kivált forróban, 40%-on felül is oldik, továbbá borszeszben és glicerinben is. Reducáló képességénél fogva a levegőn egy kissé megsötétedik, de ez a hatására semmi befolyással sincs; 5% alumíniumot és 11% ként tartalmaz. Legfontosabb tulajdonsága az, hogy kevés fehérje kicsapja, fölös mennyiségű azonban újra oldja. Épp e sajátágának köszöni azt a tulajdonságát, hogy a mélyebb szövet-rétegekbe is változatlanul eljut. A nyálkahártyákra, fekélyekre stb. alkalmazott alumról u. i. rendszeren lecsapódik, de ezt a csapadékot a szövetnedvek csakhamar feloldják, s ily módon a szert a mélyebb részekbe is elviszik.

Az alumról, szerzők kísérletei szerint, 1%-os oldatban csak 24 óra alatt öli ugyan meg a lépfenebacillust, a genyesztő mikrobát, illetőleg azok spóráit, azonban már 0.01%-os oldata megzavarja, 0.4%-os oldata pedig teljesen megakadályozza a különböző mikroba-tenyészetek kifejlődését.

A szer érszűkítő hatását béka bélfodrán tanulmányozták. A 0.0025—0.05%-os oldat csak csekély, az 0.01—1%-os már jelentékeny érösszehuzódást vált ki, s még 10%-os oldata sem hat marólag.

Ha 1—5%-os oldatát izmok közé fecskendezzük, a befecskendező hely körül legfőlebb apró vérzéseket találunk. A befecskendező hely körül a szövetekben 1 cm-nyi távolságban is ki volt mutatható vaschlóriddal az alumról, míg ellenben az ily módon alkalmazott arg. nitr. a szövetekbe nem hatolt be. A szervezetre az alumról meglehetősen ártalmatlan. 10—20%-os oldatai a gyomrot és beleket erősen izgatják. De csak igen nagy adagok okoznak halált, és csak úgy, ha a felszívódásra kedvezők a viszonyok; pl. naponként 5 gm, több napon át a bőr alá fecskendezve.

A bonczolásnál a vesék voltak megtámadva. A sebészetben, nőbőr-, fül-, és szemorvoslásban több mint egy éve alkalmazzák a szert, de a több száz beteg közül egynél sem fordult elő mérgezés. Alkalmaztak 0.5—1%-os oldatokat kiöblítésekre, 2—20%-os páczi-kákat; utóbbi tömörségben meglehetősen ed ő, de még mindig sokkal enyhébb a hasonló tömörségű chlorzinknél. Továbbá 10—20%-os gaze is van használatban. A bőrgyógyászatban az alumról-tapaszmullt, és az alumról-firniszt különösen kedvelik, még pedig idült gyúladásoknál jelentékenyebb — 10—50%-os — tömörségben is.

Csepp alakban a szemészetben; 4%-os oldatnak becseppentésére állítólag igen heves könnyezés is pár percz alatt megszűnik.

Por alakban használják a fülgyógyászatban is. Becses tulajdonsága a szernek, hogy a sebváladék oldja s ennél fogva szűk sebcsatornák eldugulása nem jöhet létre.

A kankós lob ellen, említett szerzők, az első oly szernek tekintik, a melylyel némileg biztos hatást lehet elérni. Mint ismeretes, az idült kankós lobnál a gonococcusok a szövetek mélyében is megfészkelik magukat; ily esetben tényleg csak oly gyógyszerrel várhatunk jó eredményt, amely változatlanul eljut a szövetek mélyébe is. Erre az alumnolt képesnek mondják, ez egyik nagyrabecsült tulajdonsága.

Mások észleléseit röviden előre bocsátani szükségesnek véltem azért, hogy saját megfigyeléseink említettem hiányosságát általa némileg pótoljam, de meg azért is, hogy mások kedvező eredményeivel indokoljam a mi kísérleteink jogosultságát.

Ezután áttérek saját eseteinkre.

Hüvelyhurut ellen négy betegnél próbáltuk meg az alumnolt. Ezek közül kettő catarrhalis és kettő kankós volt. Azonban mindössze csak 6—7 kitörlést végeztünk 10%-os oldattal, 3—4 napi időközökben; az egyik kankós betegnél pedig három ízben 10%-os gaze-t helyeztünk a hüvelybe, a hol 24—48 óráig maradt.

Már *egy* kitörlésre a váladék csökkent és tisztult, a belöveltég apadt és a betegek is határozott javulást éreztek. A gaze ezenkívül feltűnően szárazzá teszi a hüvelyt, azonban 24 óra alatt bűzösé kezd válni.

Hegyes függölyökre *egy* betegnél alkalmaztuk a szert; u. i. a carunculákon, a kis- és nagy ajkakon elszórta található hegyes függölyöket, 12 napon át, naponként 10%-os oldattal érintettük. A függölyök élénk piros felületei az érintésre csakhamar szürkés-fehérek lettek, ez a szín azonban egy pár percz alatt eltűnt, és helyet adott az eredeti élénk pirosnál sokkal halványabbnak. Kissé erősebb érintésre a függölyök véreztek.

A függölyök eltűnését vagy kisebbedését nem észleltük. Legtöbbször, 24 betegnél, a méhbélléslob különböző alakjainál volt alkalmam kipróbálni az alumnolt. Könnyebb áttekinthetőség kedvéért bizonyos szempontok szerint csoportosítottam ezeket az eseteket.

Nevezetesen a nyakcsatornára szorítókozó lobokat elkülönítettem a méhürbéllésének lobjaitól; továbbá úgy a nyakcsatorna, mint a méhürbéllésének lobjait elkülönítettem a szerint, a mint e lobok csak önállóan voltak találhatóak, vagy pedig a környezetben is volt valamely lobos szövődmény. Sajnálattal tapasztaltam azonban, hogy ez az osztályozás hiányos és meglehetősen erőltetett, még pedig azért, mert a legtöbbször önkényesen mondhatom az egyik esetről, hogy ez tisztán a nyakcsatornára szorítókozó lob, míg a másik már átlépte a belső méhszáj határát, és hogy egy harmadik csak is a méhür béllését támadta meg. Az ilyen osztályozásnak csak boncztanilag van teljes jogosultsága, klinikailag nincs, mert itt az osztályozás alapját képező tünetek nem elég biztosak.

A hüvelyes részen található erosiókat nem tekintik önálló bántalmaknak, azért ezeket én sem soroztam külön csoportba, hanem mint a nyakcsatorna-hurut részjelenségét kezeltem.

I. Nyakcsatorna-hurutok a környezet lobosodása nélkül.

1. *M. I.-né.* (206. jksz.)

A hüvelyes részen a méh szája körül krajczárnyi szemcsés erosio és pár Naboth-féle tömlő. Az orvoslás a tömlők felnyitásából, a nyakcsatornának és erosionak 10%-os aluminol-oldattal nedvesített, Plaifaire-szondára csavart pamuttal való kitörléséből állott. Következő nap a váladék már tisztább volt; a nyakcsatorna kitörlése ismételtetik. Beteg többé nem jelentkezett.

2. *Özv. Sz. G.-né.* (201. jksz.)

A hüvelyes részt első alkalommal a szeméremrésben találtuk; a méh szája körül szennyes alapú, krajczárnyi, részben a tág nyakcsatornába is folytatódó fekély, és rajta sok gennyes nyakcsatornaváladék volt.

A hüvelyes részt visszatoltuk, a fekélyt és a nyakcsatornát naponként 10%-os oldattal töröltük ki.

A kitörlés alkalmával érintett helyen néhány másodperczig szürkésfehér lepel és ezen itt-ott áttörő vérpontokat láttunk. A lepel azután csakhamar eltűnt, a vérzés szűnt és az érintett felület most már sokkal halványabban, helyenkint ránczosan volt előttünk.

Ez esetben feltűnő kedvező eredményt értünk el, mert már

három érintésre a fekély hámmal volt boritva és még egy pár érintésre a nyakcsatorna váladéka is megtisztult.

3. *Cs. J.-néndél* (145. jksz.) hólyaghuruton kívül sok gennyesnyálkás váladékot termelő nyakcsatorna-hurut és majdnem 4 krnyi könnyen vérző, szemcsés erosio volt. A nyakcsatornát és az erosiót körülbelül 2 hetenkint 5 ízben tapintottuk 10%-os alumnollal. Ez esetben is a szer azokat a változásokat okozta, mint az előzőnél. A beteget utolszor febr. 9-én láttuk, ekkor az erosio sokkal kisebb volt a nyakcsatorna nyálkahártyájának túltengését sem észleltük többé de a csatorna még tágas, a váladék ellenben kevés és tiszta volt.

4. *N. N.* kórisméje idült kankós nyakcsatorna-hurut volt. Az orvoslás három hétig, 3—4 naponkint a nyakcsatornának vagy 10%-os oldattal való kitörléséből, vagy 30%-os bacillusnak az alkalmazásából állott.

A kitörlések kisebbfokú vérzést okoztak, a vérrel a szer téglavörös laza olvadékot képezett. A bacillust mindig tamponnal rögzítettem, hogy ily módon a szer állandóan és húzamosabban hasson a kankósan fertőzött nyálkahártyára s egyúttal eljuthasson a mélyebb szövetekben feltételezett kóros elváltozásokhoz, s azokat is kedvezően befolyásolhassa.

Az orvoslás eredményes volt annyiban, hogy a fájdalomosság, a vérbőség csökkent és a váladék is kevesbedett, ez azonban egészen nem tisztult meg. Beteg a végleges eredményt nem várta be.

Az e csoportba tartozott három hurutos alak közül tehát az egyik meggyógyult, a másik kettő, valamint az egy kankós csak javulást mutatott.

II. Nyakcsatorna-hurutok és tobosodások a környezetben.

1. *P. S. né.* (25. jksz.)

Hólyag-, húgycső-, nyakcsatorna-hurut Naboth-féle tömlőkkel és kistokú idült medenczebéli hashártyalob volt a betegnél.

A húgycsőbe 3-szor 3%-os alumnolos bacillust, a nyakcsatornába és hüvelybe egy alkalommal 10%-os alumnolos gaze-t tettünk, két ízben pedig 10%-os oldattal töröltük ki. Erre a vizelési inger és a fájdalomosság csökkent, a nyakcsatorna váladék kevesbedett. A gaze 48 óra alatt igen bűzös lett. Az orvoslást 3—4 naponkint folytatjuk.

2. B. A. (6. jksz.)

A kórisme: nyakcsatornahurut erosioval, baloldali idült petefészeklob és a méhnek hiányos gyermekágyi visszafejlődése. December 31-től január 12-ig négyszer tettünk a méhürbe 30%-os alumnolos bacillust, e mellett a beteg csak hiányosan felelhetett meg a lobellenes orvoslásmód követeléseinek, mert szolgált. Január 12-én, tehát négy ambulans kezelésre, erosioja alig volt, váladéka tisztult, méhe kisebbedett és kevésbé volt érzékeny.

Ezután 3—4 naponkint (5 izben) a nyakcsatornát és erosiót 10%-os alumnol-oldattal tapintottuk le. Most már a petefészeklob is szünőfélben van.

3. P. L.-nél. (11. jksz.)

Nyakcsatorna-hurut bő genyes, nyúlós kankós váladékkal, krajczárnyi szemcsés erosio, Naboth-féle tömlők és csekély hashártya izgalom volt a betegnél.

Az orvoslást a tömlők felnyitásával kezdtük, ezután 3—5 napi időközökben a nyakcsatornát 5 izben 10%-os oldattal tapintottuk ki. Ekkor a tisztulás 4 nap helyett 8 napig tartott és a rendesnél sokkal több volt. Most két újabb kitapintásra a váladék jelentékenyen csökkent és tisztult, az erosio kisebbedett és a fájdalom majdnem teljesen elszűnt, azonban az ezután jelentkező tisztulás ismét bő volt és már 2 hétig tartott. Az utolsó kezelés után 4 hétre 30%-os bacillust tettünk a nyakcsatornába, az ezután jelentkező tisztulása csak 3 napig tartott és kevés volt. 4 hétre újból jelentkezett a beteg; ekkor a nyakcsatornát és az erosiót 10%-os oldattal töröltük le.

4. N. N.-nél idült kankós nyakcsatorna-hurut ellen, a mely szövődvé volt a környezet mérsékelt lobosodásával, váltakozva 30%-os alumnolos bacillust és 10%-os oldattal való kitörléseket használtam. Az orvoslás 3--4 naponkint 3 hétig tartott.

Ez esetben a legkisebb beavatkozásra mindig jelentékenyebb vérzést észleltem, és daczára a három heti kitartó és rendszeres orvoslásnak az eredmény nem kielégítő, mert a nyálkahártya még ekkor is vérzékeny volt, a váladék csak jelentékenyen kevesbedett, de nem tisztult meg egészen.

A 168, 176, 179, 182. számú betegeknek csak egyszer alkalmaztunk 10%-os oldatot, mert újra nem jelentkeztek. A kitörlések ezeknél is több-kevesebb vérzés mutatkozott.

A II. csoportba sorozott betegek közül a nyakcsatorna-hurut egynél (2. sz.) gyógyult, a többi háromnál pedig javult. Ezenkívül, a szer alkalmazása mellett, javultak a szövődménykép talált lobosodások és a méh subinvolútiója is. A 3. számú betegnél két ízben bővebben, de most már a rendesnél is mérsékeltebben jelentkezett a tisztulás; éppen így engedtek később az első kezelések alkalmával észlelt vérzések is. Mind e tünetek arra vallnak, hogy a beteg nyálkahártya helyett az orvoslás folyamán új és egészséges képződött

III. Méhbéllés-hurutok a környezet lobosodása nélkül.

1. N. J.-nénél (199. jksz.) retroflectált méh, hurutos méhbélléslob és erosio volt a kórisme. 5—6 napi időközökben 5-ször végzett 10%-os alumnol-oldattal való kitörlésre a váladék tisztult, apadt és az erosio jelentékenyen kisebbedett, a méhbéllés kitörlése mérsékelt méhösszehúzódásokkal és csekély vérzéssel járt. Ezután a méhet gyűrűvel rögzítettük rendes helyzetében. Beteg jelenleg jól érzi magát.

2. H. K.-né.

Vetélés után hiányosan visszafejlődött méhet és vérző méhbéllés-lobot kezeltem nála váltakozva 30% os alumnolos bacillussal és 10%-os kitörlésekkel. A beteg két heti orvoslás után majdnem teljesen gyógyulva utazott haza.

3. P. L.-né. (167. jksz.)

Csak egyszer orvosoltattott 10%-os oldattal.

*

E csoport két hurutos méhbéllés-lobja, valamint a 2. számú beteg subinvolvált méhe az alumnol kezelésre jól és zavartalanul gyógyult. A kezeléskor vérzések itt is voltak.

IV. Méhbéllés-hurut és lobosodások a környezetben.

1. G. E.-né. (12. jksz.)

Idült méhlob, habarozosméhbélléslob és erosio volt a kórisme. Két ízben törültük ki a méhűrt és a nyakcsatornát 10%-os oldattal, a vérzés azonban nem szűnt, az eredmény még nem kielégítő s az eljárás folytatandó.

2. B. J.-né. (155. jksz.)

A méhbélléslob két oldalt idült parametritissel volt szövődve; a hüvelyes részen csekély erosio. November 8-án és 12-én egy-egy 10%-os kitörlésre a hüvelyes részen friss hám képződését és a váladék tisztulását láttuk.

3. K. J.-né. (194. jksz.)

Ez esetben a méhbéllés mérsékelt lobja a hashártya alatt levő sejtszövet idült lobjával volt szövődve.

November 24-én a méhűrt 10%-os oldattal törültük ki; erre azonban a lobosodás fokozódott. Másodszor febr. 9-én és harmadszor 11-én már csak a nyakcsatornát tapintottuk ki; mindkét kitapintáskor csekély vérzést észleltünk. A lobosodás fokozódását ez esetben kedvezőtlen magatartás, sok járkálás, nehéz munka is okozhatta. Betegnél most már javulást jelezhetünk.

4. K. J.-né (136 jksz.)

Kórisme: méhbéllés-lob, bő, gennyes váladékkal, Naboth-féle tömlők, erosio és csekély fokú idült parametritis.

Előzetesen a tömlőket nyitottuk föl, majd december 21-én és 29-én a méhűrt és nyakcsatornát 3%-os oldattal törültük ki. Itt is két kezelés után a méh körül talált idült lob heveny alakot öltött. Azóta a beteget lobellenesen kezelem.

5. B. K.-né (4 jksz.)

Betegnél hurutos méhbéllés-lob, idült méh- és hashártyalob volt kórismézve. A méh vérbőségének csökkenését reméltem elérni avval, ha az alumolnak a méh szövetébe való eljutására módot nyújtok. E végből január 3-án és 7-én 30%-os bacillust helyeztem a méhűrbe, azonban a várt jó eredmény helyett az idült lobosodások itt is heveny alakot öltöttek, úgy, hogy az aluminnal való kezelést teljesen abba kellett hagynom. Azóta a beteg jelentékenyen javult.

6. Cs. J.-né (158. jksz.)

Leletünk ez esetben: sok gennyes, nyálkás, kankós váladékot termelő méhbéllés-lob, továbbá lobos szövődmény a hügyecső és hashártya részéről. Öt napi időközzel kétszer törültem ki 10%-os oldattal a méhet és a nyakcsatornát. E kezelés mellett azonban a beteg, tanácsunk ellenére, igen sokat járkált, ennek megfelelően állapota csakhamar rosszabbodott s két oldali heveny parametriticus iz-

zadmánynyal klinikánkra jött feküdni. A lobosodás csökkentével a húgycső-hurut ellen 30%-os, később 3%-os alumnolos bacillusokat alkalmaztunk; azonban a 3%-os is fájdalokat okozott neki s ezért ezzel is felhagytunk s csak a szokásos lobellenes orvoslásban részesítettük.

22., 181. és 213. számú betegeket csak egyszer-egyszer kezeltük.

*

A IV. csoportba sorolt, a környezet lobosodásaival szövődött méhbéllés-loboknál, a mint látjuk, kedvezőtlen, de tanulságos eredményekhez jutottunk. Az 1. és 2. számnál két-két kitörlésre javulást láttunk, azonban a 3, 4, 5 és 6 számú betegeknél a méhbéllés kitörlésére a környezet idült lobjai heveny és többé-kevésbé heves alakot öltöttek. A 4. sz. betegnél csak 3%-os, a többiekénél azonban már tömörebb oldatot használtunk.

A környezet heveny lobosodásaival szövődött méhbéllés-lobokat helybelileg egyáltalán nem szabad kezelni. Ezt mi sem tettük, mert eseteinkben a környezetben mindig csak idült, vagy szünőfélben levő lobok voltak. Rendesen még ilyenkor sem tanácsos a méhbéllést közvetlenül kezelni, mert már csekély intrauterin beavatkozás is erősen ingerelheti a szomszédos lobos részeket. Mi azonban bízunk az alumnol enyhe hatásában és megpróbáltuk a szomszédos lobosodása daczára is alkalmazni, annál is inkább, mivel tudtuk róla, hogy a mélyebb szövetekbe változatlanul eljut és ott érszűkítőleg, tehát lobellenesen hat. Ez alapon reméltük, hogy a környezet lobját mérsékelni fogja.

Azonban az eredmények nem igazolták elméletünket.

A lobok fokozódását valószínűleg a szer alkalmazásának a módja, a művi inger, nem pedig maga a szer okozta. Mert egyáltalán nem képzelhető el, hogy a 3%-os oldat, a melyet az újszülöttek kötőhártyája is igen jól eltűr, a méh környezetére oly erős inger volna.

*

A feltalálók az alumnolt specifikus szernek tekintik kankós lobok ellen.

*Wolffberg*¹⁾ már használta is újszülöttek kankós szemlobja

¹⁾ *Dr. Wolffberg*: Zur Prophylaxe d. Blenorrrh. d. Erwachsenen u. z. Therap. d. Blenorrrh. d. Neugeborenen. Therap. Monatschr. 1892. No 11.

ellen. Nekünk ugyan nem volt módunkban kankós kötőhártya-lobnál kipróbálni; de e helyett alkalmaztuk újszülöttek kankós szemlobja megelőzése céljából. Eddig közel 50 újszülöttet kezeltünk vele a Credé-féle prophylacticus lapis-becsőppentés helyett.

Eljárásunk abból állott, hogy a szülés után, lehetőleg hamar, tiszta pamuttal letörültük az újszülött szemének környékét és a szemhéjakat, ezután a feltárt szemrésbe cseppentő üvegből egynéhány csepp 3%-os oldatot bocsátottunk.

A kötőhártyák 1—2 napon át belöveltebbek voltak a rendesnél és csekély híg, zavaros vízszerű váladékot termeltek, a mely a szemhéjak szélein itt-ott sárgás pörkké száradt. A szemhéjak csak egy-két esetben voltak valamicskét megduzzadva, különösen olyankor, ha az oldat nem volt eléggé tiszta. A vérbőség és duzzanat egyszerű langyos vízzel való mosásokra mindannyiszor megszűnt s mindez ideig kankós szemgyúladást nem észleltünk. Ha e kedvező eredményt további észleleteink igazolni fogják, akkor igen becses óvszerrel fogunk rendelkezni a csecsemők veszélyes kankós szemlobja ellen, mert a 3%-os alumnolt, ártalmatlanságánál fogva, nyugodtan adhatjuk majd a bábák kezébe is, míg ezt ma a 2%-os lapis-oldattal ném tehetjük.

Előadásom folyamán meggyőződhattünk arról, hogy az alumnoldat a nyálkahártyákon és a hámtól fosztott helyeken finom szürkés fehér lepelt képez; ez azonban csakhamar eltűnik és újra látható lesz az eredeti felület, de elhalványodva, helyenkint ránczosodva, másutt pedig apró vérpontokkal fedve. A fehérjével e szerint csapadékot képez a szer, de ez a csapadék az oda szivárgó feles mennyiségű fehérjében újra oldódni látszik. Az ereket összehúzza, a szöveteket elhalványítja és azok vérbőségöket csökkenti.

Más részről azonban gyakran láttunk a szer alkalmazása után csekélyebb vérzéseket E körülmény még sem jogosít föl bennünket arra, hogy a szernek kísérletileg kimutatott érszűkítő hatásában kételkedjünk, azért, mert tekintetbe kell vennünk, hogy eseteinkben lobos, bővérű és könnyen vérző felületeket kezeltünk vele. Az ilyen nyálkahártyák a legcsekélyebb érintésre is, a milyen pl. egy óvatos szondázás, könnyen vérzenek.

A hüvely, nyakcsatorna és méhbéllés egyszerű hurutos lobjainál már egy néhányszori alumnollal való orvoslásra is a vérbőség,

a fájdalom csökkenését és a váladék tisztulását észleltük. Egyik betegünk erosiója már három érintésre meggyógyult.

A kankós loboknál teljes gyógyulást egyszer sem láttunk, talán azért, mert a kezelés nem volt elég rendszeres és elég hosszas.

A környezet lobosodásaival szövődött méhbéllés-loboknál kedvezőtlen eredményeket észleltünk. E tapasztalataink óvatosságra intenek. Legcélszerűbb ily esetekben egyáltalán nem, vagy csak fekvő betegekknél és kellő óvatossággal alkalmazni a szert.

Legjobbunk tartjuk az aránylag legegyszerűbb orvoslásmódot, t. i. a lobos felületnek 10—20%-os oldatba mártott pamuttal való letapintását. Ha a szert húzamosabban akarjuk a beteg felülettel érintkezésben tartani, akkor alkalmazzuk por, bacillus vagy gaze alakjában. A gaze azonban már 24 óra múlva bűzös kezd lenni, ezért húzamosabban nem tanácsos hagyni.

Mindezek alapján, ha még a szernek olcsóságát is tekintetbe vesszük, mondhatjuk, hogy az alumnolnak sok oly becses tulajdonsága van, a melyek neki az eddig használt hasonló hatású szerek mellett is jövőt biztosítanak.¹⁾

---

¹⁾ Az oldatok alatt mindig vizes-oldatok értendők.

KÖZLEMÉNYEK BRANDT JÓZSEF DR. EGYETEMI NY. R. TANÁR
ÉS MŰTŐ-INTÉZETI FŐNÖK KLINIKÁJÁRÓL.

I. Fűrészelt koponyaseb esete. (Betegbemutatással.)*

Papp Gábor dr.-tól.

Tisztelt szakülés! Mélyen tisztelt főnököm felszólítására szerencsém van koponyasérülésnek egy érdekes esetét megismertetni, egy fűrészelt koponyasebet. A súlyosabb fej- és koponyasebek gyakran fordulnak elő klinikánkon s bő anyagot szolgáltatnak megfigyelésekre. Mivel pedig azok eddigelé nem közöltettek, örömmel vettem a megtisztelő felszólítást.

Az orvosi és különösen a sebészi művekben a koponyasérülések igen részletesen vannak ismertetve. Szó van ott a lágyrészek metszett, vágott, szúrt, zúzott, szakított sebeiről, a koponya repedéseiről, tátongó folytonossághiányairól, benyomásos, darabos, szádkás, csillag-, és lik-töréseiről. Szó van ott arról, hogy e külső sebekhez a koponyaüri lágy részeknek minő bántalmi társúlhatnak. Feltűnő azonban, hogy az irodalom mily kevésbé foglalkozik a koponyának fűrészelt sebeivel. Hogy a sérülések ez alakja a többinél ritkábban fordul elő, az ennek magyarázatát nem képezheti. Vagy talán nincsenek a fűrészelt sebnek a többi koponyasebtől eltérő tulajdonságai?

Esetünk már ez okból is érdekesnek mutatkozott, miért is igyekeztem azt gondosan megfigyelni. És most álljon itt a kórtörténet.

P. P. 17 éves bélesi deszkagyári munkás; a megelőző időkbén egészséges volt, beszélni, írni, olvasni jól és tisztán tudott. Ez év okt. 13-án működésben levő körfűrészről súlyos koponyasebet kapott. A fűrész körülbelöl egy mt. átmérőjü volt, egyik oldalon meredek, másikon lejtős fogakkal s állítólag srenkolással (a fogak

*) Előadatott az „Erd. Múz.-Egyl.” orvos-természettud. szakosztályának 1892. november 26-ki ülésén.

váltakozva jobbra-balra dültek). Beteg a sérülés után az első segélyt adó orvos levélbeli állítása szerint félórára eszméletét veszítette. Később jobb kezét és alsó végtagját igen gyengének érezte, beszélni nem tudott, de tetteiből ítélve értelme ép volt s a beszédet megértette. Hányás, görcsök nem jelentkeztek. Másnap Kolozsvárra a sebészi klinikára indult, a hová anyja kíséretében késő éjjel érkezett.

Jelen állapot. A véres hajzat eltávolítása s kellő tisztítás után a fejsebet a következőképen találtam. A lágyrészek sebe a jobb szemüri szél felett 2 cm.-re, a középvonaltól 2·5 cm.-re kezdődik, innen rézsut fel- és balfelé halad, a középvonalat az orrgyökér felett 4 cm.-re szeli, a bal homlokduddor felett elvonul, a koszorúvarratot a középvonaltól balra 4 cm.-re keresztezi, s a bal faldomb előtt, a középvonaltól 8·5, a bal hallójáratától 10 cm.-re végződik. Hossza 18, szélessége átlag 3 cm., szélei zezgugosak, roncsoltak, beszűrődöttek. E sebnek megfelelő irányú koponyaseb a falcsonton 1, a homlokon 2 cm.-rel rövidebb annál, szélessége 0·8 cm., szélei egyenetlenek, belőle kiinduló repedés kiméletes vizsgálat mellett nem mutatható ki. A seb felső felében a kemény agyhárgya folytonossága is meg van szakítva, belőle egyes kisebb czafatok állanak ki, sőt babnyi területen a pókháló-hártya is hiányzik, s itt savószerű (agy-gerinczagi) folyadék szivárog elő. Az egész sebfelületet csont fürészpor fedi. A kemény agyhártyán s az agyon igen érdekes rythmicus mozgás szemlélhető, a mely háromféle: 1. a felület minden érlökésnek megfelelően emelkedik egy kissé s újra lesüllyed; 2. belégzéskor ellapul, kilégzéskor elődomborodik, annyira, hogy a csontrest egészen megtölti; 3. erősebb érlökések csoportját gyengébb érlökések csoportja váltja fel koronként, minek megfelelően az agyfelület szintén emelkedik, illetőleg süllyed. E különböző mozgások összetételéből származik azon körülmény, hogy az agyfelület egy darabig inkább a csontsebben vagy ennek közelében, azután pedig mélyebb helyzetben lüktet.

Homlok és szemek eltérést nem mutatnak. Az arcz jobboldalt elsimúlt, s mozgatsánál a száj feltünően balra húzódik, a kinyújtott nyelv hegye egy kissé jobbra tér. Jobb felső végtag alig mozgatható, erőnkifejtésre csaknem képtelen. Dynamometer mutatóját alig mozdtítja ki. Ellenben a bal 40-re nyomja. Jobb alsó végtag szintén erőtelnebb a balnál.

Érlökés telt, elég feszes, némelykor erősebb s gyengébb lökés-csoportokba rendeződik, száma perczenként 68. Légzés egyenletes, mély, perczenként 20, hőmérsék a hónaljban 37·4. Hólyag, végbél rendszeren működnek, vizellet rendes.

Beteg teljesen öntudatán és értelménél van, a beszédet megérti s tőle telhetőleg a felszólítások szerint cselekszik, bár egy kissé vontatottan. Kérdésekre mindig „nem“ szóval felel, melyben a két mássalhangzót néha felcseréli. Leírja kuszált betűkkel a nevét és életkorának évszámát, még pedig akár ezt, akár egyebet kívánunk tőle. Nem olvas, legalább fenhargon nem.

Orvoslásból és kórlefolyásból a következőket emelem ki:

Okt. 14—15. A seb kellő tisztogatás és fertőtlenítés után antisepticus kötéssel fedetik. Állapot ugyanaz.

Okt. 16. Agy be van süppedve, csak erősebb köhögésnél nyomul elő, s ilyenkor a pókhálóhártya résén át még savószerű folyadék szivárog. Hő 37·2—38·2. Érlökés 76, légzés 24.

Okt. 17. 37·4—38·0. 68.20. Beteg aluszékony.

Okt. 18. Az agy újra a csontrésben van és kevésbé hullámszik. Savószerű folyadék már nem ürül. 37·6—38·1. 72.20. Jobb kéz dynamometeren 15, bal 40.

Okt. 19. Seb felülete mindenütt sarjadzik. A pókhálóhártya rése már nem látható. Kevés geny. 37·0—37·9. 66. 24. Dynamometer: jobb 20, bal 45.

Okt. 22. Beteg egyes szavakat és mondatokat nehézkesen és hibásan utánmond. Agy kissé besüppedt. Sarjak mindenütt a csont-seb felületén is. Geny kevés, sűrű. 36·2—36·5. 78.20. Erő: jobb 30, bal 50.

Okt. 24. Beteg némileg már beszél. Arcz eltérése csekélyebb. Jobboldali végtagok mozgásai erőteljesebbek. Láz nincs, érverés 80, légzés 24. Erő: jobb 30, bal 55.

Okt. 28. Beteg fenn jár.

Okt. 29. Az orrgyökér felett tallérnyi területen vizenyős duzzanat mutatkozik, a mely a kötés meglazítása után ólomeczetes borogatásokra csakhamar eloszlik. Beteg jól érzi magát, fenn jár s könnyebb munkákat végez.

Nov. 1—10. A sebür telik, sarjak élénkek, bőr rájuk vonul. Erő: jobb kéz 40—45, bal 47·5—55·0.

Nov. 11—26. A sebűr nagyobbbrészt megtelt, hámtól szabadon esupán egy kis csík van. Arczon az eltérés csekély. Beszéd vontagott, tagolt; egyes betűk felcseréltetnek vagy kihagyatnak. Beteg olvas és ír. Erő: jobb 45—77, bal 72·5.

A tünetek értelmezése. A félórai eszméletlenség és a kissé gyér érverés kisebbfoku agyarázkódásra mutatnak. A szájfacialis hűdése, a jobb felső és alsó végtag félhűdése, az aphasia, illetve mon ophasia az agyfelületnek némi zúzódásán (seb nélkül), vagy az agyhártyákról átterjedett körülírt lobosodáson, vagy tán mindkettőn alapúlhat.

A sérülés iránya az agyfelületnek következő részei felett haladott el: bal homloktekervények, főleg az alsó, az elülső központi tekervénynek alsó és középső, a hátsónak pedig középső része. Az agykéreg e helyeinek élettani működése a következő: az alsó homloktekervényben s az elülső központinak alsó részében a beszédnek s tán az írásnak és olvasásnak központja székel; e részek sértése aphasiát, alexiát és agraphiát von maga után, s Broca szerint az alsó homloktekervény bántalmi a beszéd tagolását zavarják. Az elülső és hátsó központi tekervénynek középső részében a felső végtag mozgató központja, felső részében pedig az alsó végtagoké foglal helyet. Végre az elülső központi tekervény alsó részében van a szájfacialisnak és a nyelvalatti idegnek mozgató központja.

Betegünknel a fentebbiek szerint mind oly tünetek voltak, a melyek a felsorolt központok bántalmára mutatnak. Tehát a kórtünetek, a boncztan adatai és az élettani törvények igen szépen összeváltak.

A súlyos sebzés minden különös szövődmény nélkül gyógyúlt. Az agyhártyák gyúladása, a mennyiben a sérülés miatt bekövetkezett, körülírt maradt. A pókhálóhártya nyílása záródott, az agy szürke kérgének bántalma is körülírt maradt. A hűdési tünetek majdnem egészen megszűntek. Valószínű, hogy e javulás a bántalmazott agyrészek normalisatioján alapúl. Legalább az idő rövidege miatt nem igen lehet felteni, hogy a megrövidített functiók új idegpályák fejlődése vagy a jobb agyfél megfelelő részeinek begyakorlása által tértek volna vissza.

Fontos, hogy az értelem, az intelligentia jóformán nem szenvedett. És idecsatolva felhozom, hogy ezelőtt 4 évvel a kolozsvári klinikán egy beteg állott orvoslás alatt, kinek szövődött koponyatörés mellett agyelőesése volt. Trepanatio végeztetett rajta, csontdarabok vétettek ki, s a vissza nem helyezhető előesett agyrész művi úton eltávolítottatott. Mindamellett az értelem semmi tekintetben zavart nem szenvedett.

Sebészi szempontból igen érdekes még a csont sebe. A fűrész összetett, fűrészfogakból összetett eszköz. Megkísértem a jelenlegihez hasonló, gyorsan, nagy erővel működő, nagy fűrésznek hatását egy kissé elemezni. E célból egy fogat külön képzelek s kisérek utjában.

Van tehát egy erőnk, a mely a fűrészfoghoz van kötve, és egy többé-kevésbé gömbölyü felületünk, a koponya felülete; e felület oly csontfalé, mely puhább, likacsos réteget, a diploét maga közé záró két tömör rétegből áll, s a melytől körülvelt tért lágy részek, agy, stb. töltenek ki.

A gömbfelületre ható erő természettani törvények szerint két componensre bomlik: egyik radialis, másik tangentialis irányban hat. Minél nagyobb az erő iránya és az érintő közti szög, vagyis minél merőlegesebb az erő iránya a gömbfelületre, annál nagyobb lesz a radialis, és annál kisebb a tangentialis componens; és megfordítva.

A radialis componens a megtámadott pontot a gömb központja felé igyekszik tolni, a mi a koponyánál, mint rugalmas testnél bizonyos fokig a folytonosság megszakítása nélkül lehetséges; a rugalmasság határán túl azonban a koponyán impressio, körötte pedig sugaras vagy kör-repedések támadnak. Ez a lamina externán. A lamina internára a radialis komponensen kívül a külső lemeznek befelé nyomuló részei is hatnak, azt mintegy behorpasztják, kifeszítik. Ezért a belső lemez különösen szétrepedezhetik, szálkásan törhetik.

A tangentialis erőcomponens a megtámadott pontot maga előtt tolni iparkodik. Mivel pedig oly fűrészeknél, a melyek fogai egyenes vonalat képeznek, az erő iránya az érintővel igen kis szöget képez, túlságos nagy lesz a tangentialis erőcomponens, ennek hatása lép

előtérbe. A fűrészfog a felületen barázdát vág, melynek szélei némi tekintetben szaggatottak, egyenetlenek lesznek; ellenben impressio, repedés ritkább. Máskép van ez a körfűrésznel, hol a radialis componens igen nagy és így a csontrészek a koponya belseje felé inkább nyomatnak.

Az erő minél előbbre halad, annál kisebb lesz az érintővel képezett szöge, annál nagyobb a tangentialis componense. S midőn iránya a gömbsugarra merőleges, az érintővel párhuzamos lesz: akkor a tangentialis componens egyenlő az összes erővel, a gömb középpontja felé irányuló radialis componens pedig semmi. E pont a diploében, a belső lemezben, vagy még mélyebben lehet.

Ezentúl a tangentialis componens megint kisebbedik, és nő a radialis, a mely azonban most már nem a középpont felé, hanem ellenkezőleg centrifugal irányban hat. Most már a külső csontlemez fog nagyobb sérüléseket szenvedni.

A csontseb tehát árokalakú lesz, melynek kezdetén a külső csontlemez sebszélei épebbek és simábbak, mint a végén, s a melynek közepe különböző mélyen fekszenek. Hogy a szomszédság mennyire szenved, az az ékhatás és gyorsaság nagyságától függ. Előbbitől egyenes, utóbbitól fordított arányban.

A kísért fűrészfog után mások jönnek, srenkolás esetén nem is mind ugyanazon síkban, és ez az a körülmény, a mely a fűrész hatását más eszközökétől megkülönbözteti.

Maga a fűrészelt seb mindig anyaghiány és részben szakítás eredménye. Tátongása a szerint változik, hogy a fogak egy sorban fekszenek-e, vagy kettőben, és hogy az egy síkban fekvőknek hegyei egy vonalat képeznek-e vagy kettőt? (srenkolás.) A seb kezdete és vége a legsekélyebb, közepe felé mélyebb lesz; oldalai meredek.

Azon körülmény, hogy itt a fűrészfogak által rövid időközökben számos behatás történik, a Koch és Filehne kísérleteit juttatja eszembe. Vajjon nem szerepelnek-e itt az eszméletlenség létrehozásában a fűrészfogak apró, szapora ütés i?

A fűrész behatásában és a fűrészelt sebben tehát bizonyos sajátlagosság van, a mi megérdemli a vele való foglalkozást.

II. Skleroderma adutorum két esete.

(Beteg-bemutatással.)

Egyik a sebészeti intézet betege, s bemutatását mélyen tisztelt főnököm volt szíves megengedni, a másikhoz magán-úton jutottam.

Legyen szabad e betegségről Kaposi után röviden a következőket felhoznom.

Eddigélé mintegy 100 eset közöltetett. Főleg középkorú nőknél lép fel. Megjelenésében és továbbterjedésében a bőr pirja és vienyője előzi meg. A test bármely részén előjön, ritkán az alsó végtagokon s ritkán mindkét oldalon. Néha ideg mentén. Maga a kóros bőr az elevatio szakában csíkok, foltok alakjában vagy elterjedten kemény, merev, nem redőzhető, el nem tolható, ujjbenyomatot nem tartja hosszasan, nem fájdalmas, ritkán érzékeny. Mozgást gátolja, zsugort okoz; néha bemélyedett, többnyire kiemelkedett. Érzési zavarok nincsenek. Az atrophia szakában a bőr besüpped, itt-ott festenyezett, száraz, elvékonyodott, kemény; néha megreped, fekélyedik. Az egész folyamat a bőr kötőszövetének tömörülésén, keményedésén alapszik. Oka ismeretlen. Évekig fennállhat. Ha már a sorvadás szaka beállott, a rendes állapotba való visszatérést várni nem lehet.

Első betegünk 30 éves férfi, ki azelőtt mindig egészséges volt. Három hónappal ezelőtt lábujjainak viszketezése vonta magára figyelmét. Az ujjak alatt kis repedéseket talált, továbbá hogy mindkét lába s az alszárak alsó része meg van dagadva. Később a lábfejek daganata szűnt, ellenben a lábszáraké megmaradt. Ezért klinikánkra jött.

Különben jól fejlett és rendes szervekkel bíró egyénnek lábujjai alatt haránt bőrrepedések. Mindkét oldali láb és alszár alsó része igen kemény, merev tapintatú, bőr feszes, nem redőzhető, el nem tolható. Ujjbenyomatot meg sem enged, a nyomás okozta halványságot hosszasan tartja. Lábszárak felső részei duzzadtak, ujjbenyomatot tartják. Lábizületekben mozgás korlátolt. Bal ikra kissé érzékeny. Egyéb eltérés nincs.

Ugy látszik, hogy a folyamat a lábakon, sőt tán a lábujjakon kezdődött, s itt már bőrrepedésekhez vezetett. Innen oedemától megelőzve az alszár felé s azon fel terjedett. Érdekes az esetben

az, hogy az elváltozás mindkét oldalon és az alsó végtagokon, férfinál van jelen.

Az orvoslás Kaposi ajánlatára roboratio és massage lesz.

Másik esetünk 12 éves tanuló, kinek az elváltozás a jobb hüvelykpárnáján s a hüvelyk és mutatóujj közti bőrön van jelen. A hüvelyk a mutatóujj felé van húzva, ez állásban rögzítve s így mozgásaiban korlátozva. E helyen seb, vagy lobos folyamat, fájdalomosság nem volt. Egy év óta áll fenn.

KÖZLEMÉNY BRANDT JOZSEF DR. NY. R. TANÁR SEBÉSZI
KÓRODÁJÁRÓL.

A hólyagba jutott faág-részlet okozta kőképződés. *)

Déri J. Henrik dr. műtőnöveendőktől.

Előadásom tárgya az egyetem sebészi kórodáján észlelt s Brandt tanár és műtőintézeti főnök úr szivességéből nekem átengedett eset ismertetése. Az eset egy, a végbél mögött, majdnem mellette a hólyagba hatolt és részben ott maradt faág-részlet okozta kőképződésre vonatkozik.

Daczára annak, hogy az ilyen ok előidézte kőképződés aránylag ritkaság, mégis egész irodalma van az eseteknek, minek az az oka, hogy minden ilyen esetet ismertetnek. Esetem a következő: Kormos Miklós 44 éves földmives 1892. november 3-án azon panaszszal vétette fel magát a sebészi kórodára, hogy nagyon gyakran — csaknem minden negyed órában — kell vizelnie és hogy vizelés alkalmával az alhas tájáról a keresztcsont és végbéltáj felé kisugárzó fájdalmakat érez. Eddigi betegségeire nézve kérdezte, előadja, hogy 1891. május 21-én egy fáramászott, a fa ága letört alatta és ő, a vele együtt a földre eső faágra esett, miközben a faág végbélnyílás mögött testébe szúródott. Következő nap a sebészi kórodára vétette fel magát, és akkori állapotát a kórtörténetben következőleg találtam feljegyezve.

Középtermetű, középszerűen fejlett csont- és izomrendszerű férfi beteg bőrszíne rendes. Szellemi és külérzéki szerveinek működése, továbbá légző, keringési, emésztő szervei eltérést nem mutatnak. A végbélnyílás hátrafelé tekintő széle és a keresztcsont kitapintható vége közötti területen, a végbélnyílástól 1:5 cmterrel hátrafelé, van

*) Előadatott az „Erd. Muz.-Egylet” orvos-természettudományi szakosztályának 1893. febr. 25-én tartott ülésén.

egy 2-5 cm. hosszú és 1 cm. széles, egyenetlen szélű folytonosság-hiány, a melyben egy körülbelül írón vastagságú faág egyenetlenül letört széle látszik. A mintegy 6 cm. hosszú faág-darab kihuzása után látható lett a sebnyílás. A sebnyílásba dugott kutasz, a mint azt az egyidejűleg a végbélbe tolt ujjal érezni lehetett, előbb a végbél hátrafelé tekintő fala mögött fölfelé, majd a végbél jobbfelé tekintő fala mellett előfelé halad.

E sebnyíláson állandóan csepeg a vizelet; vizelés alkalmával szintén ezen sebnyíláson ürítették ki a vizelet. Minél nagyobb erővel fecskendezték viz a húgycsövön át a hólyagba, annál nagyobb erővel ömlik ki a végbél mögötti sebnyíláson. Ha a beteg a hassajtó működtetésére szólíttatik fel, szintén nagyobb erővel ömlik ki a befecskendezett folyadék az említett sebnyíláson. De úgy a vizeletnek, mint a befecskendezett folyadéknak kiürülése meg volt szüntethető, ha a végbélbe tolt ujj a végbélnek mellfelé tekintő falára nyomást gyakorolt. A sebnyíláson sem székletét alkalmával, sem máskor nem ürül ki bélsár.

A végbél fala ujjal vizsgálatkor mindenütt épnek bizonyult. De a végbél sértetlen volta mellett szólott egyfelől az, hogy a végbelen sem vizelet, sem pedig a húgycsövön át a hólyagba fecskendezett folyadék nem távozott. Azon körülményből pedig, hogy a hólyagba fecskendezett folyadék a hassajtó működtetése alkalmával nagyobb erővel ömlött ki a sebnyíláson, továbbá, hogy a betegnek nem voltak nagy fájdalmai és hogy nem volt hőemelkedése, arra lehetett következtetni, hogy a beszúródott faág nem sértette meg a hólyag tetejéről és hátsó falának felső részletéről a végbél elülső falára áthuzódó hashártya-redőt, vagyis arra, hogy a sebmenet nem közlekedik a hasüreggel. Abból, hogy a sebnyíláson folyton csepeg vizelet, hogy a vizelés alkalmával is a sebnyíláson ürül ki a vizelet, kiviláglott, hogy a sebmenet a hólyaggal közlekedik, és a kórisma *fistula vesicococcygealis*-ra tétetett. Minthogy a beteg késő este került a kórodára, elhatároztatott, hogy következő reggel kőkutaszszal tétetik vizsgálat arra nézve, vajjon nem maradt-e a faágnak egy részlete a hólyagban. Igaz ugyan, hogy vannak sebészek, Pirogoff¹⁾ és mások, a kik a hólyag friss sérüléseinél a kutaszszal való vizsgálat veszélyesnek tartják, attól való félelmökben, hogy a kutaszszal vizsgálat közben a hólyagban levő idegen test a hasúrbe juthat.

¹⁾ Pirogoff: Grundzüge der allgemeinen Kriegschirurgie 1864.

Főnököm, Brandt tanár úr azonban Brunssal¹⁾ és Neudörferrel²⁾ egyetértve, a kutaszszal való vizsgálatra határozta el magát. Tehette pedig ezt ez esetben annyival inkább, minthogy az előzetes vizsgálat alkalmával a hashártya sértetlen voltáról győződött meg, és így még a Pirogoff említette veszélytől sem kellett tartania. Ha a kutaszszal való vizsgálatnál találtak volna a hólyagban ág-részletet, akkor lehet, hogy egy ideig várakozó álláspontot foglaltak volna el, számítva arra, hogy idegen testek a hólyagból spontan is szoktak kiürülni. Denucé³⁾ 391 ilyen esetében 31-szer, a Bartels-től⁴⁾ összegyűjtött 92 eset közül pedig 28-szor ürült ki spontan az idegen test a hólyagból a húgycsővön. Ha az ágrészlet spontan nem ürült volna ki, akkor megkísértették volna kőmorzsolóval összetörni, vagy pedig Leroy, Luer, Matthieu, Collin e célra szolgáló eszközei segítségével kihúzni. Ha ez sem vezetett volna célhoz, akkor kőmetszés útján távolítottatott volna el az ágrészlet, minthogy a behatoló ág létrehozta sebmeneten át való eltávolítás, a seb fekvése miatt, nagyobb veszélylyel járt volna, mint a kőmetszés. Arra az esetre pedig, ha a hólyagban nem találnak ágrészletet, állandó pöcsesap alkalmazása és a hólyagnak langyos bórsavas vízzel való kimosása vétetett tervbe.

Másnap azonban a beteg semmiféle vizsgálatot nem engedett magán végezni, kibocsáttatását követelte és gyógyulatlanul hagyta el a kórodát. Beteg előadása szerint, a kóroda elhagyása után, a végbél mögötti seb annyira kisebbedett, hogy 1891. júliusában már csak akkora volt, mint egy borsó; ekkor a vizelet legnagyobb részét a húgycsővön át ültette ki a beteg. Ez idő óta egész 1892. év tavaszáig nehéz székletét és vizelésre erőltetés alkalmával egyegy csepp vizelet ürült ki a borsónyi nyíláson, de 1892. év husvétja óta az összes vizelet a húgycsővön át ürül ki. Elmondja továbbá, hogy 1891. év novemberében egyszer, 1892. év nyarán pedig kétszer

1) P. Bruns: Über Schussverletzungen der Blase mit Eindringen von Fremdkörpern und nachträglicher Steinbildung. Deutsche Zeitschrift für Chirurgie 1873. Bd. III. p. 528.

2) Neudörfer: Handbuch der Kriegschirurgie.

3) Denucé: Journal de Bordeaux 1856.

4) M. Bartels: Die Traumen der Harnblase. Langenbeck's Archiv für klinische Chirurgie XXII. Bd.

egy-egy törökbúza-szemnyi követ ürített ki a húgycsövön. 1892 év szeptembere óta a vizelés egyszer-egyszer fájdalmas. Október vége felé minden vizelés alkalmával nagy fájdalmakat érez; nagyon gyakran kell vizelnie. E tünetek súlyosbodván, 1892. november 3-án felvétette magát a sebészi kórodára, a következő jelen állapottal. Középtermű, középszerűen fejlett csont-, megfogyott izomrendszerű férfi beteg bőrszíne halvány. Szellemi működése, külérzéki, légző, keringési és emésztő szervei eltérést nem mutatnak. Hőmérsék 37,0, ér-lökések száma percenkint 76, légzések száma 20. A végbélnyilástól 2 cm-terrel hátrafelé van egy borsónyi nyílás, a melynek szélét úgy mell-, mint hátrafelé heges szövet teszi. A nyílásba tolt gombos kutasz előbb mintegy 3 cmnyire fölfelé halad, majd azután előfelé hajlik, de ezen irányban csak $\frac{1}{2}$ cmnyire tolható. A kutaszolásal egyidejűleg a végbélbe tolt ujj a végbélnyilástól kezdve, a végbél hátsó falán 3 cmnyire felfelé haladó, majd a végbél jobb falára át-térő kemény, ellenálló kötegszerű képletben homályosan érzi a kissé erősebben nyomott kutasz végét. Közlekedés a végből és a menet között nem volt; a menethe dugott kutaszon semmi bélsárra gyanus anyag nem volt tapadva. A beteg azon állítása, hogy 1892. tavasza óta a nyíláson nem ürül vizelet, azt bizonyítja, hogy a hólyag és a menet közt a közlekedés megszűnt. De meggyőződtem erről akkor midőn a hólyagba fecskendezett langyos borsavas vízből egy csepp sem ürült ki a nyíláson. A beteg kénytelen minden negyed órában vizelni, egyszerre 50—80 gr. vizeletet ürít, és úgy vizelés alkalmával, mint azután, a hólyagtájrról az alhasra és a keresztájtjra kisugárzó fájdalmakat érez. Rövid idővel a vizelés befejezte után ismét vizelési ingere van. A vizelet sárgás vörhenyes, zavaros, ali vegyhatású, már a kiürítés alkalmával láthatók benne egyes czafatok. Hevítésre a zavarodás még jobban látszik és a légenysavval aláöntött szűrt vizeletben egy föl- és aláfelé élesen határolt, 3 cm. széles fehérje-gyűrű van. A kalilúggal hevített vizeletben vörös üledék képződik, a mely eczetsavban nem oldódik. A friss vizelet üledékében gócső alatt sok fehér és kevesebb vörös vérsejt mellett nagyszámú koporsófedél alakú phosphorsavas ammoniak-magnesia jegecz és néhány hámsejt látható. Középvastagságú fémcatheter könnyen megy át a húgycsövön, de mindjárt a hólyagba jutás alkalmával egy kemény, érdes testbe ütközik, az orificium internum aláfelé tekintő ré-

szének megfelelőleg. A betolt kőkutasz a hólyagba jutás után mindjárt egy érdes felületű, kemény, ellenálló testet érez, a mely a kutaszszal való érintkezés alkalmával, a kutaszra csavart rezgő lemez segélyével még távolabb álló személyektől is jól hallható magas hangot ad. A végbélbe tolt ujj, a végbél elülső falára gyakorolt nyomás alkalmával, a hólyagfenéknek megfelelőleg, egy körülbelül galambtojásnyi kemény, ellenálló testet érez. A kórismét, részben a subjectiv tünetek (gyakori vizelési inger, vizelés közben nagy fájdalmak), részben az objectiv tünetek (a kutasz a hólyagban érdes felületű, kemény ellenálló testet érez) alapján *hólyagkő*-re, *calculus vesicae*-re tettük. Kőmorzsolás véttetett tervbe és a műtétet Brandt tanár úr 1892. nov. 5-én a következő módon hajtotta végre. Mint-hogy a gyakori vizelés miatt a hólyagban csekély mennyiségű vizelet volt, 2°/_o-os bórsavas víz fecskendeztetett be. A betolt kőmorzsoló karjai közé egy körülbelül 4 cm. átmérőjű kő került, a mely könnyen engedett a kőmorzsoló karjai által gyakorolt nyomásnak. Miután e kő összetörtetett, a más irányba fordított kőmorzsoló karjai közé egy az előbbinél kisebb kő került, a mely szintén összetörtetett. Az ezután alkalmazott Biegelow-készülék segélyével számos apró, szürkés sárgás kőmorzsalék között, három darab 0·5—1·5 cm. hosszú és 1—2 cm. vastag, helyenként kőmorzsalékkal fedett fa-szálka volt felismerhető.

A másodszer bedugott kőmorzsoló karjai közé egy 1·5 cmtér átmérőjű kő került, a melynek összemorzsolása után alkalmazott Biegelow-készülék segélyével, az előbbihez hasonló kőmorzsalékkal együtt, egy kis mogyorónyi kődarab is távolított el, a melyen jól látható, hogy egy elágozódó faág részletre ráakódott kőszemcsékből áll. A harmadszor betolt morzsoló karjai közé egy a karok nyomásának engedő, de szét nem törhető test került, a mely kihuzatván, egy 4·5 cm. hosszú, egyik végén 1, a másikon 4 cm. átmérőjű, helyenként göcsös, közepén és egyik végén kőmorzsalékkal fedett faág-részletnek bizonyult. A kőmorzsoló ismét betolatott, de szorgos kutatás daczára sem lehetett vele semmit megfogni, és az ezután alkalmazott szívó készülék segélyével sem lehetett több kőmorzsalékot kimosni. A hólyag ezután 2°/_o-os bórsavas vízzel mosatott ki. A kőmorzsalék a benne levő faág-részletekkel együtt megszáradva 25 gr. súlyú volt. 1) A

1) A kő a szakülésen bemutatott.

megszáradt kőmorzsalék fehéres szürkés sárga, könnyen morzsolható, felülete porlékony, helyenként síma, máshol hegyes kiemelkedéseket mutat. A kőmorzsalék között vannak a már említett faág-részletek. A kőmorzsalék körömmel karczolható és keménysége a Genersich Antal-féle keménységi fokozat szerint 2-6. A kő vegyi vizsgálatánál Genersich Antal tanár úr volt szíves útbaigazításokat adni, miért is nem mulaszthatom el hálás köszönetemnek e helyen is kifejezést adni. Vegyileg vizsgálva, azt találtam, hogy sem az eredeti, sem az izzított por sósavra nem pezseg, a mi arra mutat, hogy a kő foszphát. Megerősített ezen felvételemben az, hogy a sósavban pezsgés nélkül oldódott porhoz adott ammonia pura liquida fehér csapadékot idéz elő. A kálilúgban oldott por fölé sósavba mártott üvegpálczikát tartva, fehér (salmiak) gőzök elszállása volt észlelhető, a melyek keletkezése úgy magyarázható, hogy a kálilúg kaliumja, mint erősebb alj, kihajtja a kőben levő, de nálánál gyengébb ammoniakot, és egyesülvén a sósavval, képezi a salmiak-gőzöket. Az eddigi vizsgálat azt mutatta, hogy a kőben phosphorsavas ammoniak van. Ha az eredeti porhoz kénsav tétetett, akkor górcső alatt a phosphorsavas mész tüllakú jegecei voltak láthatók. Ha a sósavban oldott eredeti porhoz, addig tétetett ammoniak, míg ali vegyhatásúvá lett, akkor a keletkezett fehér csapadékban górcső alatt csekély számú, csillagalakban elhelyeződött koporsófedél alakú phosphorsavas ammoniak-magnesia jegecz mellett nagyszámú, phosphorsavas mészből álló apró szemese volt látható, a mi azt mutatta, hogy a vizsgált kőmorzsalék nagyobb részt phosphorsavas mészből áll, de e mellett phosphorsavas ammoniak-magnesiát is tartalmaz.

A műtét utáni lefolyásról a következőket jegyeztem fel. A műtét utáni napon nov. 6-án. Hőmérsék 38-8°, érlökés 100, légzés 20. Gyéreb- ben van vizelési ingere; vizelés fájdalmas; vizelet világos vörös, zavaros, kiürítéskor egyes czafatok láthatók benne, fehérjét és vért tartalmaz, ali vegyhatású. A hólyag 2%-os bórsavas vízzel mosatott ki; a végbél mögötti nyílásba pedig argentum nitricum (0-1) bacillus tétetett. Nov. 7-én 38-2, 100, 20. Beteg sokkal nyugodtabb, éjjel jól alszik. Az éj folyamán csak három ízben kellett vizelnie. Vizelet tegnap óta nem változott. Orvoslás ugyanaz. Nov. 8-án. 38-0, 84, 20. Gyéreb- ben vizel, a vizelés nem olyan fájdalmas; a vizelet vörhenyes sárgás, ali vegyhatású, fehérjét és vért tartalmaz. Hólyagmosás.

Mov. 9-én. 37-9, 84, 20. Beteg elbocsáttatását követeli és bár hangsúlyoztatott előtte a további orvoslás fontossága, a tovább maradásra nem volt bírható és követől megszabadultan, egy félig gyógyult fistulával hagyta el a kórodát.

Esetem már ritkaságánál fogva is említésre méltó. Brandt tanár úr a sebészi kórodán több mint száz kőműtetet végzett és csak ezen egy esetben lehetett ilyen biztosan felismerni az idegen test és a kőképződés közötti okozati összefüggést. Hogy milyen ritka az ilyen okból származó kőképződés, azt az Ultzmann¹⁾ adatai is bizonyítják. Ultzmann a bécsi egyetem különböző gyűjteményeiben levő köveket e szempontból is megvizsgálta és azt találta, hogy 545 kő közül 18 esetben, tehát az esetek 3,3%-ban volt a kőképződés idegen testtől feltételezve. Látszólag ellene mondanak ennek a Lawson Tait adatai. E szerző 30 kőműtetet végzett és ezek közül 29 esetben, tehát az esetek 96,6%-ban, idegen testtől volt feltételezve a kőképződés. Ezen esetek elbírálá sánál azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy Lawson Tait mind a 30 műtetet nőknél végezte. Már pedig ismeretes tény, hogy nőknél részben az önfertőzés nagyon is elterjedt volta miatt, részben a húgycső egyenes és tág volta miatt, sokkal inkább meg van adva az alkalom idegen testeknek a hólyagba jutására és így a köveknek ilyen ok által való képződésére. Az idegen testek legtöbbször természetes úton, azaz a húgycsővön át jutnak a hólyagba; sokkal ritkábbak azon esetek, a melyekben a hólyagot körülvevő lágy részek és a hólyag falának átszakítása után jut az idegen test a hólyagba. Legritkábban történik meg, hogy nem a húgycsővön, nem is külső sebzés útján, hanem valamely szomszédos szervvel való kóros közlekedés útján jut az idegen test a hólyagba. Az első lehetőség, a húgycsővön való bejutás, igen gyakori fiatal nőknél, részben azért, mert a nemi ösztön természetes kielégítése ezeknél akadályozva lévén, gyakoribb az önfertőzés, másrészt hysteriás nők szándékosan dugnak idegen testet a húgycsővükbe, végül pedig mert a női húgycső tág volta és egyenes lefutása megkönnyíti a nemi szervek közelébe jutott idegen testeknek a húgycsőbe, illetőleg a hólyagba jutását. Denucé 391 esete közül 258-nál masturbatio útján jutott az idegen test a hólyagba. Nagyon valószínű, hogy az ilyen alkalommal bejutott idegen testek száma még

¹⁾ Die Harnconcretionen des Menschen und die Ursache ihrer Entstehung. Wien 1882.

nagyobb; mert ha megtörténik ez a szerencsétlenség, nem mennek akkor mindjárt orvoshoz, ha pedig később kőképződésre viszen és a kő magvaként találja az orvos a corpus delictit, akkor tagadják, hogy az ilyen alkalommal jutott volna a hólyagba. Férfiaknál inkább a húgyszervek kezelése alkalmával juthatnak idegen testek a húgycsővön át a hólyagba, és pedig vagy a durva bánásmód, vagy az eszközök gyengesége miatt. Denucé 391 esete közül 78-ban letört katheter-darab volt a kő magva. Érdekes Knoeller ¹⁾ azon tapasztalata, hogy nőknél inkább a fiatalabb években, férfiaknál inkább az előhaladottabb korban jutnak az idegen testek a húgycsővön át a hólyagba.

Azon 6 eset közül, a melyeket Knoeller a tübingai kórodán észlelt, a melyekben ezen az úton jutott az idegen test a hólyagba, 3 a női nemre esik, és mind a hárvn 25 éven alóli; 3 férfi és mind a három 45 éven túl volt. Ezen tapasztalat abban leli magyarázatát, hogy míg a masturbatio főleg fiatal nőknél van elterjedve, addig a férfiak húgyszervi bántalmai inkább az előhaladott korban lépnek fel; azt pedig említettem, hogy e bántalmak orvoslása közben nyílik leginkább alkalom eszközöknek, vagy az eszközök egyes részeinek a hólyagba jutására.

A hólyagban és az azt körülvevő részekben létrehozott sebzések útján is juthatnak idegen testek a hólyagba. Ezen esetekben az idegen test vagy a hasfal, vagy a gát, vagy a végtél, vagy a hüvely falának átszakítása után jut a hólyagba. Különösen lött sebeknél gyakori ez, a mikor vagy maga a golyó, vagy a golyótól elszakított ruhadarab, vagy a golyó okozta csonttörés szálkái jutnak a hólyagba. Bartels 285 lövés okozta hólyagsértés esete közül 81-ben talált idegen testet a hólyagban, és pedig 43-szor magát a löveget, 26-szor csontszálkákat, 12-szer ruhadarabot. Sok ilyen esetet jegyeztek fel és ismertettek az 1870 iki német-francia háborúból.

Szúrt seb útján sokkal ritkábban jut idegen test a hólyagba. Ha ez megtörténik, akkor nem a szúró eszköznek a testhez való direct közeledése, hanem a testnek a szúró eszközhöz való közeledése által jön létre a szúrt seb, a melyen át idegen test a hólyagba juthat. Ez rendszeren úgy történik, a mint az én esetemnél is észlel-

¹⁾ Knoeller R.: Beiträge zur Casuistik der Fremdkörper der Blase. Tübingen 1883.

hető volt, hogy az illető valamely hegyes kiálló tárgyra, pl. szék-lábra, botra, vasvillára, faágra reásik, és vagy magának a hegyes tárgynak egy részlete, mint az én esetemnél, vagy a hegyes tárgytól elszakított szövetrészlet jut a hólyagba. A Bartels összegyűjtötte 38 eset közül, a melyekben a hólyagon szúrt seb volt, 20 esetben így jött létre a szúrt seb, és ezek közül 6 esetben a hólyagban maradt idegen test kőképződésre vezetett. Míg ellenben a szúró eszköz direct behatása által létrehozott szúrt seb 16 esete közül egyszer sem maradt idegen test a hólyagban. Hunger ¹⁾ négy esetet ismertet, a melyek közül egynél, esetemhez hasonlóan, fáról leesés közben jutott a hólyagba a faág, mely $1\frac{1}{2}$ évvel később kötűneteket okozott és a Bardeleben végezte kőmetszés útján eltávolított kő magvát egy faág-részlet képezte.

Camper ²⁾ esetében az árboczról lezuhant matröz egy faczövekre esett, a mely a hólyagba hatolt, letört része ott maradt és később kőképződésre vezetett. Bereskin ³⁾ esetében vasvillára esett az illető, és annak egy letört és a hólyagban maradt része vezetett kőképződésre. Schuh ⁴⁾ betege szintén egy faczövekre esett, de az nem tört el, hanem a beteg nadrágszövetéből egy darabot maga előtt tolt a hólyagba; az ott maradt és később kőképződésre vezetett. — Minthogy a lövés legtöbbször előlről éri az embert, lőtt sebeknél rendszeren a hasfalon át jutnak az idegen testek a hólyagba, míg ellenben szúrt sebeknél inkább a gátón vagy hüvelyen át, mert — mint említettem — a szúrt sebek úgy jönnek létre, hogy az illető reásik a hegyes tárgyra.

E körülményből magyarázható meg az, hogy míg lőtt sebeknél a végbél megsértése ritkaság számba megy, addig a szúrt sebeknél éppen azon esetek képeznek kivételt, a melyeknél a végbél nincs megsértve. Észleltek egy nehány olyan esetet is, a melynél a beszűrődő hegyes tárgy nemcsak a végbelet sértette meg, hanem a hólyagról a végbélre áthuzódó hashártyaredőt is. A Bartels összegyűjtötte 50 eset közül, a melyekben a hólyagon szúrt seb volt, 13-ban

¹⁾ Hunger: Über einen merkwürdigen Fall von Blasenstein, bedient durch einen in die Blase egedrungenen Hólsplitter. Inaug. Diss. 1878.

²⁾ Camper: Memoire de l'Academe royale de Chirurg.

³⁾ Bereskin: Med. Oboscenje 1889.

⁴⁾ Schuh: Wiener med. Wockenschrift 1878.

(26%) a végbél is megsérült, 3 esetben pedig a hasúr is megnyitott. 250 lött seb közül csak 60-nál, tehát 20%-nál sérült meg a végbél. Esetem érdekességét növeli az, hogy a hátulról behatolt faág a végbelet nem sértette meg. Mært ha esetemben is, a mint legtöbbször történni szokott, a gáton hatol be a faág, akkor könnyen elképzelhető, hogy a végbél elülső fala és a hólyag között haladva és mellfelé hajolva, csak a hólyagot sérti meg. De esetemnél a faág nem a gáton, hanem a végbél mögött szúródott be, és azt hátulról, majd később jobb felől megkerülve hatolt be a hólyagba, a nélkül, hogy a végbelet megsértette, vagy a hasúrt megnyitotta volna. A végbél és hashártya sértetlen volta, főleg kórjóslati szempontból, nagyon fontos; mert ha az a faág megsérti a végbelet, vagy megnyítja a hasüreget, akkor a kórjóslat megállapításánál figyelembe kellett volna venni e körülményeket, mint a melyek a gyógyulást hátráltatják és esetleg veszélyes szövödményekre adhatnak alkalmat. Ha ellenben sem a végbél, sem a hashártya megsérteve nincs, mint esetemnél, akkor a kedvező boncztoni viszonyok alapján a legnagyobb valószínűséggel jó kimenetelre lehet számítani. Bár az eset lefolyása nem észleltetett a kórodán, de mint a beteg előadásából látszik, a lefolyás igazolta kedvező kórjóslatunkat, mert — a mint méltóztatik emlékezni — betegem már 1891. júliusában, tehát alig 1 $\frac{1}{2}$ hónappal a szenvedett sérülés után, csak néha ürített egy-egy csepp vizeletet a végbél mögötti nyíláson.

A harmadik út, a melyen át idegen testek a hólyagba juthatnak, az, hogy ha a hólyag és a szomszédos szervek valamelyike között kóros közlekedés áll fenn. Megtörténhetik ez dermoidcystánál, a mint azt Humphry ¹⁾ és Blackmann ²⁾ leírta; vagy méhenkívüli terhességnél, mint az a Wellhouse ³⁾ és Bossuet ⁴⁾ eseteiben volt; vagy a béllal való kóros közlekedés útján, a mint azt Roberts Alfred ⁵⁾ leírta.

Ha végigtekintünk azon idegen testeknek változatos sorozatán, a melyeket hólyagkő magvául már találtak, akkor rögtön szembetű-

¹⁾ Humphry G. M.: Lancet 1864.

²⁾ Blackmann: Americ. Journal of. sc. med. 1869.

³⁾ Wellhouse: Britisch med. Journal 1880.

⁴⁾ Bossuet J.: Philadelph med. and. surg. Reporter 1870.

⁵⁾ Alfred Roberts: Med. Times and Gaz. 1859.

nik, hogy míg a tű és katheter aránylag nagyon gyakoriak, addig faágról csak itt-ott történik említés. Denucé 391 esete közül 82 tű, 78 katheter, 34 kalász, 15 ólomgolyó, 12 csontdarab, 15 tűtartó, 16 szivarszipka, 10 kavics, és 12 vékony fadarab: tollszár, írón, gyufa és faág. Civiale ¹⁾ 51 esete közül 42 katheter, 3 tollszár, 1 esetnyél, 3 csontdarab, 1 légsúlymérő-cső és egy medaillon volt, de faágot nem talált. Az említettteken kívül találtak még pecsétviasz-rudacsskát, pipaszárat, paraffin és viaszgyertyát, szalmaszálat, gyöngyöt, gombot, kulcsot és óralánczot. Főnököm, Brandt ²⁾ tanár úr, 1877. január 19-én bemutatott a szakülésen egy 7 cm. hosszú és 5 mmter vastag tollszárat, melyet egy asszony hólyagjából távolított el, ki azt 1 $\frac{1}{2}$ héttel azelőtt — ismeretlen okból — a hólyagba tolta. A tollszár már incrustálva volt szénsavas mészszel.

Hogy a hólyagba jutott idegen test milyen következményeket von maga után, arra az idegen test alakján, nagyságán és felületén kívül befolyással van a beteg kora és szervezete. Ebből magyarázható azután azon körülmény, hogy míg némely esetben mindjárt a hólyagba jutás után kellemetlen tüneteket okoz az idegen test, és rövid idő alatt kőképződésre vezet, addig más esetekben éveken, sőt évtizedeken át nem okoz semmiféle kellemetlen tünetet és nem okoz kőképződést. Esetemben aránylag gyorsan okozott kőképződést a faág. A mint méltóztatik emlékezni, a faág 1891. május 21-én jutott a hólyagba és ugyanazon év novemberében, tehát 5 hónap múlva, a beteg törökbúzaszemnyi követ ürített ki húgycsőjén. Ennek valószínűleg az az oka, hogy az olyan ágas-bogas tárgy, mint esetemnél a letört faág-részlet, könnyen izgatja a hólyagot, ennek lobja jön létre és ez által a kőképződés egyik oki mozzanatának, az organicus váznak keletkezése van lehetővé téve. Másfelől pedig az ilyen ágas-bogas faágra könnyebben csapódnak le a phosphatok. Leroy d'Étiolles ³⁾ esetében egy faforgács a hólyagba jutás után 4 hónappal okozott kőképződést. Főnököm, Brandt tanár előbb említett esetében másfél hétig volt a tollszár a hólyagban és már incrustálódott. Más esetekben ellenben hosszú ideig vesztegel az idegen test a hó-

¹⁾ Civiale: Gaz. med. de Paris 1841.

²⁾ Dr. Brandt József: Idegen testek a szervezetben. Orvosi Hetilap. 1877.

³⁾ Leroy d'Étiolles: Gaz. med. de Paris 1853.

lyagban és csak akkor vezet kőképződéshez. Így Souberille ¹⁾ hat, Marechal ²⁾ tíz, Wierrer ³⁾ tizenöt és Hutin ⁴⁾ 42 évvel a golyónak a hólyagba jutása után távolítottak el követ, a melynek magvát a golyó képezte és mely kő a legtöbb esetben a végzett műtét előtt csak rövid idővel kezdett kellemetlen tüneteket okozni. Daczára annak, hogy betegemnél a hólyagba jutott faág gyorsan okozott kőképződést, mégis csak 15 hónappal a hólyagba jutás után kezdett kellemetlen tüneteket okozni. Annival érdekesebb ez, mert kerek testeknél, pl. puskagolyónál gyakrabban észlelték, hogy hosszú ideig marad a hólyagban, a nélkül, hogy kellemetlen tüneteket okozna, még akkor is, ha kőképződést okoz. De az ilyen hegyes tárgyak, mint esetemnél a letört faág, legtöbbször mindjárt a hólyagba jutás után kellemetlen tüneteket okoznak.

Hogy esetemnél mégis oly későn jelentkeztek a kellemetlen tünetek, annak valószínűleg vagy az az oka, hogy a faág hegye is bevonódott kőmorzsalékkal, vagy az, hogy a faág olyan helyzetet foglalt el a hólyagban, hogy a falát nem ingerelte.

Esetemnél is, mint a legtöbb idegen test körül, phosphorsavas mészből és phosphorsavas ammoniák-magnesiából álló kő képződött a faág körül. Ultzmann 545 esete közül 18 esetben idegen test körül képződött a kő és mind a 18 esetben phosphorsavas sókból állott. Ultzmannal együtt a legtöbb szerző ezt úgy magyarázza, hogy a hólyagba jutott idegen test izgatja a hólyagot, meglobosítja, a vizet ali vegyhatásává lesz és a phosphatok az idegen test körül lecsapódva, megindítják a kőképződést. Sveusson ⁵⁾ és Adams ⁶⁾ említenek egy-egy esetet, a melyekben az idegen test körül húgysavas sókból álló kő képződött, de ez utóbbi szerző megemlíti, hogy betegénél húgysavas diathesis volt.

¹⁾ Souberille: Bulletin de la Société d' Emulation 1821.

²⁾ Marechal: Jacobi Crescentii Garengoot: Chirurgica practica. Übersetzt von Joh. Al. Michael. Berlin 1733.

³⁾ Wierrer: Gazette des hôpitaux 1849.

⁴⁾ Hutin: Mémoire sur la nécessité d' extraire les corps étrangers et les esquilles. Paris 1851.

⁵⁾ Sveusson: Upsula läkareförenings förhldy. Bd. II.

⁶⁾ Adams: Virchow-Hirsch: Jahresberichte etc. 1872.

A kórismét az anamnesticus adatok figyelembe vételével, a subjectiv tünetekből és a vizsgálat objectiv eredményéből, hólyagkőre tettük, megemlítve egyuttal annak lehetőségét, hogy az 1891. május 21-én a hólyagba hatolt faág egy részlete ott maradt és az indította meg a kőképződést.

Bár az idegen test okozta kőképződés eseteiben Thomson ¹⁾ és Legoueth-el ²⁾ együtt, sok szerző előnyt ad a kőmetszésnek a kőmorzsolás felett, főnököm, Brandt tanár úr mégis a kőmorzsolást végezte és mint az eredmény mutatja, igen jó eredménnyel. Végezte pedig a kőmorzsolást egyfelől azért, mert ez nem jár sebzéssel, továbbá, mert a műtét után rövid idővel, néhány nappal, már munkaképes a beteg, a mi az ilyen munkás embernél szintén fontos. Az, hogy idegen test körül képződött a kő, nem ellenjavalta a kőmorzsolást, mert tudtuk, hogy nagyon kis faág-darabka maradhatott a hólyagban, mert annak idején eltávolított a külső seb útján a 6 cmnyi faág. De kőmorzsolás mellett szólott még az is, hogy a kő nem volt nagyon nagy, érdes felületű volt, és nem volt nagyon kemény. Ha a kőmorzsolás következtében a kötőrmelék le is pattozik a faágról, akkor a faág a kőmorzsoló karjai közé kerülve, engedni fog a nyomásnak és vagy összetörik, vagy úgy összenyomódik, hogy kihúzása alkalmával sem a hólyag, sem a húgycső nem sérül meg. Főnököm előbb említett esetében a tollszárat a kőmorzsolóval a hólyagban két rétet hajlította és úgy távolította el a húgycsővön keresztül. Bruns és Friese ³⁾ szintén ajánlják ilyen esetekben a kőmorzsolást; utóbbi szerző csak akkor, ha az idegen test nem nagyon nagy és nemkemény.

Leroy d' Etiolles még azon esetekben is jó eredménnyel végezte a kőmorzsolást, midőn a kő magvát csontdarab képezte. Englisch ⁴⁾ pedig éppen idegen testek körül képződött köveknél ajánlja azt, hogy igyekezzünk az idegen testről a kőrészeket letisztítani és azután az idegen testet vagy kőmorzsolóval, vagy más e célra szolgáló eszközzel kihúzni. Langenbeck ⁵⁾ egy esetében tudta, hogy

¹⁾ Thomson: Lancet 1852.

²⁾ Legouest: Traité de chir. armée Paris 1863.

³⁾ Conrad Friese: Zur Casuistik der Fremdkörper in der Blase. Inaug. Diss. 1891.

⁴⁾ Englisch: Real-Encyclopädie der gesammten Heilkunde III. Bd. pag. 23.

⁵⁾ Langenbeck: Deutsche Klinik 1858.

a kő katheter-darab körül képződött, mégis kőmorzsolást végzett, igen jó eredménnyel. Hughes J. C. ¹⁾ egy puskagolyó körül képződött kőnél kőmetszést végzett, de a kő oly nagy volt, hogy a seben át nem tudta eltávolítani és ezért a seben át végzett kőmorzsolást.

Míthogy a beteg 4 nappal a műtét után elhagyta a kórodát, nem volt alkalmam az esetet a kórodán végig észlelni. Ismételt tudakozódás után öt héttel később sikerült a beteget megtalálni, a ki ekkor elbeszélte, hogy a kórodáról való eltávozása után egy hétig véreset vizelt, azután még vagy két hétig voltak fájdalmai vizezés közben. Azóta jól érzi magát és a végbél mögötti nyíláson nem jön vizelet. Felsőzúlításomra a beteg vizelt, a vizelet sugár alakban ürül ki a húgycsőben, világos sárga, nem zavaros. A magammal hozott vizelet savi vegyhatású, fehérjét, vért vagy más kóros alkatrészt nem tartalmaz. Legnagyobb sajnálatomra a beteg a szakúléseken való megjelenésre nem volt rábírható.

Végül kedves kötelességemnek tartom nagyságos Brandt József dr. tanár és műtőintézeti főnök úrnak az eset szíves átengedéséért és a kidolgozás közben felmerült egyes kérdésekre adott jóakarató felvilágosításért, továbbá Höncz Kálmán dr. kórodai tanársegéd úrnak a dolgozat szíves átnézéséért leghálásabb köszönetemet kifejezni.

¹⁾ Hughes J. C.: Jowa Med. Journal 1869.

KÖZLEMÉNY BRANDT JÓZSEF DR. TANAR KORODÁJAROL.

Felső állcsont kiirtása után készült prothesis.*)

Höncz Kálmán drtól.

Tisztelt Szakülés !

A száj- és fogbetegségekkel behatóbban foglalkozva, sokszor juttattam azon tapasztalatra, hogy a fogtechnika némely tekintetben kiegészítő, illetve kiegészítő részét teszi a sebészetnek.

Ki tagadhatná pl. azon szép eredményt, a melyet a technika egy világra hozott szájpadhasadásnál elő tud teremteni, a midőn egy czél-szerű obturátorral a beszédnek addig érthetetlen voltát majdnem teljesen képes elenyésztetni?

A sebész nehéz, fáradságos műtéttel képes ugyan a hasadást elenyésztetni, a beszéd javítása azonban ritkán sikerül, mivel az úgy is hiányosan fejlett lágy szájpad műtét által még jobban megrövidítetik, s így a cavum pharyngonasale teljes elzárására nem elegendő.

A sebészet rohamos haladásával elvértve találkozott egy-egy fogorvos, a kinek törekvése arra irányult, hogy a merész sebész által kiirtott, betegségek vagy sérülések által tönkrement, lényeges és az illetőket gyakran eltorzító testrészek műlegetesen pótolassanak; így készültek a mesterséges orrok és fülek.

Klinikánkon minden évben végezzünk egy néhány felső és alsó állcsont-csonkolást vagy teljes kiirtást, a melyek eddig nem pótolhattak.

Egy ilyen szép műtét utáni eltorzulása a betegnek igen nagy, helyzete pedig igen szánalmas, a mennyiben az illető sem rágni, sem nyelni, sem beszélni nem tud, s azon felül még a folytonos nyálfolyás is kínozza.

Tanulmányútam alatt legtöbb időt a technikának szenteltem,

*) Előadatott az „Erd. Múz.-Egyl.” orv.-természettud. szakoszt. 1893. ápr. 28-iki szakülésén.

de nem voltam olyan szerencsés, hogy egy ilyen állcsont-pótlást láthattam volna.

A berlini fogászati klinika statisztikai kimutatásából ítélve, nem is készítettek az utolsó időkben ilyen prothesiseket, a melyek hivatva lettek volna az állcsontok pótlására.

Francziaországban Preterré és Claude Martin, Németországban pedig Süersen, Sauer és Bönneke foglalkoztak az állcsontokon előforduló hiányok pótlásával, a melyek azonban nagyobb részben traumák, főképen pedig lövések által idéztettek elő.

Tudomásom szerint Magyarországon eddigelé még senki sem készített ily prothesiseket.

Iszlay dr. fogászati magántanártól e tekintetben felvilágosítást kértem, kérelmemre azonban nem válaszolt.

Visszatérve egy állcsontjától megfosztott beteg nehézségeire, sokat gondolkoztam: mi módon sikerülne e feladatot megoldanom s az előbb említett nehézségeket elenyésztetnem.

Főnököm, Brandt tanár, szívesen átengedte az egyes esetek tanulmányozását, a miért e helyen is legmelegebb köszönetemet nyilvánítom.

Eseteim mindegyikénél sarcoma vagy carcinoma miatt végeztünk resectiókat, a melyek — tekintettel a recidivákra — kevésbé alkalmasok prothesisek viselésére, mint pl. a sérülés okozta hiányok pótlásánál.

A legközelebbi időben négy állcsont-csonkolást végzett főnököm, Brandt tanár úr, kettőt az alsó, kettőt pedig a felső állcsonton. Háromszor sarcoma, egyszer pedig carcinoma miatt, két betegnél 2—3 hónap múlva recidiva lépett fel, egy esetben pedig kimerülés következtében halál következett be.

A bemutatandó beteg ez év márczius 6-án operáltatott. Körtörténetéből a következőt közölhetem.

G. János 15 éves tanuló, felvétetett 1893. február 23-án, sarcoma maxillae superioris dextri kórjelzései. Szülei, valamint 3 testvére élnek s egészségesek. Védbimlővel be volt oltva. Jelen baja felléptéig nem volt beteg.

Ezelőtt 9 hónappal minden kimutatható ok nélkül a jobb arcfelelén egy diónyi fájdalommal daganat támadt, a mely 3 heti fennállás után magától eloszlott. Egy hónappal később ugyancsak e

helyen újból előállott egy daganat, a mely szintén kemény és fájdalomtalan volt s lassan, de folytonosan növekedett, míg az év január havában érte el jelen nagyságát. Azóta a beteg állítása szerint csak alig észrevehetően nőtt.

Jelen állapot: A korához képest elég jól fejlett csont- és izomrendszerű fiu-betegnél a bőr rendes színezetű. Szellemi és külérzéki működései rendesek. Közérzete a folyton nagyobbodó daganat miatt lehangolt.

Mell- és hasúri szervek eltérést nem mutatnak. Eltérés: a jobb arczfélen egy lúdtojásnyi, ép bőrrel fedett, fölfelé az orbita alsó széléig, mellfelé az orrgyökig, hátrafelé a járomcsont hátsó széléig, lefelé a jobboldali gingiva alsó széléig terjedő és a kemény száypad $\frac{2}{3}$ -kát elfoglaló, meglehetősen éles határú daganat van, a melynek tapintata a pofai részleten kemény, ellentálló, a gingivalis és kemény száypadi részleten homályos fluctuatio érezhető. A fogak hiányosak, a két molaris és a II. praemolaris hiányzik, az I. praemolaris, szem- és metsző fog pedig a szokott ívből egészen kiállanak, többé-kevésbé tengely-forgást mutatnak és lazán állanak.

Próbacsapolás eredménytelen lévén, márczius 6-án végrehajtott a műtét a következő módon:

Cloroform — morphium — narcosisban először is laryngo-tracheotomia végeztetett s a légcsőbe az u. n. Trendelenburg-tampon canulje helyeztetett azon akból, hogy az esetleg a tracheába jutott vér fulladást ne idézen elő.

Ez előzetes műtét végrehajtása után félig ülő helyzetbe hozott a beteg s a narcosis a légcső-canulon keresztül folytatottatott.

A lágyrészeket a Velpeau-féle metszéssel vágtuk át s felfejtetük őket egészen a szemgödör külső zugáig.

A vérzés kellő csillapítása után következett a csontok ketté választása, részint csontollóval, részint pedig vésővel és kalapácssal, a következő sorrendben: szemgödör alsó széle, járomcsont, processus frontalis, a felső állcsont száypadi nyújtványa s részben az inycsont.

Ez utóbbi csont vésésénél meglehetősen bő vérzés állott be, a mely valószínűleg az art. nasalis posteriorból eredett.

E vérzést thermocauterrel elállítva, a bőrsebet egyesítettük, az üreget pedig jodoformos gaze-el kitöltve, fedő kötést alkalmaztunk.

A lefolyás teljesen zavartalan és láztalan volt, a bőrseb per

primam gyógyúlt. A légesőből a canul már 24 óra múlva kivétett, a légeső sebe granulationnal gyógyúlt 20 nap alatt.

Már márczius 19-én, azaz 14 nappal a műtét után recidiva mutatkozott, a mely kikanalaztatott és thermocauterisaltatott. Április 5-én, tehát 17 napra az első recidiva után, egy újabb recidivát kaptunk ki; 14 napra még egy újabb recidiva, még pedig nagyobb terjedelemben.

Mikor észrevettem, hogy a sebűrben a genyedés ad minimum redukálódott és egy gyógyulófélben levő seb képét mutatja, nekifogtam a prothesis készítéséhez.

Ideáлом az volt, hogy ne csak egy a szájüreget az orrüregtől elválasztó lemezt készítsék, hanem egy oly lemezt és blockot, a mely a kiírtott részleteknek teljesen megfeleljen. E célomat el is értem az által, hogy az egész sebüreget guttaperchéval kitöltöttem s oly alakot adtam neki, hogy mindkét arczfél egyformának tűnt fel. Az ilyen lenyomat után készült prothesis azonban egyáltalában nem volt használható, mert sokkal nagyobb volt, semhogy a sebüregbe el lehetett volna helyezni.

A második kísérlet jobban sikerült, de nem volt kielégítő, a mennyiben ezen prothesis kisebb volt, mint szerettem volna.

A harmadik lenyomatot az u. n. „Globe Modeling Composition-nal“ vettem, hasonlóan azon eljáráshoz, a melyet egyszerű fogsor készítésénél szoktunk követni. A prothesis jó volt, a beteg tisztán beszélt, tudott rágni, nyelni s a két arczfél közötti különbség alig volt észrevehető.

A boldoggá tett beteg azonban már egy néhány nap múlva érezte, hogy a prothesis itt-ott nyomja, a min oly módon segítettem, hogy az illető helyeken a szükséghez mérten lereszeltem.

E lereszelést többször ismételttem, ad infinitum azonban nem folytathattam, mert a nem compact block sokáig nem engedte.

Jelenleg a beteg azt a prothesist használja, a mely eleinte igen kicsinynek bizonyult. Ezzel tisztán beszél, könnyen nyel, tud vizet inni s rágni.

A MAGYAR ORVOSI SZAKIRODALOM 1892—BEN.

Összeállította *Jakabházy Zsiga* dr. egyetemi tanársegéd.

I. Orvosi szaklapok és folyóiratok.

Egészség. Folyóirat egészségügyi ismeretek terjesztésére s a közegészségügy érdekeinek előmozdítására. Szerkesztik: Fodor József dr. egyesületi főtktár és Csapodi István dr. Kiadja az országos közegészségügyi egyesület. Megjelenik évenként 6 füzetben. Budapest, Franklin társulat sajtója. E folyóiratot az országos közegészségügyi egyesület alapító, rendes és pártoló tagjai tagdíj fejében kapják. A tagdíj rendes tagoknak 3 frt, pártoló tagoknak 1 frt. Alapító tag, ki egyszer s mindenkorra legalább 50 frtot befizet. Mindennemű levelezés az egyesület titkári hivatalába (VIII. kerület Eszterházy-utca 5. szám) intézendő.

Gyakorló Orvos. Az összes hazai orvosoknak járó központi közlöny. III. évfolyam. Felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos: Róth Adolf dr. Megjelenik minden hónap 1. 10. és 20-án. Szerkesztőség és kiadó hivatal Budapest, VI., király-utca 86. szám, hová a kéziratok és közlemények küldendők.

Gyógyászat. Az orvostudomány hazai és külföldi fejlődésének, különösen az orvosi gyakorlatnak közlönye. Szerkesztő és kiadó: Schächter Miksa dr. Laptulajdonos: Kovács József tnr. Főmunkatárs: Szénásy Sándor dr. Hetilap. XXXII. évfolyam. Budapest. Előfizetési ára egy évre 10 frt, orvosnövendékek felét fizetik. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kigyó-utca 3. szám.

Gyógyszerészi Hetilap. A gyógyszerészeti tudományok fejlődésének és a „Magyarországi Gyógyszerész-egylet“ szakügyeinek közlönye. XXXI. évfolyam. Szerkesztő és kiadó tulajdonos: Schédy Sándor. Főmunkatárs: Lukács István. Budapest. Előfizetési ára egy évre 10 frt. Azon gyógyszerészek, gyógyszerészetanhallgatók és gyakornokok,

kik a nyugdíjintézetnek tagjai, az előfizetési ár felét fizetik. Szerkesztőségi iroda: IV. kerület Sebestyén-tér 8. szám.

Gyógyszerészi Közlöny. Hetilap, a gyógyszerészet tudományos céljainak és közérdekei előmozdítására. VIII. évfolyam. Szerkeszti és kiadja: Csurgay Kálmán. Budapest. Megjelenik minden szombaton. Előfizetési ára egy évre 8 frt. Szerkesztőség és kiadóhivatal: IV. kerület, Borz-utca 9. szám.

Herculesfürdő (Mehadia). Fürdők, ásványvizek, tengeri fürdők, a vízgyógyászat, higiéné és éghajlati gyógyhelyek közlönye a m. kir. herculesfürdői fürdőfelügyelőségnek, a fürdőbizottságnak és a fürdőigazgatóságnak hivatalos közlönye. Első évfolyam. Megjelenik egy évben 35-ször. Előfizetési ára Ausztria-Magyarországon 1 évre 3 frt. Egyes szám 10 kr. Szerkesztőség és kiadóhivatal Temesvár. Jenőherceg-tér 35. szám.

Honvédorvos. A hazai katonarvosi intézmény tudományos és társadalmi érdekeinek közlönye, a m. kir. honvéd-minisztérium rendeleteivel. A „Gyógyászat“ melléklete. Laptulajdonos: Kovács József tnr. Szerkeszti: Szénásy Sándor dr. sz. á. honvéd ezredorvos. V. évfolyam.

Hosszu Élet. Népszerű egészségügyi lap. A „Közegészségügyi Kalauz“ melléklapja. Ára a kettőnek egész évre 9 frt. V. évfolyam.

Klinikai Füzetek. Előadások a gyakorlati orvostan összes ágai-ból. III. évfolyam. Szerkesztő-tulajdonos: Dónáth Gyula dr. Megjelenik minden hó 10-én. Előfizetési ára egy évre, vagyis 12 füzetre 4 frt; egyes füzet ára 45 kr. Orvosnövendékek és szigorló orvosok felét fizetik. Kiadóhivatal: Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése, V. Dorottya-utca 2. szám. Szerkesztőség: V. Bálvány-utca 3. szám.

Közegészségügyi Kalauz. A magyar községi és körorvosok országos egyesületének, továbbá az országos balneologiai egyesületnek hivatalos közlönye. Budapest. XIII. évfolyam. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Szerkesztő: Lőrinczi Ferencz dr. Ára egész évre 6 frt. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zöldfa-utca 43. szám.

Közegészségügyi Szemle. Havi folyóirat. III. évfolyam Budapest. Szerkeszti: Oláh Gyula dr. Szerkesztőségi iroda: I. kerület, Vár, Uri-utca 52. szám. Kiadóhivatal: V. kerület, Hold-utca 7 szám, a „Pesti könyvnyomda részvénytársaság“-nál. Előfizetési ára egész évre 8 forint.

Közegészségügy és Törvényszéki orvostan. Az „Orvosi Hetilap” melléklapja. Szerkeszti: Fodor József tnr. Megjelenik évenként 6 számban.

Szt.-Lukács-Fürdő balneologiai folyóirat. V. évfolyam. Szerkeszti és kiadja a Szt.-Lukács-fürdő igazgatósága. Budapest, II. ker. Zsigmond-utca, a Margit híd mellett.

Magyar Orvosi Archivum. A nagyméltóságú m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi miniszter úr támogatásával szerkesztik és kiadják: Bókai Árpád dr., Klug Nándor dr., egyetemi ny. r. tnrok és Pertik Ottó dr., egyetemi ny. rk. tnr. Hazai orvosi buvárlatok számára, melyek elméleti, laboratoriumi és klinikai huzamosabb kutatások eredményeit tartalmazzák. Megjelenik két egymástól teljesen elkülönített kiadásban: az egyik a hazai orvos-közönség számára magyar nyelven, a másik a külföld számára német-francia nyelven, évenként 6 füzetben. A magyar nyelven megjelenő füzeteket Dobrowszky és Franke budapesti könyvkiadó cég (Hatvani-utca 2. szám), mint a folyóirat főbizománysosa, a német-francia nyelven megjelenő füzeteket Bergmann I. F. cég adja ki Wiesbadenben. A két kiadásra külön-külön lehet előfizetni. Előfizetési ára egy évre 10 frt o. é. Levelek, tudakozódások, kéziratok Bókai Árpád dr., egyet. tnr.-hoz (Budapest VIII. kerület, József-körút 87. szám) küldendők. II évfolyam.

Odontoskop. Magyar fogászati folyóirat, egyszersmind a magy. fogtani társulat szakkönyve. Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Iszlai József dr., e. tnr. 1892. I. évfolyam. Megjelenik havonként egyszer.

Orvosi Hetilap. A Hazai és a külföldi gyógyászat és kórbuárlat közlönye XXXVI. évfolyam. Alapította Markusovszky Lajos dr. 1857-ben. Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: Hógyes Endre egyet. tnr. Ára egész évre 10 frt; orvos- és gyógyszerész hallgatók felét fizetik. Szerkesztőség és kiadóhivatal: IV. Kalvintér 4. szám.

Orvosi Hetiszemle. Folyóirat gyakorló orvosok számára. Felelős szerkesztők és kiadók: Flesch Nándor dr. és Heltai Manó. Előfizetési ára: belföldre egy évre 8 frt, külföldre 10 frt. Budapest. XI. és XII-ik kötet. Szerkesztőség és kiadóhivatal V. Alkotmány-utca 24. szám.

Orvos-természettudományi Értesítő Az „Erdélyi Múzeum-Egylet” orvos-természettudományi szakosztályának szaküléseiről és népszerű természettudományi estélyeiről szóló értesítője. Kolozsvár XV. évfolyam. Szerkesztő-bizottság tagjai: orvosszak: Lőte József természettudo-

mányiszak : Koch Antal, népszerűszak : Farkas Gyula tnr-ok. Megjelenik évenként 3 orvosi, 3 természettudományi és a népszerű estélyekről kiadott több füzetben. Ára egész évre: helybeli szakosztályi tagoknak 3 frt, vidéki tagoknak 2 frt. E füzeteket az „Erdélyi-Múzeum-Egylet“, vagy annak „orvos-természettudományi szakosztályának“ tagjai, tagdíj fejében kapják.

Szemészet. Az „Orvosi Hetilap“ melléklapja. Szerkeszti: Schulek Vilmos tnr. Megjelenik évenként 6 szám.

Veterinarius. Állatorvosi havi folyóirat. Szerkeszti: Hutya Ferencz dr., e. titkár. Kiadja: a magyarországi állatorvos-egylet. Buschmann F. könyvnyomdájában. Megjelenik minden hó 15-én E folyóiratot a „Magyarországi Állatorvos-egylet“ tagjai, tagsági díjuk fejében kapják. Előfizetési ára nem tagok részére egy évre 6 frt. Állatorvostanhallgatók e díj felét fizetik. Szerkesztőségi iroda és titkári hivatal Budapest, VII. kerület; Rottenbiller-utca 23. szám.

II. Vegyes tartalmu orvosi munkák és czikkek.

a) Önálló munkák:

Budapest fő- és székváros közhórházainak évkönyve. 1890—91. 497. old. Müller Kálmán dr. megbízásából összeállította Purjesz Ignác dr.

Budapest fő- és székváros közhórházainak évkönyve. 1890—91. A fő és székváros törvényhatóságának megbízásából közrebocsátja a szt. Rókus-kórház igazgatósága, a szöveg közé nyomott 6 képpel. Az évkönyv 3-dik részében a kórházi személyzettől 13 dolgozat foglal helyet: Scheuthauer Gusztáv, Ángyán Béla, Farkas László, Székács Béla, Böke Gyula, Morelli Károly, Hochhalt Károly, Pertik Ottó, Laufenauer Károly, Bakó Sándor, Ostermayer Miklós és Jemkora Iván tollából.

A budapesti kir. orvosegyesület 1891-iki évkönyve. Összeállította Pertik Ottó dr.

Emlékkönyv a k. M. Természettudományi-Társulat félszázados jubileumára. Irták: I-ső részt: Szily Kálmán, Entz Géza, Than Károly dr., Hógyes Endre dr., Haller Agost, Lengyel István. II-ik részt: Csapdy István, Hankó Vilmos, Hógyes Endre, Klug Nándor, Margó Tivadar, Plósz Pál, Telyesniczky Kálmán. O. H. 4.

A gömörmegeyi orvos-gyógyszerész-egylet 1891-iki évkönyve. Az

egyesület elnökségének megbízásából szerkesztette Török János dr. Rimaszombat, 1892.

A gyógyászat kézikönyve, gyakorló orvosok számára. Irták: Basch Imre, Kertész József, Kossa Gyula, Neupauer Gusztáv, Purjesz Ignác, Saffer Károly, Schultz Henrik és Tauszk Ferencz dr. Szerkesztette: Tauszk Ferencz. 555 old., kiadja Dobrowsky és Franke, ára 3 frt 60 krajczár.

Gyógyszerészek évkönyve 1892-ik évre.

„Jó Egészség“ naptára.

A magyar orvosi rend története, tekintettel a gyógyászat intézményeinek fejlődésére Magyarországon a XVIII. század végéig. Jutalmazott pályamű. Irta: Demkó Kálmán dr., a lőcsei magy. kir. állami főreáliskola igazgatója. 1892. 178 old. Ára 2 frt.

Orvosi zsebnaptár az 1892-ik évre, szerkeszti: Faragó Gyula dr. gyermekorvos. 22-ik évfolyam Légrádi testvérek kiadása.

Orvosok zsebnaptára az 1892. évre, 21-ik évfolyam. Szerkeszti: Purjesz Zsigmond dr., kiadja az Eggenberger könyvkereskedés. Cikkeket közölnek benne: dr. Herczel Manó, dr. Wernich A., dr. Gotthard.

Szülésznők naptára 1892-ik évre. Schwartz Frigyes dr. kórh. főorvos, Pécs. Ára 50 kr. K. K. I.

b) *Eredeti közlemények.*

Alföldi Imre dr. A pancsovai selyemfonó-gyár és a gümőkór. K. K. 32. — Ángyán Béla dr. Anticholerinnel (Klebs) kezelt betegek. Gy. 49. — Beely Gyula dr. A gyakorlatból. Gy. O. 21. Megjegyzések Deutsch Mór tr. congressusi tapasztalataira. Gy. O. 21. — Orvosi ügyek. Gy. O. 34. — Behring dr. törzsorvos. Az élőszervezetben történő fertőtlenítésről. Gy. 27. — Bentsik József. A homeopathia elve, gyógyítási módja és elterjedtsége. Gy. H. 4. 5. 7. — Berkovits Miklós dr. Elnöki megnyitó a biharmegyei orvos-természettudományi társulat 1892. május 15-iki ülésén. O. H. 41. — Blummgründ E. orvos. Utóhangok a choleraéhoz. K. K. 51. — Böke Gyula tnr. Megnyitó beszéd a budapesti orvosi kör országos segély-egyletének közgyűlésén 1892. évi jan. 27-én. Gy. O. 5. — Boszkovitz Mór dr. Az orvosok anyagi érdekeinek kérdéséhez. Gy. O. 9. — Braun Fülöp. A községi és körorvosok jogaihoz. K. K. 13.

— Büchner H. Tuberculin reactio nem specificus bakteriumok proteinjei által. Gy. 2. — Csapodi István dr. Az álló írás. Gy. 38. — Csátáry Lajos dr. Jelentés az országos közegészségi tanácsnak 1891. évi működéséről. K. K. 22. 23. — Dubay Miklós dr. Kartársaim okulására. Gy. O. 1. — Engel Gábor dr. Javaslatok a bábaügy országos rendezése tárgyában. K. K. 2. — Eötvös Loránd br. A physika tanításáról az egyetemen. O. H. 21. 22. — Epstein. Az ascaris lumbricoides átvitele és fejlődése az emberi szervezetben. Gy. 27. — Farkas Jenő dr. Az életbiztosítás és az orvosok titoktartása. Gy. 50. — Farkas László dr. A magyar vörös-kereszt-egylet két indítványa a római nemzetközi értekezleten. I. A sterilisatio értéke a hadfelszerelésben. II. A vörös-kereszt egyleti megbízottak szerepe a hadgyakorlatokon és béke idején. O. H. 19. 20. — Fejér József dr. Dunavecse, a cholera és a járásorvos viselt dolgai. K. K. 44. — Feleky Hugó dr. Észrevételek „az irritabilis hólyagról“ czímű közleményre. Gy. 43. — Fodor József dr. A choléráról. K. K. 6. — Fodor Géza dr. A „vörös-kereszt“ nemzetközi kiállítása Lipcsében. O. H. 8. — Fodor Mór dr. Tömörüljünk. K. K. 21. A körútazás. K. K. 16. 17. — Trankl-Hochwart. A zenei kifejezésbeli képesség érdekes esete. Gy. 2. — Friedrich Vilmos dr. Az ureum húgyhajtó tulajdonságáról. M. O. A. 5. — A budapesti kerületi betegsegélyző pénztár és a szabad orvos-választás. Gy. 48. — Gara Géza dr. Adatok a bélrohadás kóros megváltozásainak ismeretéhez. M. O. A. 4. — Gáspár Ferencz dr. m. kir. honvéd ezredorvos. A tengerészorvosi gyakorlatból. Gy. 18. H. O. 7. — Gebhardt Lajos. A tiszti főorvos jelentése a budapesti choléráról. O. H. 48. — Genersich Antal dr. Elnöki megnyitó az „Erdélyi Múzeum-Egylet“ orvos-természettudományi szakosztálya 1891. október 18-iki ülésén. Ért. 1. — Az orvosi tudomány haladásáról. Gy. 36. — Goldzieher Vilmos dr. e. m. tnr. Szemészeti tanszék betöltésének története Svédországban. Gy. 40. — Govorkovich János. Babona a gyógyszerészetben. Gy. K. 15. — Gram Lipót dr. Az idei cholera útja. É. 5. — Hainiss Géza dr. A védhímlő-oltás állása. Gy. 14. 15. 16. — Hainiss István. Az emberek betegségeinek földrajzából. K. K. 24. 25. 26. 27. 28. — Hildenstab József orvos. A községi és körorvosok díjazásának kérdéséhez a vagyonos betegekkel szemben. K. K. 23. — Az orvosok anyagi viszonyainak kérdé-

séhez. Gy. O. 12. — Hoffenreich Carol. Egyes kritikai megjegyzések. Sjöquist módszere a gyomortartalomban levő sósavnak bebizonyítására. Gy. K. 9. 11. — Hönez Kálmán dr. Uti jegyzetek. Ért. 3. — Igazmondó dr. Extractum universalis vagy az egyetemi cerberusok. Gy. O. 6. Orvosi kamarák. Gy. O. 1. 7. Dr. Bosta Béla, Gy. O. 6. — Jakobi dr. Adalék a sebesültek szállításának reformjához a harcmezőn és egy a szerző által szerkesztett hordágy demonstrálása. O. H. 10. — Kabos Márton dr. Válasz dr. Pollák József congressus pártoló cikkére. Gy. O. 26. — Kain József dr. Idegen test a húgycsőben. Gy. 36. — Kain József dr. A magyar orvosok és természetvizsgálók XXVI ik vándorgyűlésének titkári jelentése. Gy. 35. — K. Karlowszky Geyza. A gyakornoki szakiskola és a tápszer-vizsgálat. Gy. K. 24. — Keresztszeghy Gyula dr. A párisi kórházakról. O. H. 28. n. — Klein Eberhard dr. További észlelések a sorozás körül. O. H. 9. — Klempereker G. dr. Vizsgálatok az emberek védőoltásáról a cholera ellen. Gy. 43. — König Mór dr. Az orvosok anyagi viszonyainak kérdéséhez. Gy. O. 12. — Konrád Jenő dr. Az elmebeteg-ápolók szolgálati viszonyai szabályozásának és javításának kérdéséhez. O. H. 48. — Korányi Frigyes elnöki megnyitó beszéde a budapesti kir. orvos-egyesület 1892. december 10-iki nagygyűlésén. O. H. 51. 52. — Korányi Frigyes tnr. A budapesti kir. orvos-egyesület 1892. október 14-iki nagygyűlésének elnöki megnyitója. O. H. 43. — Kossa Gyula dr. Bugát és a gyógyszerészet. Gy. H. 24. — Kovács Áron dr. ezredorvos. Önsegély sebesülés esetén a harcmezőn. H. O. 5. — Kratschmer Flonin dr. A kórnevezők keringése a természetben. K. K. 26. 27. — Kun Tamás dr. Magyarország közegészségügyi közigazgatásáról. Gy. O. 1. 2. 3. 4. — Kuthy Dezső ifj. Adat a felnőtt ember veséjének genesiséhez. M. O. A. 3. — Lazarus dr. A mostani influenza-járványról. O. H. Sz. 1. ford. — Lauder Brunton dr. Zadig módszere az orvostanban. Gy. 4. O. H. Sz. 4. Az aranyeres csomók és hasonló betegségek gyógyítása. O. H. Sz. 16. — Lengyel Bálint. A cholera hazánkban 1831-ben. K. K. 43. — Lenk Gusztáv főorvos. Jelentés a babaügy tárgyában Jász-Nagykun-Szolnokmegye közgyűlésén. K. K. 3. — Liebermann Leo dr. Utasítások cholera esetére. K. K. 41. — Lőrinczy dr. Az orvos és a járvány. K. K. 41. 42. 43. — Lőrinczy Ferencz dr. A községi és körorvosi intézmény nehézségei. K. K. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

12. 13. — Lukács István Az orvos-gyógyszerész kamarák és a magas kormány. K. K. 40. 41. — Orvosi és gyógyszerészi kamarák. Gy. 42. — Mangin Károly dr. főorv. Előterjesztés a bábaképzés ügyében a zalamegyei bizottsági közgyűlésen. K. K. 2. — Markfeld Ignác. dr. Aranyeres csomók a húgyhólyagban. Gy. O. 10. — Markusowsky Lajos dr. Mire tanit megint a cholera recidiva. O. H. 44. — Elnöki megnyitó a magyar orvosi könyvkiadó társulat ez évi közgyűlésében. O. H. 14. — Maurice Coste dr. Himlőhegek képződésének megakadályozása. O. H. 22. — Mennner dr. Sterilizáltatik-e a lövedék a puskacsőben történő fölmelegedés által? O. H. 6. — Mokos Károly. A bor. Gy. H. 1. 2. 3. — Moldovány István. A fény kémiai hatásáról. Gy. K. 10. — Muraközy Károly dr. A kéneső termelés hazánkban. Gy. K. 13. — Nagy Gyula. Egy magyar gyógyszerészeti történelmi múzeum érdekében. Gy. H. 8. 14. — Nékám L. Sándor dr. Az oedema malignumról. M. O. Á. 4. — Neumann Zsigmond dr. A cognac mint gyógyszer. Gy. K. 6. 7. — Novák Endre dr. Észrevételek a bábaktatásról. O. H. 5. 7. — Nuricsán József dr. Az égésről. Gy. K. 7. 8. 9. 10. — Pápai Henrich dr. A védhimlő oltás mai állásáról hazánkban. Gy. O. 10. — Pécsi Dani dr. A himlő oltás adta immunitásról. Mikor kezdődik és meddig tart ez az immunitás? O. H. Sz. 38. 39. — A vaccina regeneratioja. O. H. Sz. 17. K. K. 17. Gy. O. 14. 15. 16. 17. — Port dr. vezérorvos. A sebesültszállító eszközök szaporításának szükségessége. H. O. 10. — Rákosi Béla dr. Levél a szerkesztőhöz. Gy. 13. — Ransom dr. Bizonyos növényi betegségek összehasonlítva az emberi betegségekkel Gy. 32. — Róth Adolf dr. Gruschbach, Bécs, Prága. Gy. O. 19. — Ruckner Ernő dr. Az iskolaorvosi intézményről. Gy. O. 21. 23. — Rupprecht Gyula. A gyógynövények történetéből. Gy. 33. Gy. K. 35. 36. 37. 40. — Sassy János dr. Közkórházaink működése. Gy. 49. 50. 51. 52. — Schächter Miksa tnr. Az orvosi bizonyítványokról. Gy. 40. — Uti levelek itthonról (a kolozsvári egyetemi orvosi intézetek). Gy. 1. — Orvosi műhibák. Gy. 5. — Schallmayer dr. A művelt emberiség testi elfajulásának veszélye és az orvosi rend államosítása. Gy. 31. — Schwarcz József dr. Kerületi beteg-pénztár. Gy. 51. — Schullhof Rezső dr. Heveny belső bélelzáródás két súlyos esete. Gy. 45. — Serli Sándor orv. A közegészségügy és a népnevelés. Gy. O. 5. — Sinovics Béla. Tolna vármegye alispánjának előterjesztése a belügy-

miniszteriumhoz, a bába ügyre, illetőleg dr. Taufer javaslatára vonatkozólag. K. K. 9. 10. — Singer Henrich dr. Sassy János dr. A miskolci közkórház 1891. évi működése folyamán felmerült veszedelmesebb esetek. K. K. 29. 30. 31. 32. — Stadler Károly orv. A tisztelt orvos urak figyelmebe. Gy. O. 1. — Staeker főtörzsorvos. Önként beállott, a nyakravaló által előidézett strangulatio. H. O. 2. — Sternbeng Géza dr. Orvosi műhibák. Gy. 7. — Strautz Zsigmond dr. Dunavecse, a cholera és a kenyérrigység. K. K. 45. — Szabados Imre. A gyógyszerészegéd-ügyi vita. Gy. K. 1. — Szolkay Gyula tnr. Humanismus a legnemesebb állattal szemben. Gy. 44. — Szegő Kálmán dr. Mikrosomia eset. O. H. 9. — Sendeffy Aladár dr. A szegény gyerekek gyógyítása. Utilevelek. O. H. 41. 42. 46. — Szeneš dr. A magyar orvosok és természetvizsgálók XXVI-ik vándorgyűlése. (Augusztus 22—25) I. O. H. 35. — Szontag Felix dr. A női tej és tehéntej nuclein tartalmáról. M. O. A. 3. — Tautfer Jenő dr. Közlemények a vidéki gyakorlatból. Gy. 51. 52. I. A súlyos lefolyású abortusoknak egy érdekes esete. II. Parametricus exudatum által létrejött béloclusió esete. — Thán Károly tnr. Visszapillantás a múltakra. Gy. K. 4. 5. — A gyógyszerész-gyakornok kiképzéséről. Gy. K. 12. 13. — Taxler László dr. Szemelvények a magyar „Manuale pharmaceuticum“ előmunkálataiból. Gy. K. 8. 9. 10. 11. 12. — „Magyar manuale pharmaceuticum-ból“. Gy. H. 7. 8. 9. 10. 11. Gy. K. 7. — Vidor Zsigmond dr. Faragó Gyula dr. A magyarországi albizottság jelentése. O. H. 24. 25. 26. 27. — Weber Ignác dr. Közegészségügyi végrehajtó. K. K. 17. — Weiss Ede dr. 1867—1892. Gy. 23. — Wittenberg Ignác. Vérszerzés Angliában. Gy. 45. — Winter József dr. Az irritabilis hólyagról. Gy. 42. — Az irritabilis hólyagról, válasz. Gy. 44. — Winkler Lajos dr. A belégzésre szolgáló oxygen előállításáról. Gy. K. 11. — A folyadékok fcrrásponjtjainak meghatározásáról. Gy. K. 7. A filtrálásról. Gy. K. 3. 4. — Nekrolog. Belky János tanár felett. O. H. 47. — Nekrolog. „Brücke Ernő“ 1819—1892. Csapodi István dr.-tól. Sz. 1. — Nekrolog. „Brücke Ernő.“ O. H. 3. — Nekrolog. »Chremóczy Nagy József« dr. Sz. 1818-ban, meghalt 1892-ben. B. F. dr. Nyitrán. O. H. 10. — Nekrolog. Csurgay Kálmán fölött. K—y. Gy. K. 8. — Nekrolog. Megemlékezés Géber Ede tnról. Genersich Antal dr. tnr.-tól Ért. 1. — Nekrolog. Jendrassik Jenő tanár emlékezete. Klug Nándor.

O. H. 12, 13, 15, 16. Gy. O. 10, 11, 13 14. — Nekrológ. „Dr. Kisigmándi Hamary Dániel.“ D - a. Gy. 9. — Nekrológ. „Lummitzer Sándor dr.“ Gy. 6. — Nekrológ. „Lummitzer Sándor dr.“ Dr. Roth Adolf. Gy. O. 5. — Nekrológ. „Lummitzer Sándor dr. 1821—1892.“ Dr. Janny Gyula. O. H. 6. — „Lummitzer Sándor tanár életrajza.“ O. H. 6. — Nekrológ. „Margitai Ivánchich Viktor.“ O. H. 11. — Nekrológ. „Meynert Tivadar.“ O. H. 23. — Nekrológ. „Nendtvich Károly dr.“ O. H. 29. — Nekrológ. „Nendtvich Károly dr.“ felett. Dr. Ilosvay Lajos. Gy. K. 29. 30. — Nekrológ. „Dr. Pados János.“ Dr. Schaechter. Gy. 28. — Nekrológ. „Liman Károly.“ K. T. O. 1. — Nekrológ. „Weber-Liel.“ Lichtenberg Kornél dr. O. H. 7. — 1890-ben elhunyt természettudósok nekrológja. Gy. K. 1. 2. Gy. H. 1. — Állami közkórház Budapesten. O. H. 42 — Állami országos közkórház. O. H. 29. — Az általános osztr. gyógyszerész-egylet XXXI-ik rendes közgyűlése. Gy. K. 41. 42. — Bábaügy. Szepesvármegye tisztii főorvosától. K. K. 4. — Bacteriologiai vizsgálatok az infusumok nyálkásodása fölött. Gy. H. 1. — A bécsi osztrák gyógyszerészeti társulat XII. évi közgyűlése. Gy. K. 39. — Bihar megyei orvos- természettud. társulat ülése. O. H. 25, 29, 30, 31, 34, 35, 36, 39, 41, 42. — A budapesti egyetem díszközgyűlése. O. H. 21. — Budapest főváros tisztiorvosai. Dr. „K.“ K. K. 3. — A budapesti kir. orvos-egyesület cholera bizottságának klinikai albizottsága. O. H. 46. 47. — Bpesti kir. orvos egyes. rendes ülései. O. H. Sz. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 19. 20. 21. 22. 24. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 51. Gy. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 45. 46. 48. 49. 50. 51. O. H. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 51. — A budapesti közp. fogtani társulat ülései. Gy. 6. O. H. 5. 12. — A budapesti magyar kir. tudomány-egyetem orvosi karának javaslata a szigorlati rend reformtervezete tárgyában. Gy. 34. 36. 37. — Budapesti végleges vízmű. „F.“ K. T. O. 2. — Cholera föllépte nálunk. O. H. 41. Gy. 41. 42. — A cholera kezelése. Gy. 47. — Cholera Magyarországon, O. H. 42. 43. 45. — A cholera ról. K. K. 40. 41. 42. 43. 45. 46. 47. — A cholera Rozsnyón 1831-ben. K. K. 35. — Cognac. K. K. 28. — A diphteritisz

és az antidiphtheritikon. Gy. K. 11. — A diphtheritis fölötti eszmecsere után. O. H. Sz. 11. — Egyetemi hallgatók kórházegylete. O. H. 9. — Egyetemi magántanári képesítő (habilitationalis) szabályzat. Gy. 46. — Egy igen érdekes szakkérdés. K. K. 16 — Az egyletek kérdéséhez. Egy egyleti orvos. Gy. O. 6. — Életbiztosítás és az orvosok. Gy. 47. — Az elmebetegek — ápolók szolgálati viszonyainak szabályozása és javítása. „J.“ O. H. 45. — Erd. Muz.-Egylet. O. H. 11. 23. 41. 51. 52. — Az erős hatású szerek gyógyszerári kiszolgáltatásának rendezése Németországban. „J.“ Gy. K. 1. — Eszmecsere a diphtheritis orvoslása felett a budapesti m. kir. orvosegyesületben; résztvettek: Bókay János, Eröss Gyula, Munk Jakab, GerlóczyZsigmond, O. H. 9. Bókay János, Moskowits Ignác; O. H. 10. Löw Samu, Herczel Manó, Weisz Miksa, Hőgyes Ferencz, Szontágh Ábrahám, Szalárdi Mór, Glaser Marcel, Zwillingger Hugó, Csapodi István, Flesch Nándor, Weisz Manó; O. H. 11. Hőgyes Endre, Engel Gusztáv, Bókay Árpád, Szontágh Ábrahám, Vidor Zsigmond, Kétly Károly, Medvey Béla, Morelli, Braun Lajos, Pertik Ottó, Tigermann Mór, Bókay János. O. H. 9. 10. 11. O. H. Sz. 9. 10. 11. Gy. 9. 10. 11. — Az évljárás, az új év elején. O. H. 1. — Fájdalmas-e a halál. K. K. 38. — A fiatal angol katonák. H. O. 3. — A gömörkishontmegyei orvos-gyógyszerész-egylet idei közgyűlése. K. K. 19. — A gümőkóros tehének teje és terméke. K. K. 49. — A gyakorlati orvostudomány haladása. Dr. Schaechter. Gy. 1. — Gyári tésztát közétkezésünkhöz. H. O. 1. — A gyermekek égési sebeinek gyógyítása. O. H. Sz. 33. — Gyógyászati és műszaki iparban alkalmazásban levő vegyi készítmények kereskedelmi elnevezései. Gy. H. 47. 48. — A gyógynövények termesztése. Gy. K. 8. — A haj betegségei. Gy. K. 31. — Helyettesíthető a gyógyszerész valamely orvosi vényén rendelt szert. Gy. K. 4. — Hogy lehet a cholera terjedésének gátat vetni. Egy egyetemi tanár. K. K. 46. — A himlőoltási ügyhöz. K. K. 1. — A homeopathia elterjedése. K. K. 8. — Inandi a fejszámoló. Ford. Gy. 12. — Az influenza történetéhez adatok a XV—XVI. századból. K. K. 4. — Jodvaselin. Gy. H. 17. 20. — Kilehet és pedig gyökeresen irtani a kuruzslást. Dr. Sz. B. K. K. 15. — A kir. magy. Természettudományi társulat ötven éves jubileuma és tisztújító közgyűlése. Gy. K. 4. — Kivánhatja-e az orvos elhalt betegének felboncoltatását,

ha nincsen tisztában a halál okával? Gy. 1. — A klíma befolyása az életre. „H. I.“ K. K. 34. — Kneip plebános Bécsben. K. K. 19. — Kórházak és tüdővészések. Gy. 22. 23. — A körorvosi fizetések kivétele a lakosságra. K. K. 2. — Közegészségügyi egyesület választmányi ülése. É. 3. — Közérdekű levelek. Steiner Mihály, Nestor, Fest Béla, dr. Traxler László, Mahler Gyula, „F“, Nestor, Horváth Kálmán, Korányi Lajos, Geduly Géza, Frankel Antal, Becker János, Varjasi János, Wehner Ede, Hegyesi Árpád, Fonyó Andor, Loler Gábor, Bárány János, Török Gyula, Ember Elek, Lukáts István, Kiss Mihály, Buday Emil. Gy. H. 1. 2. 7. 8. 17. 18. 19. Gy. K. 12. 21. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 34. 35. 42. 43. 46. 49. 51. — A kunfélegyházi javaslat. Egy egyet. tanár. K. K. 11. — Kuruzslás Bajorországban 1891-ben. Gy. 34. — A kuruzslás kérdéséhez. Dr. N. L. K. K. 18. — London kórházai. Gy. 30. — A magyar gyógyborok ügye. Gy. K. 2. — A magyarországi choléráról. O. H. 43. — A magyarországi gyógyszerész-egylet közgyűlése 1892. jun. 10. K. K. 27. Gy. K. 25. — A magyarországi „Gyógyszerész-egylet“ központi igazgatóságának ülései. Gy. K. 4. 10. 28. 38. 39. — A magyar orvosi könyvkiadó társulat évi közgyűlése 1892. márcz. 30-án. O. H. 14. — A magyar orvosok és természetvizsgálók XXVI. vándor gyűlésének tárgyalásaiból. Gy. 36. O. H. 36. 37. 38. 39. 40. — A magyar orvosok és természetvizsgálók Brassóban tartandó XXVI. vándorgyűléseinek előrajza. Gy. 28. — Magyar Tud. Akadémia ülései. O. H. 4. 8. 16. 21. 27. 43. 50. — Megjegyzések némely betegség gyógyítására. O. H. Sz. 11. — Meghívó a magyar orvosok és természetvizsgálók 1892. auguszt. 22—25-ikéig Brassóban tartandó XXVI. vándorgyűlésére. O. H. 21. — A mesterséges és valódi cognac. Gy. K. 49. 50. — Mészáros Károly dr. alapítványa. O. H. 15. — Miért kell aludnunk? Gy. 27. — A múlt évben megtartott orvosi congressus. K. K. 25. 26. — A német gyógyszerész egylet XXI-ik közgyűlése. Gy. H. 37. — Nemzetközi gyógyszerész congressus. Gy. 17. — Országos Közegészségügyi Egyesület kolozsvárvidéki osztályának ülései. O. H. 4. — Az országos közegészségi tanács állandó járvány-bizottságának december 20-án tartott ülése. O. H. 52. — Az országos közegészségügyi tanács véleménye az orbáncz fertőző volta felől. K. K. 28. — Az orvosi állás. Dr. W. S. K. K. 39. — Az orvos-dok-

tori tanfolyam és szigorlati rendszer újra átalakítása. O. H. 5. — Az orvos-doktori szigorlati rend reformtervezetének általános indokolása. O. H. 45. 49. — Orvos-gyógyszerészi nyugdíjintézet. Dr. X. O. H. 10. — Az orvosi egyetem mizeriái. Gy. O. 2. — Orvosi gyakorlat Franciaországban. K. K. 13. — Az orvos-tudori szigorlati rend reformtervezete. O. H. 37. 38. 39. 42. — Az orvos-tudorok előnyei sebészszel szemben. K. K. 9. — Az orvosok anyagi viszonyainak kérdéséhez. Dr. Boskowitz Mór. Gy. O. 14. 27. Dr. B-z. Gy. O. 23. Dr. Deutsh Mór. Gy. O. 19. 20. Dr. Gy. Gy. O. 24. Egy körorvos Gy. O. 15. Dr. Fodor Mór Gy. O. 28. Dr. Halász Vilmos. Gy. O. 29. Dr. König Mór. Gy. O. 27. Dr. König Márton. Gy. O. 16. 21. Dr. Horpaczday J. Gy. O. 27. Dr. Klein Zsigmond. Gy. O. 16. Lykurgus. Gy. O. 29. Dr. N. L. Gy. O. 14. Dr. Pollák J. Gy. O. 24. Dr. Singer Mór. Gy. O. 30. Stadler Károly. Gy. O. 26. Dr. Vajda Miklós. Gy. O. 23. Amicus veritatis. Gy. O. 30. Dr. Blau Dávid. Gy. O. 27. — Pasteur-intézet Milanóban. Gy. 8. — Pettenkoffer és a cholera. Gy. K. 49. Gy. 48. — A fizikai és dietetikai altató szerekről. K. K. 28. — A pozsonyi természettudományi egyesület orvosi szakosztályának ülései. Gy. 1. — Res universitatis. Dr. 2. K. K. 39. — A Semmelweis-émlék ügye Angliában. O. H. 42. — A Somogyvármegye közgyűlésén tett bábaügyre vonatkozó előterjesztés és elfogadott javaslat. A tiszti főorvos. K. K. 11. 12. — A sulfuricinsav előállítása és orvosi alkalmazása. Gy. K. 2. — Szabályzat a gyógyszerész növendékek kiképzése tárgyában. Gy. H. 38. 39. 40. — Számadás. Gy. 52. — A tápszervizsgáló intézetek szükséges voltáról. Gy. K. 31. — Tengeri betegség. Gy. 26. — A természettudományi társulat chemia-ásványtani szakosztályának ülései. Gy. K. 5. — A tiszti főorvosok javadalma. Dr. K. K. K. 20. — A tiszti orvosi vizsgák életbeléptetésének felelevenítése. O. H. 27. — A tiszti főorvosok országos értekezlete. K. K. 51. 52. — Újabb gyógyszerek synonymai. Gy. K. 50. 51. — Válasz D-nek a Pester Mediz. Chir. Presse 1892. évi 4. számában megjelent megjegyzéseire. Egy fővárosi orvos. Gy. O. 4. — A választások előtt. Gy. O. 2. — Visszapillantás az elmúlt évre. Gy. O. 1. — A Wiener med. Doctoren-Collegium. Gy. 2. — Zádig módszere az orvostanban. Gy. O. 9. — Zavar a „közegészségügyi ártalmak“ fogalma körül. K. K. 13.

c) Fordított közlemények.

Az áfrikai lázról. Gy. 26. — A belső szervek zuzódása. W. S. Savory dr. O. H. Sz. 28. — Charité-kórház egyesület. Gy. 23. — A cholera Párisban. Péter dr. O. H. Sz. 42. — A cholera gyógyítása a párisi kórházakban. Dr. Marerer Bandonin. Gy. H. Sz. 13. — Collodium gyapot új kötőzöszter. Gy. H. 38. 49. — Wirchow. Dobos János törpe gyermek bemutatása. O. H. Sz. 27. — Dóktori cím és tisztesség. Gy. 43. — Az égett sebek gyógyítása. O. H. Sz. 27. — Éhínség és betegség. Sir William Moore. Gy. 5. — Az emberek ragályos szájbetegsége (stomatitis epidemica) és azonossága a házi állatok száj- és körömfájásával. Ford. Dr. Liegel. Gy. 2. — A fehérje vizelet vonatkozással az életbiztosításra. Hingston Fox. K. K. 20. — A genyedtő influenza pneumonia gyógyítása terpentín-olaj bőrlál feeskendezésével. Dienlafoy. O. H. Sz. 14. — Gipszvatta új plastikus kötőző anyag. Dr. Breiger. O. H. Sz. 51. — A haj betegségei. Dr. Pachkis. K. K. 26. — Az immunitásról és a mérgebírásról. Ford. Dr. Wassermann. O. H. Sz. 19. — Az influenza. Krause W. tnr. Gy. O. 3. 4. — A jövőndő orvosi tudomány. Albert E. tnr. Gy. O. 5. 6. — Könnyű sebesültek első ellátása a harcmezőn. Langenbeck tnr. O. H. 6. — A közönség véleménye az orvosról 200 évvel ezelőtt és ma. Dr. Wm. Mitschel Ranks előadása után. Gy. 46. 47. 48. — A „megkívánás“ népies előítéletének eredete. Variot G. Gy. 2. — A mérges orvossságok adagolásának új módja a 12-es elosztás szerint. Edouard. O. H. Sz. 9. — A nem és a nevelés. Sir James Criehton-Brown. Gy. 24. — Az olasz orvosok helyzete. K. T. O. 5. — Az orvosi titok az elmegyógyászatban. Thweh. O. H. Sz. 33. — Az orvosi tudomány a szépirodalomban. Gy. 28. — A régiek plasticus műtéteiről. Dr. Gurlt. Gy. 3. — A subcutan vérinjectio és az intravenosus transfusio új, egyszerű módja. Ziemssen. O. H. Sz. 22. — A száj mint ragályozó betegség gyűlhelye. Dr. Müller. K. K. 8. — Tévedéseink. W. Murray. Gy. 20. 21. — A tuberculinról. Gy. K. 5. — Uj diæta az egészséges és a dyspepsias betegek számára. Germain Séé tnr. O. H. Sz. 28. — Vizsgák specialista orvosok számára. Dr. Hösslin R. Gy. 26.

III. Közlemények az élettani tudományok köréből.

A) *Boncztan. Anthropologia. Fejlődéstan.*

a) *Önálló munkák.*

Török Aurél dr. Egy Jéror-szigetbeli Ájnó koponyáról. Könyv, 18 év. 14 ábr. O. H. 12.

Mihalkovits Géza. A központi idegrendszer és az érzékszervek morfológiája. Könyv.

Dr. Nádaszkai Béla okleveles állatorvos a m. kir. állatorvosi akadémián a leíró boncztan ny. r. tanára. A hasznos háziállatok leíró boncztanának kézikönyve. I. rész csont-, ízület- és izomtan 126 ábrával. Budapest 1892. kapható a szerzőnél. Ára 2 frt 80 kr.

b) *Önálló közlemények.*

Halász Henrik Vese kettős húgyvezérrel. Közlemény Thanoffer Lajos. I. boncztani intézetéből. O. H. 32. — Mihálkovic s. Az anatómiai társaság ülései Bécsben június 7—9-ig.

B) *Élet- és szövettan. Élet- és kórvegytan.*

a) *Önálló közlemények.*

Beck S. Benedickt H. dr. Az izommunka befolyása a kénkiválasztásra. O. H. 52. — Grosz Gyula dr. A diaphragmának a mellkason látható mozgásáról. Gy. 5. — Hirschler Ágost dr. Adatok a rostonya papaya emésztésének és különösen az ennél észlelhető intermädier globulin képződésének ismeretéhez. M. O. A. 5. O. H. 16. — Korányi S. dr. Vas Frigyes dr. A haránt csíktolt izomrostok görcsői és electromotoricus változásainak egymáshoz viszonyáról. O. H. 49. 50. 52. — Korányi S. dr. Vas Frigyes dr. A haránt csíktolt izomrostokon mutatkozó változások, azoknak működése alatt. O. H. 27. — Landauer Ármin dr. Vizsgálatok az izmok érző és vérmozgató idegeiről. O. H. 21. 38. 39. 40. — Liebermann Leo dr. Válasz Plósz Pál tanár észrevételeire „Tanulmányok a gyomor-nyákhártyájában végbemenő chemiai folyamatok“ cz. értekezésemre. O. H. 18. — Liebermann Leo dr. Felelet Plósz Pál tanár úr viszonválaszára. O. H. 20. — Onodi A. dr. A hangszalagok mozgásai a bolygó idegek átmetszése után. O. H. 2. — Plósz Pál tanár. Észrevételek Liebermann Leo tanár gyomoremésztési elméletére. O. H. 17. 18. — Plósz Pál tnr. „Viszonválasz“ Liebermann Leo tanár úrnak. O. H. 19. — Schaffer Károly dr. „Adatok az Ammon-szarv szövettanához.“ O. H. 8. — Thanoffer La-

jos dr. A harántcsíkolt izomrostok idegvégződéséről. O. H. 21. — Th an-
hoffer L. dr. Újabb vizsgálatok az izmok szerkezetéhez és az izom-
idegek végződéséről. O. H. 4. — T a u s z k Ferencz dr. A tüdőbeli va-
gus-idegrostok szerepe a légzés mechanizmusában. M. O. A. 6. O. H.
27. — V a s Frigyes dr. Az együttérző idegsejtek chromatinja szerke-
zetéről. O. H. 27. 42. 43. — K o r á n y i S. dr. Stroboscopicus vizs-
gálatok harántcsíkolt izmon. M. O. A. 6. — G a u l e: A csigolya
közötti duccok és a bőr. Fordítás. O. H. 12. — G a u l e: A trigemi-
nus befolyása a corneára. Fordítás. Landauer dr. O. H. 9. — H a i-
d e n h a i n. A nyirokképződés. Fordít. Landauer dr. O. H. 6. — H o c h-
h a l t Károly dr. A diazoreactio, mint kémszer a hagymáz felismerésére.
K. K. 1. — K i s s Ferencz dr. A diabetes vizeletben előforduló szőlőc-
ukor mennyileges meghatározására szolgáló módszerek összehasonlítása,
kiváló tekintettel a gyakorló orvos igényeire. Ért. 1. O. H. 35. — K i s s
Ferencz dr. A Zoth-féle urometer ismertetése. Ért. 2. — M á t r a i G á-
b o r dr. Az acetone kimutatása a vizeletben. Gy. K. 31. — M á t r a i
G á b o r dr. A megfeketedő vizeletről. Gy. K. 46. — N u r i c s á n J ó-
z s e f dr. A sókról. Gy. K. 1. 2. 3. — N u r i c s á n J ó z s e f dr. A
mennyileges azonossági próbákról. — S z t a n k a y A b a Gyula. Vizs-
gálatok a széndioxid és a szénmonoxid reductiojához magnesium
által. Gy. K. 36. — S z t a n k a y: Minimalis mennyiségű zink ki-
mutatása. Gy. K. 40. — U d r á n s z k y L á s z l ó dr. A központi idegrend-
szer chemiai összetételének megváltoztatásáról a veszettség folyamán.
M. O. A. 3. O. H. 4.

IV. Közlemények a kórtani tudományok köréből.

A) *Kórboncztan. Kórszövettan.*

a) *Eredeti közlemények.*

E p s t e i n L á s z l ó dr. A nyult velőnek több rendellenes köte-
géről. M. O. A. 4. — G e n e r s i c h Antal tnr. Kóros kövek keménysé-
géről. O. H. 38. Gy. 38. Ért. 3. — G e n e r s i c h Antal tnr. Májtályog
esete. Féregpeték az epekőben. Ért. 1. O. H. 4. — G e n e r s i c h A.
tnr. Elsődleges gömbsejtű sarkoma ilei ritka esete. Ért. 3. O. H. 51. —
K e n y e r e s Balázs dr. 1) Porencephalia készítménye. 2) Idegen test
körüli képződött húgykő. Gy. 13. — K u t h y Dezső dr. Adat a felnőtt
ember tömlős veséjének genesiséhez. O. H. 10. — P e r t i k Ottó dr.
A kórházi bonczolatoknál talált ritkább kórboncztanai változások. K. K.

8. 50. — Sarbó Arthur dr. A házinyul gerinczeleje ép idegsejtjeinek szervezete és azok elváltozásai phosphor és morphin mérgezéseknél. M. O. A. 4. — Török Lajos dr. A ráksejtekbe foglalt képletekről. Gy. 49.

b) *Fordított közlemények.*

Marie. Az akromegalia kóros elváltozásairól bonczolás alapján. Fordít. Szabó dr. O. H. 11. — Schirmer Ottó. A centralis tályog kórboncztanáról és kóreredetéről. Kovács dr. Sz. 2.

B) *Általános- és kísérletes kórtan.*

a) *Eredeti közlemények.*

Alföldi Izidor dr. Adatok a malaria kórtanához. K. K. 36. — Czzyreaszky Gyula és Bruckmayer Ferencz dr. Kimutatás a Duna vizének és a vezetéki viznek bacteoriologiai vizsgálatáról. O. H. 44. 45. 46. 47. — Moskovitz Ignác tr. A Löffler-féle diphtheria bacillus és a diphtheritis therapiája. Gy. 3. — Reich Lajos dr. tnrsegéd. Közlemény a budapesti egyetem általános kór- és gyógytani intézetével kapcsolatosan álló Pasteur-intézetéből. Nehány lázellenes szer összehasonlító vizsgálatáról és a láz theoriájáról. O. H. 37. 38. — Rigler dr. Egyszerű módszerek bacteriologiai vizsgálatokhoz. K. T. O. 5. — Rigler dr. A Koch-féle cholera-bacillus az 1888-ik és 1892-ki járvány alatt. O. H. 47. — Szana Sándor dr. Kísérletes vizsgálatok a szappanok fertőztelenítő képességéről. O. H. 35. — Székely Ágoston dr. és Szana Sándor dr. Kísérletes vizsgálatok az állati szervezetből kibocsátott vér ugynevezett mikroba-ölő képességéről a fertőzés alatt és a fertőzés lefolyása után. O. H. 16. 17. 18. — Talamon. A malleinről. O. H. Sz. 30. — Az antirabikus védőoltások hasznának kritikuma, azaz, hogy mennyire szállítja le a veszett eb marottak halálozási arányát. K. K. 47. — A fertőző betegségek gyógyítása. É. 1. — Az influenza bacillusa. Gy. O. 3. K. K. 4. Az influenza gyógyítása. É. 1. — A „Lysol“ fertőtlenítő hatásáról. O. H. 35. — Nagyön alacsony hőmérsékletek hatása. Gy. K. 48. — A pokolvaras vizenyő bacillusainak előfordulása a pézsmában. Gy. K. 5. Gy. O. — A testhőmérsék műleges felemelésének hatása a pneumonia diplococcaival való fertőzés lefolyására. K.

T. O. 4. — A tuberculinum hatása tengeri malaczkok gümőkórjára. O. H. 3.

b) Fordított művek.

Elhalt tuberculosis-bacillusok hatása az élősövetekre. O. H. 19. — Bacceli. A malaria-infectio lényegéről. O. H. Sz. 36. — Albert Wilson. Kísérletek a diphtheria mikroorganizmusaival. Ford. Szana dr. O. H. 16. — Betring. Az élő szervezetben történő desinfectioról. Ford. Szana dr. O. H. 19. — Brunner dr. Az izzasztás, mint gyógy mód fertőző betegségeknél. Ford. Szana dr. O. H. 5. — A vér hatása fertőző anyagokra, jelenlegi ismereteink alapján. A vér hatása a mikrobákra. 2. A vér hatása a mikrobák terményeire. 3. Immun állatok vérének immunisáló és gyógyító képessége. 4. A vér hatóanyagának izolálása. Ford. Szana Sándor dr. O. H. 23. 24. 26. 29. 30. 33. 34. 35. 39. 43. — Gamaleia. Az oldható fermentumok hatása a diphteritis mérgére. Ford. Szana dr. O. H. 16. — G. Scins Woodhead. A bakteriologia állása. O. H. Sz. 34. — Jeannel. A sebészeti gangraenák kórtana. O. H. Sz. 18. — Löffler. Egerek pusztítása bakteriologikus uton. Gy. 32. — E. Klebs tnr. Az ázsiai cholera kórtana és gyógyítása. O. H. Sz. 46. 47. — Klemperer G. Cholerábólí védőoltás. O. H. Sz. 40. A cholera elleni védőoltásra vonatkozó megjegyzések. O. H. 40. — Ohlmüller. Ozon hatása a bacteriumokra. K. T. O. 4. — P. Canon. A kanyarós betegek vérében előforduló bacillusról. O. H. Sz. 18. — R. Pfeiffer. A cholera bakteriologiai diagnosztizálásáról. O. H. 39. — Az influenza mikrobái. O. H. 4. — E. Richter. A friss húgy bacterium ölü tulajdonságai. Ford. Kuthy. O. H. 23. — Schwartz. Tetanus traumatikusnak tetanus-antitoxin által gyógyult esetei. Ford. Szana dr. O. H. 17. — Semmola. A húgy biologikus vizsgálata, mint eszköz némely fertőző betegség diagnosztizálásában és prognosztizálásában. Ford. Szana dr. O. H. 5. — Torquato Ventori dr. Tetanus traumaticus kórszövettani vizsgálatai. O. H. 25. — Wolf. Új elmélet a fertőző betegségek elleni immunitás magyarázására. Ford. Szana dr. O. H. 7. — A Klebs-féle anticholin. O. H. 46.

V. Közlemények a gyógyszerteran és segédtudományai köréből.

A) *Gyógyszerteran. Méregteran.*a) *Eredeti közlemények.*

A. Bernheim. Nagy adag kalium chloricum bevétele minden káros következmény nélkül. O. H. Sz. 6. — Br u x b a u m dr. A termézetes és diätetikus altató szereinkről. Gy. 21. — Erdős János dr. bányorvos. Kali hypermanganicum alkalmazása acut phosphor-mérgezés esetében. O. H. 30. — Felletár Emil dr. Carbolmérgezés halálos esete. Gy. 44. — Szénsavas baryum általi mérgezés esetei Gy. 34. — Frischmann Ferencz. Labdacsok készítése balzsamok, illó olajok és gyantás-olajos kivonatokkal viasz nélkül. Gy. H. 50. — Grosz Menyhért dr. Ricinus mag élvezete által okozott két mérgezés esete. O. H. 36. — Hajnos Gyula dr. Acut phosphormérgezés kezelése kalium hypermanganicum oldattal két eset kapcsán. Gy. 2. — Horváth Mihály. Vizsgálatok a tronal és tetronál hatásáról. M. O. A. 3. — Irsai Artur dr. Közlemény a budapesti egyetem gyógyszerterani intézetéből. Kísérleti adatok néhány illó gyógyszernek hatásáról a tüdő edényeire. O. H. 2. 3. 4. — Issekutz Hugó dr. Adatok az aromatikus vizek előállításának kérdéséhez. Gy. H. 51. 52. — Az aqua amygdal. amar. előállítása és vizsgálatára vonatkozólag. Gy. H. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. — Jendrassik Ernő. A jodalbuminatról és az albumin chemiai alkatáról. O. H. 1. Gy. K. 4. M. O. A. 2. — Junga Béla. A jodoform szagtalanításáról. Gy. K. 36. — Kóssa Gyula dr. Chemiai ellenszer a cyanos mérgezéseknél. O. H. 24. Gy. 24. M. O. A. 5. — Kóssa Gyula dr. Gyógyszeres kísérletek a terhes méhen. M. O. A. 3. — Kóssa Gyula dr. A pikrotoxin élettani hatásáról. M. O. A. 6. — Kóssa Gyula dr. A pharmakologia tanítása Ausztriában és Németországban. O. H. 31. Rövid közlemény a budapesti kir. m. tudományegyetem gyógyszerterani intézetéből. Görcs okozó mérgek újabb ellenszereiről. O. H. 5. — Medvés Béla dr. Heveny mérgezés „codein“-nel s néhány észrevétel a codein használatáról. Gy. 35. Gy. O. 29. 30. — Meisels A. Vilmos dr. Kísérletek piperarinnal és más urátoldó szerekkel. M. O. A. 6. — Moldoványi István. A czukrok synthesise. Gy. K. 15. A gyógyszerek vizsgálásáról. Gy. H. 29. Adatok a jod oldhatóságához. Gy. K. 46. — Kóssa Gyula dr. és Neumann Armin.

Közlemény a budapesti kir. tudomány-egyetem gyógyszerfani intézetéből. A pentál hatásáról. O. H. 8. 9. — Nuridsán József. A glycerin alkalmazásáról. Gy. K. 26. — Orient Gyula. A solutio arsenicalis Fowleri viselkedése néhány vasvegyület oldata iránt. Gy. K. 34. — Quirini Alajos. A cognacról. Gy. K. 27. — Reih Lajos dr. Nehány lázellenes szer összehasonlító vizsgálatáról. Gy. 23. O. H. 22. Gy. K. 24. — Réthy Béla. A ferrum jodatum saccharatum. Gy. K. 23. 24. — Richtmann Mór dr. Aristól és Europhen. Gy. 38. 39. — Rozsnyay Mátyás. Ferro-kalium tartaricum crystalisatum-ról. Gy. H. 38. 39. — Sztankay Aba. Vizsgálatok a széndioxid és szénmonoxid reductiojához magnesium által. Gy. H. 30. 31. 32. — Ströcker Alajos. Az amerikai ragtapasz készítése. Gy. K. 1. Az emplastrum dyachilum compositum készítéséről. Gy. K. 36. — A gyógyszerkönyv liquor ferri oxydati-ja. Gy. K. 13. — Tauszk Ferencz és Vas Bern. dr. Nehány lázellenes gyógyszernek befolyása az anyagcsérére. O. H. 10. M. O. A. 3. — Összehasonlító adatok egyes gyógyszereknek a központi rendszerre gyakorolt hatásához. (A budapesti kir. orvosegyesületnek 1891-iki nagyülésén a Balassa díjjal jutalmazott pályamunkából.) O. H. 39. — Thomka István dr. A bőralá fecskendéssel történő mérgezések kezelésmódja. Gy. 48. — Tomcsányi Lipót. Mire szolgál és mily alapon a dr. Wurster-féle dimethylpara-phenilendiaminpapir. Gy. K. 6. — Tomcsányi Lipót. Hogyan készül a jó kölni víz? Gy. K. 11. 12. — Traxler László dr. A mustárpapiros értékének meghatározásáról. Gy. K. 2. — Winkler Lajos dr. A chlorvíz jóságának gyors megállapítása. Gy. K. 13. — A higany megtisztításáról. Gy. K. 5. — Alum. Gy. H. 45. 49. — Analgen. Bensonalgen. Gy. K. 50. — Antipyrin egy alkoholjáról. Gy. H. 12. — Antipyrin, illetőleg phenilmethylpirazon előállítása krotonsavból és phenilhydrasinból. Gy. H. 16. — Arany chlorid, mint kígyóméreg ellenszere. O. H. 34. — Az argent. nitricum előállítása ezüst hulladékokból. Gy. K. 6. — Az árubeli jod víztartalmának meghatározása. Gy. K. 35. — A bensónaphtholról. O. H. 33. — A cantharidin és az emplastrum cantharidum készítéséről. Gy. K. 30. — Chlorophormról. Gy. H. 11. — A cocain mérgezéséről. O. H. Sz. 1. — A coronilláról. Gy. K. 3. — Az extract. Euphorbiae piluliferae és Tinct. Lobeliae maximal dosisa. K. K. Gy. 46. K. 46. — Az extract. felicis maris

aetherea mérgező hatásáról és kimutatása törvénytörvényeséki esetekben. Gy. H. 7. 12. — A giliszta csiga készítése. Gy. K. 2. 3. — A gyógyszerül alkalmazott olajokról. Gy. K. 34. — A hydrastinin hydrochloricum vizsgálatáról szóló adatok. Gy. H. 19. — Kivonás szilárd anyagokból. Gy. K. 27. — A kresalolokról. Gy. K. 49. — A nitrogén hidrogén sóiról. Gy. K. 2. — A Pissalla-féle vaspeptonos készítmény. K. K. 13. — Pharmakognostikai közlemények. Gy. H. 36. 37. 50. — Salicyl sulfon, savas natrium és orthoamidosalicylsav. Gy. K. 51. — Szemelvények az újabb gyógyszerismételés köréből. Gy. K. 35. 36. — A Standke-féle jóízű csukamájolaj. Gy. K. 42. — Tolypyrin és Tolsav. Gy. K. 51. — Újabb drognak. Gy. H. 8. 19. — Újabb gyógyszerek. Gy. K. 6. 7. 8. 9. 11. 15. — Az újabb gyógyszerek synonymái. Gy. K. 34. — Új gyógyszerek 1891-ben. Gy. O. 2. — Újabb vénykészítmények. Gy. H. 8. 9. 10.

b) *Fordított közlemények.*

A. Berlior. A sulfuricinsav és a sulfuricines carbol használata a therapiában. O. H. Sz. 1. — Brown Sequard és D'arsonval. Különféle szervekből készült folyékony extractumok subcutan és intravenosus befecskendezése mint therapeutikai eljárás. O. H. Sz. 27. — A herebeli folyadék physiológiai hatása. O. H. Sz. 25. — B. Buxbaum dr. A phisikalis és diaetetikai altató szerekről. O. H. Sz. 45. — Eduard Spiegler dr. A thiophen és therapeutikai használata. O. H. Sz. 11. — R. Heinz dr. Alumol, új adstringo-antisepticum. O. H. Sz. 49. — Hollaender. További közlemények a pental anestheticus hatásáról. Gy. 3. — Huyhes dr. A benzoesol, mint a kreosol helyettesítője. Gy. 11. — Jolly. A thymacetinről. O. H. Sz. 2. — Joseph dr. A viburnum prunifoliumról. O. H. Sz. 23. — R. Kober. A sarsaparilláról. O. H. Sz. 38. Gy. 32. — H. Höster. Az euphorinról. O. H. Sz. 40. — Merek E. A hydrastinin hydrochloratról. Gy. K. 6. — E. Rosenbaum dr. Agathin, új antineuralgicum. O. H. Sz. 27. — Schulz W. A sarsaparilláról. O. H. Sz. 35. — Standke dr. Oleum ricini aromaticum. Gy. 12. — Weismüller dr. Dermatol-mérgezések. O. H. Sz. 2. — W. H. Broadbent. A szívtonicumok hatása. O. H. Sz. 50. — A chloroform felvétele és elosztódása az állati szervezetben. Gy. 22. — A cocain

mérgezésről. O. H. Sz. 3. — *A z i c h t h y o l n a k* antiphlogisticus, fájdalom csillapító és antirheumaticus hatásáról. Gy. 7. — *O x y c h i n a s e p t o l* vagy *diaghterin*, egy új antisepticum. Gy. K. 26. — *A s t r o n t i u m s ó k r ó l*. O. H. Sz. 31.

B) *Fürdő gyógyászat.*

a) *Önálló munkák.*

B o l e m a n István dr. Magyar gyógyfürdők és ásványvizek. A magyar szent korona országai balneologiai egyesületének megbízásából összeállította Boleman István dr. kir. tanácsos és fürdőorvos. Kiadta a magyar országos balneologiai egyesület; e könyvet a hazai orvosi kar minden tagja ingyen kapja. Bpest, 1892.

H i r s c h f e l d dr. Múvi lápfürdők.

L ö w Sámuel. A magyar szent korona országai balneologiai egyesületének 1891-diki évkönyve. 190 lap. O. H. 2.

M a n g o l d Henrich dr. Balatonfüred monographiája.

P o l y á k Lajos dr. A klimatologia és klimatotherapia kézikönyve, különös tekintettel a tüdővész klimaticus gyógykezelésére. Függelék: Balatonfüred klímája. Tagjai számára kiadta a magyar orvosi könyvkiadó társulat. Budapest, 1892.

b) *Eredeti közlemények.*

B a l l a g i János dr. A turistaságról és annak előmozdításáról fürdőhelyeken. O. H. Sz. 18. — *B ó k a y* Árpád dr. A magyarországi ásványvizek összehasonlítása a külföldiekkel. O. H. Sz. 18. — *B o l e m a n* István dr. Fürdői életrend. É. 3. — *C z i r f u s z* Dezső dr. San-Remo klimatikus gyógyhely az olasz Riviczán. Gy. 11. — *D u b a i* Miklós dr. Marilla fürdő. Gy. O. 23. — *G o l d z i e h e r* Vilmos dr. A balneotherapia a természetben I. görvélykór, II. bujakór, III. csúszos, köszvényes vérvegy. O. H. Sz. 18. K. K. 36. 37. 38. 39. Sz. 2. 3. — *G r ü n w a l d* Mór dr. Gyógyfürdőinkről. K. K. 18. — A szénsavtartalmú fürdőkőről általában és azok élettani hatásáról. Gy. 20. O. H. Sz. 18. — *H á s e n f e l d* Manó dr. egy. m. tr. Két arsenes ásványvízről. Gy. 52. — Külföldi és hazai ásványvizek és gyógyhelyek. Könyv. Gy. 12. — *J ó ó* Károly. Csik-Tusnád. K. K. 30. — *L e n g y e l* Béla dr. Herkulesfürdő forrásai. I. Szapáry forrás; II. Erzsébet forrás; III. Lajos forrás; IV. Herkules forrás. Néhány újabb és néhány régebben elem-

zett ásványvizről. O. H. Sz. 18. — **Liebermann Emanuel dr.** A tüdővész gyógykezelése kénes vizekkel. H. F. 18. — **Löw Samu főtitkár** jelentése a balneologiai egyesület múlt évi működéséről. Gy. 17. — **Nékám Lajos dr.** Marilla-völgy. Gy. 17. — **Neumann Zsigmond dr.** Az óvári vasas forrás vizének chemiai analysise. Gy. K. 13. — **Oláh Gyula dr.** Smialowsky Valer dr. Egy a fürdők összes viszonyait felölelő törvényjavaslatról. O. H. Sz. 18. — **Pajor S. dr.** A choleraanak vízzel való gyógykezeléséről. Gy. 38. — **Papp Samu dr.** A női ivarszervek betegségeinek kezeléséről fürdőikkel. O. H. Sz. 18. — **Rottenberg János dr.** Aszlatvini Anna-gyógyforrás. O. H. 17. 18. 19. — **Russay Lajos dr.** A fürdő, a vendég és a fürdő orvos egymásközi viszonyairól és annak rendezéseiről. O. H. Sz. 18. — **Salfeld E. dr.** A bőrbetegségek fürdő útján való kezelése. K. K. 31. — **Tauffer Vilmos tnr.** Elnöki megnyitó a balneologiai egyesület 1892-ik évi közgyűlésén. O. H. 16. 17. 18. — **Udránszky dr.** Néhány hazai ásványvíz hűgysavoldó hatásáról. O. H. Sz. 28. — **Velics Antal tnr.** Egyptom mint klimatikus gyógyhely. Gy. 41. — **A balneologia.** K. K. 20. — **Balneologiai congressus.** Gy. 17. — **A balneologiai tanszék kérdése az egyetemen.** O. H. 4. — **Betegek üdülése vonatkozással a fürdő kurákra.** Sz. L. f. 3. — **Gyakorlati tanácsok a fürdővendégek számára.** Dr. G. Sz. L. f. 3. — **Herkules-fürdő.** H. F. 26. Dr. X. — **Hogyan pótoljuk a külföldi ásványvizeket.** „Di.” E. 5. — **A közoktatásügyi miniszter leírata az egyetemhez a balneologia tanszék tárgyában.** O. H. 29. — **Külföldi és hazai ásványvizek.** Gy. K. 47. — **A magyar balneologiai congressus második és harmadik ülései.** O. H. 16. — **Magyar fürdők.** H. F. 27. — **A magyar szentkorona országai balneologiai egyesülete ápril 6-án tartott II. évi közgyűlése.** O. H. 15. — **A második balneologiai congressus tárgyalásai.** O. H. Sz. 18. — **Tauffer tnr. elnöki megnyitó beszéde a balneol. cong.-on.** Gy. 17.

VI. Közlemények az alkalmazott kór- és gyógytani tudományok köréből.

A) *Belgyógyászat.*

a) *Önálló munkák.*

Bókay János dr. egyet. rk. tnr. Közlemények a heveny fertőző kórokról. Közreműködtek: **Szegő Kálmán dr.** **Hőgyes Ferencz dr.** **Szon-tágh Félix dr.** — **Klinika i diagnostika I. füzet.** Gy. 42.

b) *Eredeti közlemények.*

A n g y á n Béla dr. Anticholerinnel (Klebs) kezelt cholera-esetek. O. H. 49. — A hyluriáról egy eset kapcsán. K. K. 49. 50. — B a l a s s a Péter dr. A torok-diphtheritis gyógyításának kérdéséhez. O. H. 13. — B á t o r i Dániel dr. Diphtheritis lefolyása közben fellépő kanyaró eset. O. H. 26. — B e r k o v i t s Miklós dr. Pylethrombósis esete carcinoma következtében. O. H. 29. — B ó k a y János tnr. A diphtheritis gyógykezelésének mai állásáról. Gy. 8. — B o r s Lajos dr. Válasz a folyó évi febr. és márcz. hóban a budapesti orvosi körben „Diphtheritis fölötti discussio“ tárgyában az antidiphtheriticon ellen mondottakra. Gy. O. 12. — B o s k o v i t s Mór dr. Megjegyzések a diphtheritisről. Gy. O. 15. — B r a u n S. dr. Heveny kütegek és typhoid lázak hydriatikus kezelése. Gy. 38. — B u r ó Péter dr. A malaria gyógyítása salétromsavas alkáliákkal. Gy. 33. — C s a b a y Géza dr. A pulsatio epigastricáról. O. H. 27. — D e u t s c h Mór dr. Tapasztalatok a diphtheritisről. Gy. O. 29. — E d e l m a n n Menyhért dr. Apróbb klinikai, kórházi és magángyakorlati tapasztalatok. Stenosis egy esete. O. H. 1. 2. sz. Az influenzáról. O. H. 28. 29. 30. 31. — E r ő s s Gyula dr. A diphtheritisről. Gy. 8. — F o d o r Géza dr. A Pokorny-féle kenyér diabetikusok számára. O. H. 17. — A X nemzetközi belgyógyászati congressus Lipcsében. O. H. 19. — XI-ik nemzetközi belgyógyászati congressus Lipcsében. O. H. 18. — F r a n k Jenő dr. A diuretin therapeutikus értékéről. O. H. 35. — F r i e d r i c h Henrich dr. Aneurysma ritkán előforduló esete. Gy. 12. O. H. 12. — F r i s s m a n n Gyula dr. Sárgasággal járó anaemia perniciosa progressiva esete. Gy. 15. — G a r a Géza dr. Adatok a bélrothadás kóros megváltozásainak ismeretéhez. O. H. 16. G a r a Géza dr. Neumann Sigfrid dr. Néhány hazai ásványsav húgyoldó hatása, tekintettel a köszvény gyógyítására. M. O. A. 5. — G e n e r s i c h Gusztáv dr. Adatok a májtályog kórtaához. Ért. 1. Gy. 6. 7. — G e n e r s i c h Gusztáv dr. A Knoll-féle diuretin hatásáról. Ért. 2. — G e n e r s i c h Gusztáv dr. Oesophagitis toxica néhány esete. Ért. 1. — G o l d s t e i n Sándor dr. Meningitis serosa gyógyult esete. Gy. 15. — G r o s z Menyhért dr. A jod kiválasztására vonatkozólag. O. H. 34. — H e r c z e l Manó dr. A vándor-vese műtéti rögzítéséről, négy gyógyult eset kapcsán. Gy. 39. 40. 41. 42. 43. — H e r z Lipót dr. Ujabb szer az angina ellen. O. H. 48. — H i r s c h e n h e i t e r Alajos dr. A

diphtheritis therapiájához. Gy. 10. — Hochhalt Károly dr. A tüdővészszel kapcsolatos láz kérdéséről. K. K. 51. 52. — Jordán Ferencz dr. A cantharidinsavas kalium hatásáról tuberculosisnál. Gy. 22. 23. 24. — Sorvasztó lázak és a köpet napi mennyisége közti összefüggésről. Gy. 37. — Kereszttszeghi Gyula dr. Uti levelek. O. H. 11. — Kétfi Károly tnr. Májbetegségek ritkább esete. Gy. 15. — A cirrhosis hypertrophica cum ictero egy esete. O. H. 16. — Kohn Antal dr. Nehány őszinte szó a diphtheritis therapiájáról. Gy. O. 12. — Korányi Frigyes tnr. Baross Gábor volt m. k. kereskedelmi miniszter betegsége. O. H. Sz. 24. O. H. 23. — A paizsmirigy hevenylobjáról. (Egészen.) O. H. 14. Gy. 14. O. H. 15. 16. — Kremer Gyula. A diphtheritis kórtani elmélete és gyógymódja. Gy. O. 25. 26. 27. 29. — Lichtmann S. dr. A vegyes fertőzések egy esete. Gy. 40. — Liebermann Emanuel dr. A tüdővész kezelése kénes vizekkel. O. H. 40. — Lindray dr. Savós mellhártya izzadmány és Empyema. Gy. 8. — Liszt Nándor dr. Tuberculosis alapon fel lépett endocarditis egy esete. Gy. 21. — Mann Mór dr. Icterus infectiosus egy esete. O. H. 42. — Medvei Béla dr. Egy torok diphtheritisnél történt súlyos sérülés gyógyult esete. O. H. 11. Gy. 12. — Neumann Szigfrid dr. A methylenkék hatásáról a malaricus váltóláznál. O. H. 46. 47. — Pollák Siegfrid dr. Közlemény a pesti izraelita kórház, Stiller Bertalan dr. egyet. ny. rk. tanár vezetése alatt álló belgyógyászati osztályából. Bégümőkör egy esete fekete vizelettel. O. H. 29. — A gyomormosások alkalmazása heveny belső bélelzáródásnál. O. H. 50. 51. 52. — Polyák Lajos dr. Apróbb klinikai, kórházi és magángyakorlati tapasztalatok. Intrathoracicus tumor esete. O. H. 5. — A coryza professionalis egy le nem írt alakjáról. Gy. 24. — Puky Ákos dr. Husz echinococcus eset. M. O. A. 4. — Purjesz Zsigmond dr. A tuberculin veszélyességéről a gümők aetiologiájára nézve. M. O. A. 4. Ért. 2. — Reisz Fülöp dr. Tapasztalatok a diphtheritistről. Gy. O. 11. — Roth A. dr. Nehány szó a cholerahoz. Gy. O. 33. — Ruber József dr. Aneurysma arcus artae. K. K. 26. — Scheiber S. H. dr. Az agyi gyermekhüdes tanának mai állásáról egy syphilis hereditaria alapján veleszületett eset kapcsán. Gy. 31. — Egy kiterjedt herpes zosterrel complicált jobb oldali neuralgia brachialis. Gy. 9. — Stiller Bertalan dr. Hasdaganat esete. O. H. 22. — Mediastinalis tumor. Gy. 23. O. H. 22. — Pilocarpin mint csuklás ellenszere. O. H. 46. —

A polycystikus vese-elfajulás kórismertétéhez. O. H. 9. 10. 11. — Szekács Béla dr. Haladás a belgyógyászat terén. Gy. 15. 16. 17. 18. 19. 20. — A typhus recidivák prognosísáról. K. K. 52. — Sziklay Károly dr. A croup gyógyításáról. Gy. 37. — Szohner József dr. Adat a szénaláz (nyári hurut, széna-fuldoklások)- és gyógytanához. Gy. 9. — Terray Pál dr. Közlemény Korányi Frigyes kir. tanácsos egyet. tanár első belgyógyászati kórodájáról. Weil-féle betegség egy esete. O. H. 7. — Thim József dr. A malariáról. Gy. O. 30. 33. 34. — Ungár Adólf dr. A paizsmirigy heveny lobjának esete. O. H. 34. — Vajda Miksa dr. A diphteritis gyógyítása az állhártyák lesurolása és jodoform befúvásával. Gy. O. 9. — Weisz Mór dr. Apróbb klinikai és magán gyakorlati tapasztalatok. 1.) Belladona mérgezés; 2.) Digitalis mérgezés gyógyult esete. O. H. 39. — „F.“ A cholera-ellenes védő oltások jelen állása. O. H. 38. — Diphteritis. Gy. 10. — Gyakorlati utasítások, hogyan viselje az ember magát choleras időben. O. H. 31. — Gyógyeljárás néhány bántalomnál. Gy. 17. — Idült folytonos gyomornedv kiválasztásáról. Gy. 24. — A lipcsei belgyógyászati congressus. Gy. 25. — A tervben levő belgyógyászati kézikönyv prospektusa. O. H. 28

c) Fordított közlemények.

Az akut tüdő-gyuladás gyógyítása a párisi kórházakban. Marcel Baudonin dr. O. H. Sz. 6. — Az akut pleuritis gyógyítása a párisi kórházakban. Marcel Baudonin dr. O. H. Sz. 7. O. H. 9. — Angina pectoris nervosa s. spuria (pseudo-angina, angina-historica — ideges mellszorulás) férfínál. Peyer dr. K. K. 29. — Az antipyrin mint erysipelas specificuma. Y. Toustanus. O. H. Sz. 7. — Ascites simplex. Tyson. O. H. 36. — A Basedow-féle betegség. Möbius dr. Gy. 24. — Cholera aethiologiája és theropiája. Cautani. K. K. 45. — Cholera elleni védoltás. Brieger és Kitasato. O. H. 33. — A cholera elleni védekezés és a cholera gyógyítása. Winternitz tnr. Gy. 31. — A cholera gyógyításáról. Cautani. O. H. 39. — A cholera gyógyítása. Hugó Schulz dr. O. H. Sz. 38. 39. — A cholera gyógyítása. Ziemssen. O. H. Sz. 43. — A cholera gyógyítása az új hamburgi közkórházakban. Rumpf. tnr. O. H. Sz. 41. — A cholera gyógyítása subcutan infu-

sioval. J. Michael. O. H. Sz. 42. — A cholera gyógykezelése. Nothnagel és Kahler dr. K. K. 33. — A cholera kezelése. Ziemssen tnr. Gy. O. 31. 32. 33. — Cholera-kezelés. Cautani. Gy. 38. — A choleras betegek orvoslásáról a párisi kórházakban. Kutner. O. H. 38. — A cholerának modern therapiája. Zoloziesky dr. K. K. 41. — A choleráról. Pettenkoffer. O. H. 48. — A chronicus májgyulladásról. Rosenstein. O. H. Sz. 22. — A coronilla új, hatásos orvossága a szívbetegségeknél. V. Paulet. O. H. Sz. 1. — Csupán kórjelzési célból végzett műtévek gyógyító befolyásáról. Duplay W. White O. H. 7. — A diabetesről. Klemperer. O. H. Sz. 37. — Diabetes mellitusról. Ch. Soziety. Gy. 13. — A diaphragma hűdéséről. Suekling. Gy. 27. — A diphtheritis gyógyítása chromsavval. Leseure dr. O. H. Sz. 45. — A diphtheriás toroklob kezelése a párisi gyermekkórházakban. O. H. 1. — A diphtheritisről és annak kezeléséről. Jacques dr. Gy. 17. — A dyspnoea gyógyítása orvosságokkal. (Eszmecsere.) O. H. Sz. 33. — Az emésztési szervek betegségei. Gy. 35. — Az epeköv gyógyítása faolajjal. J. F. Goodhart. O. H. Sz. 6. — Fehérnyevizelés. Fox tnr. Gy. 4. — A genyedni kezdő pneumonia gyógyításának új módja. R. Lepine. Gy. H. Sz. 14. — A gyermekek typhusának gyógyítása. Jules Simon tnr. O. H. Sz. 7. — Gyomorbetegeknek só-savval való kezelése ellen. Ageron dr. Gy. 23. — Gyomorzuhan használata gyomorbajoknál. Rosenheim. O. H. 40. — Az ileus diagnosisa és gyógyítása. Liebermeister. O. H. Sz. 15. — Az influenza nephritis gyógyítása. Tuchave dr. O. H. Sz. 3. — Az insufficiencia mitralis és a terhesség. Merklen tnr. O. H. Sz. 29. — Kén használata chlorosisnál. Schulz. O. H. 36. — A kénsavas cinchonidin, mint a malaria orvossága. — Armin Gemayel dr. O. H. Sz. 2. A kezdődő ataxia diagnosisa. Fournier. O. H. Sz. 8. — Kis mennyiségű cukor jelentősége és kimutatása a vizeletben. Seegen J. tnr. Gy. O. 9. 10. 11. 14. 16. 17. 18. — A köszvény lényege és gyógyítása. Nothnagel. K. K. 12. — Köszvény és lithiatis gyógyítása piperazinnal. O. H. 7. — Leucocythaemia . . . . . liquor arsenicalis. Douglas Drew. O. H. 27. — Másodlagos hyperpyrexia scarlatinánál. O. H. 35. — Megjegyzések a Hoffkine-féle cholera vaccinatoról. E. H. Hankin tnr. O. H. Sz. 38. — A mellürida-

ganatok diagnostikájáról. Fraenkelet. O. H. 1. — Morbus Brigti acutus syphiliticus alapon. Lacorhe. Gy. 15. — A nagy arterias feszülés tünetei és gyógyítása. A. Foxwel. O. H. Sz. 28. — A natrium dithio-salicylicum, mint antirheumaticum. R. May dr. O. H. Sz. 4. — A nephritis scarlatinosa prophylaxisa. Ziegler dr. O. H. Sz. 5. — Nyombeli emésztés zavaráról. (Duodenal indigestion) Allchin. Gy. 3. — Pneumonia orvoslása tályagok művi előidézése által. Tochier. O. H. 31. — A subcután és intravenosus infusio a cholera gyógyításában. A. R. Kutner. O. H. Sz. 37. — A subcután és intravenosus infusio a cholera ellen. Gy. 42. — A solanin használata a fájdalmas gyomorbetegségekben. Desnos dr. O. H. Sz. 36. — Specificus uton kezelt 20 pneumonia esetről. G. Klemperer. O. H. 23. — A tejsav mint a köszvényes rohamok prophylacticuma. Berenger Ferand dr. O. H. Sz. 2. — A terpentín vese- és epekövek kezeléséhez. Ralfe dr. Gy. 3. — Tompulat a tüdőben auscultatoricus tünetek nélkül. Kernig O. H. 52. — A vesegyuladással, mint az influenza utóbetegségével foglalkozik L. Tuvache. O. H. 10. — Vese kolikáról. Tirard tnr. Gy. 7.

B) *Sebészet.*

a) *Eredeti közlemények.*

Alapi Henrich dr. Subcután vesesérülés gyógyult esete. Gy. 18. — Alföldi Izidor dr. Chinin a sebkezelésben. K. K. 39. — Bachmaier Viktor dr. A vándor vese és annak kéz általi gyógykezelési módja Thure Brandt szerint. K. K. 22. — Bakó Sándor dr. Húgyrekedés a végbélben levő idegen test nyomása folytán. K. K. 49. — Idegen test, egy egész bougie és húgykő a hólyagban. Gy. 34. — Báron Jónás dr. m. tnr. Belső bélzáródás esete. Gy. 8. — A sebészet haladása, a bélhuzam sebészete. Gy. 39. — A végbél bántalmainak kezelése thermocauterrel. Gy. 37. — Bartha Gábor dr. Luxatio iliaca interna sinistra inveteratanak véres úton való beigazítása. O. H. 4. Gy. 1. — Biringer Ferencz dr. Csonttörések. K. K. 52. — Dollinger Gyula tnr. Bázrsing szűkület, gyűrűszerű bázrsing-rák következtében. Gyomorsipoly képzés. O. H. 13. — Egy súlyos idegsérülés esete. O. H. 20. — Erős állandó villámos áram hatása az idült gümős ízületi lobokra. O. H. 12. — A fanizület resectiója, a fancson-

tok izületi végeinek necrosisa miatt. O. H. 8. Gy. 8. — „Maceven“-féle radikális sérv-műtét két esete. Gy. 12. O. H. 11. — Rákos bárzsing-szűkület miatt végzett gastrotomia. Gy. 13. — A szegycsont resectio. Gy. 16. O. H. 16. — Dukesz Zsigmond dr. Nyílt lövés után fellépett tetanus esete. O. H. 36. — Válasz Szász István dr. urnak, cikkemre tett megjegyzéseire. O. H. 46. — Friedrich Vilmos dr. Aneurysma ritkán előforduló esete. O. H. 9. Gy. 9. — Gerber Béla dr. Az elsődleges izom és invaratról, néhány eset kapcsán. O. H. 3. — Grossich A. dr. A sebek kezeléséről. K. K. 32. — Havas Ede dr. A hasürbe haladó sérülés egy újabb esete. Gy. O. 27. — Haberern Jonathán dr. Az alsó végtagon előforduló vivóér-tágulások kezeléséről. K. K. 15. 16. — A német természetvizsgálók és orvosok 64. nagyülése. A sebészeti szakosztály tárgyalásai. Halle a/S. 1892. szept. hó 25-ik. O. H. 1. — XXI. berlini sebész congressus. O. H. 26. — Herczel Manó dr. heidelbergi m. tnr. Lueticus végbél szűkületek Kraske-féle sacralis exstirpatio által gyógyult esete. O. H. 24. — Közlemény Herczel dr. budapesti sebészeti Sanatoriumából. Nyelvráknak áll-kapocs resectioja segélyével operált esete. O. H. 44. Gy. 41. — A vándor vese műtėti rögzítéséről, négy gyógyult eset kapcsán. O. H. Sz. 38. — Hochhalt Károly dr. A felső üres vivóér nyomás általi szűkületének esete. O. H. 14. — Höncz Kálmán dr. A dermatol a sebőrvoslatban. Ért. 1. — Ostitis mastoideáról Ért. 1. — Janny Gyula dr. Bélresectio gyógyult esete. Gy. 15. — Kertész József dr. műtő orv. Casuistikus közlemények az egyet. II. sebészi kórodájáról. 1.) A koponya nyílt törése, koponya alapi repedéssel, baloldali arczideg hűdéssel. Gyógyulás. 2.) Genu recurvatum. 3.) Osteotomia. Gyógyulás. 4.) Pyaemia. 5.) Csontos tömlő. (Dermoid). 6.) Husdaganat a jobb czombon. O. H. 28. 29. — Lumniczer József tnr. Bassini módszere szerint operált lágyéksérv. Gy. 20. O. H. 20. — Lihotzky. Egy harmadfélév előtt lenyelt idegen test által okozott átfuródási hashártyalob. Gy. 33. — Makara Lajos dr. Belső sérvképződés és incarceralodás esete. Gy. 18. — A felkarcsont porczdaganata miatt végzett vállizületi csonkolás gyógyult esete. O. H. 16. Gy. 16. — Szegycsont és borda mögötti görvélyes tályog. O. H. 16. Gy. 16. Meisels Vilmos dr. Végbélsípoly műtété az os coccygeum eltávolítása által. O. H. 5. Gy. 5. — Mundy J. Mit tudunk ma az új praecisiós fegyverek okozta sérülésekről, és ebből minő új következmények hárulnak a

tábori sebészetre? Gy. 3. O. H. 3. — Ostermayer Miklós dr. A külső és belső bélelzáródás egy érdekes esete. K. K. 52. — Közlemény a szt. János-kórház sebészi osztályáról. A I.) a sérüléssel anus praeternaturalis egy esete; II.) a külső és belső bélelzáródásnak egy érdekes esete. O. H. 36. — Polyák Lajos dr. Elsődleges mandulárak esete. O. H. 3. Gy. 3. — Intrathoracicus tumor. Gy. 5. — Prochnow József dr. Traumás epiphysis leválás. Gy. 46. — Reich Lajos dr. Osteoma brachii. Gy. 49. — Rotenberg János dr. Hasseb piszkos bicskával ejtve. Gyógyulás. O. H. 41. — Rutkay Sándor dr. A hasürbe hatoló sérülés egy esete. Gy. O. 25. — Schulez Henrik dr. Gyógyult ovariostysterotomia. Gy. 12. — Szász István dr. Néhány észrevétel Dukesz Zsigmond dr. „Nyílt törés után fellépett tetanus esete“ czimű közleményére. O. H. 41. — Szénási Sándor dr. Dermoidcysta miatt laparatomisált beteg és kiirtott daganat. Gy. 8. — Tanárky Árpád dr. I.) Laparatomia utján gyógyult belső incarceratio. II.) Agysérülés gyógyult esete. O. H. 3. Gy. 3. — Tóth István dr. Bélresectió gyógyult esete. O. H. 19. Gy. 18. — Verebély László dr. Jodophorm-glycerin alkalmazása hidegtályogoknál és ízületi bántalmaknál. Gy. 42. — Weisz Márton (Biharmegyei) Mellüri genyes izzadmány állandó aspiratióval kezelt esete. O. H. 36. — Welwart Adolf dr. Koponyát átható lövés, gyógyulás. O. H. 46. — Adatok a gümős csont és ízületi betegségek gyógykezeléséhez. Gy. 48. — Agysebészeti műtétek a belgyógyászat szempontjából. K. K. 22. — A csont és ízületi gümőkór súlyos eseteinek kezelése a Billroth-féle eljárás szerint. Gy. 24. — Elővigyázat chloroformmal. K. K. 1. — A nem operálható rossz indulatú daganatok kezelése. K. K. 6. — Súlyos phlegmonok kezeléséről. Gy. 14.

b) Fordított közlemények.

Az acut fertőző betegségek befolyása a rossz természetű daganatokra. C. H. Spronk. O. H. Sz. 34. — A carbol okozta üszkösödés. Gy. 34. — Az arcz-erysipelas abortív gyógyítása aetheres sublimat spray-vel. Ch. Talamon. O. H. Sz. 29. — Az arteriassebek bevarrása. A. Jassinossky. O. H. Sz. 3. — Átható hasseb hajító dárdával, gyógyulás. Roso dr. O. H. 2. — A boka töréséről. Burkhardt. O. H. 3. — Bromæthyl narcosis a sebészetben. Ebermann. O. H. 36. — Echinococcus a banalis vertebralisban.

Anderson. O. H. 30. — Az epilepsia operatív gyógyítása. H. Küm-mel dr. O. H. Sz. 27. — Felélesztésről chlorform altatás alkal-mával bekövetkezett syncope esetén. Maass dr. Gy. 15. — Gyógyult halántéklebeny-tályog esete. Baginski A. Gy. 2. — A haemor-rhagia megszünése a végtagok körülkötésével és az acut anaemia gyógyítása konyhasóldat intraarterialis befecskendésével. Robert H. M. Daiobarn O. H. Sz. 5. — A hashártya gyuladása lényege és megelőzése. Lewson Fait. O. H. Sz. 47. — Hasürbéli tömlők repedése. Sukan. Gy. 26. — Huszévi tapasztalatok a húgycső-szükületek electrolysis általi gyógykezelésében. Newmann dr. Gy. O. 7. — Húgyhólyag-kő, perforatio. Novotny dr. O. H. 40. — A húgycső részéről kiváltott reflex tünetenyekről. — Fort. O. H. 30. — A húgycső-nylásba n levő stricturák. Frisch. O. H. 13. — A húgyhólyag repedéséről. N. R. Rieder. O. H. Sz. 28. — Húgyszervi bántalmak sebészi kezelésénél fellépő lázról. Harrison. Gy. 29. — Az ideopathikus epilepsia operatív gyógyítása. M. Benedikt. O. H. Sz. 41. — Az idült húgycsőbajok fertőző képessége. Brewer. ford. Novotny. O. H. 21. — Az inperforaltanus kezelése. Crupps dr. Gy. 26. — Kőműtétekről. Keith dr. Gy. 28. — A chronikus lábfekély és az eczema gyógyi-tása az Umra-féle zink-enyv kötéssel. — Heidenhein tnr. O. H. Sz. 17. — A közönségesen előforduló végbélbajok. Christopher Heath tnr. O. H. Sz. 1. 2. — A Mannlicher-féle fegyver ütötte sebek. E. R. Stitz. O. H. Sz. 9. — Megjegyzések a trigeminus-neuralgia (tic doulouroux) enyhítése vagy megszüntetése céljából végzett külön-böző sebészeti beavatkozásokról. Horseley V. Gy. 4. — A mellkás-béli daganat kórisméjéről. Fraenkel dr. Gy. 3. — A modern löfegyverek hadi sebészeti jelentőségéről. Bruns tnr. O. H. 6. — Ne-hány megjegyzés a csecskiirtás műtétéhez. Pearce Gould. Gy. 13. — Öregujj s hüvelykujj vissza nem helyezhető ficzama, gyógyu-lás véres műtéttel. Layd dr. O. H. 5. — Ötven nagyobb csonkítás statisztikájáról. Barker. Gy. 7. — A phlegmone drainezése. Sior dr. Gy. H. Sz. 13. — Polyposus daganatok a húgycsőben. No-votny dr. O. H. 5. — Prostata megnagyobbodása. Goyley fordit. Novotny. O. H. 13. — A prostata idegbajairól. Peyer. fordit. Ker-tész dr. O. H. 3. — A sebészeti gümős betegségek gyógyítása. W. Watson Cheyne tnr. O. H. Sz. 29. 30. — A sérvek gyökeres

gyógyításáról. Kocher. O. H. 52. — A t h i o p h e n d i j o d i d használata a sebészetben. August Hack dr. O. H. Sz. 10. — A súlyos csont és ízület tuberculosis gyógyítása jodoformmal. F. Krause tnr. Gy. H. Sz. 13. — Súlyos phlegmonék gyógyítása. Helferich. O. H. Sz. 8. — A t h o r a c o c e n t e s i s r ől és pleuritisről. (Eszmezsere a francia orvosi akadémiában Dielulafoy, Verneuil, Hardy C., Paul, Proust, Alph, Guerin és Peter közt. O. H. Sz. 22. 23. O. H. 26. — A t h o r a c o - p l a s t i c a új módja. Quénu dr. O. H. Sz. 21. — A t r i g e m i n u s neuralgia sebészeti gyógyítása. Rose dr. O. H. Sz. 7. — Új hóllyag-tükörrel. (Kystoskop). Nitre. fordít. Novotny. O. H. 8. — A z ü s z k ö s s é r v e k kezelése anus praeternaturalis útján. Poulsen dr. Gy. 23. — A v a r i x o s alszárfelek gyógyítása a párisi kórházakban. Baudouin dr. O. H. Sz. 1. — A v é r e s h ú g y egy sajtóságos alakja. Senator. O. H. 38.

c) *Szemészet.*

a) *Önálló munkák:*

Hoorr Károly dr. egyet. m. tnr. Szemészeti mütéttan. 256 lap. Budapest. Sz. 3.

Kovács Elemér dr. Utmutató a szemészeti operálásokban. Különösen szigorló és gyakorló orvosok számára. 83 ábr. és két táblával. Budapest Dobrowsky és Franke kiadása 1892. Ára 1 frt 20 kr. Sz. 3.

b) *Eredeti közlemények.*

Baumgarten Pál dr. A conjunctiva chronikus gyuladásainak kórbonecztanához. Sz. 1. — Berkovits Zsigmond dr. Ophthalmoplegia externa completa (Biharmegye orv. term. tud.) O. H. 30. — Csapódi István dr. A blepharophimosisról. Gy. 45. O. H. 45. — Reclinált öregkori hályog. Gy. 9. A trachoma orvoslásához. (Hozzá szólás a magy. orvosok és természetvizsgálók brassói vándorgyűlésén tárgyalt kérdéshez.) Sz. 5. — Feuer Náthán dr. „Embolia arteriae temporalis sup. retinae“ esete. Gy. 23. O. H. 22. — A fog és szembántalmak közti összefüggésről. I.) Bántalmak per continuitatem. II.) Reflexbántalmak. III.) Lobos folyamatok. Szaruhártya. Iridohorioiditis, Glaucoma. Gy. 35. 36. 37. — Szívárványhártya-tuberculosis gyógyult esete. Gy. 12. O. H. 11. — A trachoma gyógykezelés újabb módjairól. Gy. 51. — Goldzieher

Vilmos dr. A heidelbergi teszemesztársulat gyűlései 1892. aug. 8—10-én. Sz. 5. — *Hydrophthalmus congenitus*. Gy. 18. — *Poliencephalitis superior* egy esete 14 hónapos gyermeknél. Gy. 6. O. H. 6. — *Retinitis proliferans* kórtanához. Gy. 46. — Szabadon uszó-test a corpus vitreumban. O. H. 19. — A szemteke különös puhaságával járó phlyktaenas szarúhártyalobok. O. H. 13. 14. 15. — Veleszületett rendetlen szemhéjmozgás. Gy. 46. O. H. 46. — Grosz Emil dr. A cornealis hegbe nőtt irisből kiinduló genyes gyuladásról. Sz. 3. — A hyalitisről. Sz. 4. 5. — *Hyalitis oculi sinistri*. O. H. 20. Gy. 20. — Landolt a cataracta operálásáról. Sz. 5. Lencselobsérülés gyógykezelése. Gy. 4. Sz. 1. — Grosz Emil dr. Klinikai közlemények. I. Gyujtódarab eltávolítása az elülső csarnokból. II. *Hemianopia homonyma sinistra*. III. *Atrophia nervioptici totalis oculi dextri, partialis oculi sinistri, hemianopia temporalis oculi sinistri*. Sz. 2. 4. 5. — Schulek Vilmos tanár új operálási módjáról. (*Sphincterolysis anterior*) O. H. 6. Gy. 6. — Szinlátás. E. 2. — Grossmann L. dr. A reczehártya reflectoricus tulérzékenységéről és érzéstelenségéről. Gy. 6. 7. 8. — Hoor Károly dr. cs. és kir. ezredorv. Alkalmazkodási hűdés v. bénulás. K. K. 2. — A heveny ophthalmoblenorrhoea rationalis kezelése. Gy. 52. — Válasz „Szemészeti mütéttan“ czim alatt megjelent munkámnak, a Szemészet 3-ik számában foglalt bírálatára. Sz. 5. — Incze József dr. A hőmező-vásárhelyi városi szemkórházból. Az üvegtestben szabadon mozgó test keletkezéséhez. — Kocsis Elemér dr. Idegen test eltávolítása a szemből. K. K. 25. — Konrád Jenő dr. Az irismozgás egy különös alakjáról. M. O. A. 5. — Kovács Sándor dr. Új fogó a hártýás utóhályog kihuzására. Sz. 2. — Lippai dr. A brassói kir. országos szemkórház működése. Sz. 5. — Lippay Sándor dr. Klinikai közlemények: I) gyógyult *ulcus rodeus*; II) *Synblepharon partialenak* egy különös esete. Sz. 5. — Liszt Nándor dr. *Ophthalmoplegia nuclearis, Paralysis bulbaris* egy esete; adat ennek kóroktanához. Gy. 46. — Neupauer Gusztáv dr. A papilla nervi optici egy rendellenessége. Sz. 1. — Új kónyszondák és a dacryocystitis chronica orvoslásáról. Sz. 6. — Schreiber Mór dr. A trachomának sublimáttal való kezelése. Gy. 14. — Schulek Vilmos dr. *Sphincterolysis anterior*, művi eljárás a szembogarát szűkítő izomnak a szarúhártyából való kiszabadítására. Sz. 1. 2. 3. A szürke hályog eltávolításának egy új módjáról. O. H. 8. Sz. 2. — Szili Adolf dr. e. m. tnr. A szemészet haladása. Gy. 40. 41. — Szontágh Ábrahám dr. A pupilla önkéntes tágit-

hatóságának esete. Gy. 7. O. H. 7. — Weisz Miksa dr. Szemtekebeli diffus tuberculosis esete. O. H. 14. Gy. 14. — Vidor Zsigmond. Megemlékezés Hirschler Ignácrról. Sz. 6. — Adat a retinitis proliferans kórtanához. O. H. 46. — A heidelbergi szemésztársaság 1891. évi gyűléseiből. Sz. 1. — Szemészeti értekezletek. di. Sz. 6.

c) Fordított közlemények.

Adat a glioma retinae casuisticajához. Dutray. Sz. 1. — Adat a scotonia senitillans kórtanához. Hilbert tnr. Gy. 10. — Adat a szem tuberculumos és gliomás megbetegedéseinek differentialis diagnózisához. Gy. 34. — A dacryocytitis gyors gyógyulására vezető operatív kezeléstről. R. Guaita. fordít. Vándor Ödön dr. O. H. Sz. 7. Sz. 5. — A ciliaris tájék szemtükrszeti fontosságáról. Sz. 6. — Conjunctivitis blennorrhoeica neonatorum egy burokban született gyereknél. Nieden t. dr. fordít. Lippay dr. Sz. 1. — Corneavarrat hályog-extractionál. Fordít. Baumgarten dr. Sz. 1. — Egyoldali vaktság színlelésének esete. Benzler dr. O. H. 2. — Egy veleszületett kettős hályog operálása 15 éves korban. Gyógyulás. Fordít. Szabó Sándor dr. Sz. 5. — Galvan égetéssel gyorsan gyógyult keratitis parenchimatosa két esete. Albrand dr. O. H. Sz. 4. — A glaucoma diagnosisa és gyógyítása. Schweigger dr. O. H. Sz. 6. — Glioma és tuberculosis bulbi közti differentialis diagnózis. Jung. Fordít. Baumgarten dr. Sz. 2. — Gümőkóros iris. Sz. 5. — Gyujtótok behatolása a szemteke belsejébe. Sz. 4. — Hályogoperatio után fellépő keratitis striata. Mellinger. Fordít. Baumgarten. Sz. 2. — A higany a szembetegségek gyógyításában. Fordít. Baumgarten. Sz. 4. — Hystero-sympathikus amblyopiáról. Kolt dr. Sz. 6. — Idegentestekről a lencsében. Terson. Fordít. Szabó Sándor. Sz. 5. — Az intoxicatio amblyopiaról. Groeouw dr. Fordít. Kovács Sándor dr. Sz. 6. — Iridodialysis. Hess K. dr. Dutkay. Sz. 2. — A kérgi hályog ismeretéről. Dub Bernhardt dr. Fordít. Dutkay. Sz. 4. — Kísérleti vizsgálatok a hályog kivonások után fellépő szaruhártyazavarok keletkezésére vonatkozólag. Mellinger. Gy. 35. — Kivételes esetek a szemészeti praxisban. Critchett Anderson. Gy. 1. — A könnyutak megbetegedése és azok gyógyítása módjáról ujszülötteknél. Weis L. Sz. 4. — A látás romlásáról agydaganatoknál Hirschberg tnr. Fordít. Kovács dr. Sz. 1. — A látó ideg kö-

vetkezetes sorvadása influenza után. Snell dr. 5. — Látótér szűkület nélküli retinitis pigmentosa. Mellinger dr. Sz. 1. — A legközönségesebb és legveszélyesebb külső szembajok felismerése és kezelése. Schnabel tnr. Gy. O. 31. — A limbus conjunctivae epithelialis rosindulatu új képletei. Caspar. Fordit. Baumgarten. Sz. 2. — Öregkori hályog intracapsularis spontan felszivódása. Fodit. Dutkay dr. Sz. 1. — A panophthalmitis gyógyítása. Chibret. O. H. Sz. 22. — Parasiták által okozott kötőhártyai granulatiokról. N. Manolesku. Fordit. Vándor dr. Sz. 3. — Parotitis epidemicanál fellépett decryoadenitis acuta. Schroeder. Fordit. Dutkay. dr. Sz. 2. — Peritomia phlyctenae keratitis és pannus ellen. Verrer. Fordit. Herics Imre. Sz. 4. — A scleritis és episcleritis gyógyítása az orvosságok-elektromos szemfürdővel. Fordit. Norsa. O. H. Sz. 16. — Subretinalis cysticercus. Zirm E. dr Fordit. Dutkay. Sz. 2. — A szemfájás megszüntetése. E. Jokson tnr. O. H. Sz. 37. — A szürke kenőcs helyi alkalmazása a szaruhártya parenchimas lobjánál és szaruhártyai homályoknál. Mitvalsky. Fordit. Vándor dr. Sz. 2. — Trachomának sebészeti uton való gyógyítása. Darier dr. Fordit Szabó dr. Sz. 5. — A trichiasis és az entropion gyógyítása. W. A. Mekeowu. O. H. Sz. 16. — Új operálás mód a veleszületett ptosis ellen. Dirnbacher. Sz. 4. — A vasszilánkok electromagnessel való sikeres eltávolításáról. Michels Mátyás. Sz. 4. — Vérrokonság a szem pathológiájában. Fordit. Baumgarten dr. Sz. 4.

D) Szülészet és nőgyógyászat.

a) Eredeti közlemények.

Ákoncz Károly dr. Hüvely és méhelőesésekről kilencz operált eset kapcsán. O. H. 21. 22. 23. Ért. 1. — Bäcker József dr. első tnr. segéd az I-ső szül. és nőgyógy. kórodán. Függő kérdések a szülészet és nőgyógyászatban. O. H. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. — A méh és függelékeinek lobos bántalmi. Gy. 41. — Bárony János dr. Két osteomalacias nő esete. O. H. 6. Gy. 6. — Ulcus vaginae. Gy. 8. — Közlemény Kézmarsky Tivadar tnr. I-ső szülész. és nőgyógyászati kórodájáról. A kraniotomiáról. O. H. 1. 2. 3. 5. 6. 7. 8. 9. 12. 13. 14. — Helyi kezelés alkohollal. O. H. 8. — Felelet Velits Ödön dr. urnak. O. H. 24. — Válasz Velits Dezső dr. „Kraniotomia-e vagy császár metszés?” című cikkére. O. H. 21. 22. — Berczel-

Ier Imre dr. Orvosi tévedések a szülészet és nőgyógyászat terén. Gy. 13. — A szülészeti gyakorlatból. I.) Az arteria pulmonalis egy ágának eltömülése a gyermekágyban, gyógyulás. II.) Vetélés előidézésének eredménytelen kísérlete, a terhesség további fennállása. Gy. 29. — Chyzer Kornél dr. Még néhány szó a bábaügyről. O. H. 1. — Dirner Gusztáv dr. Fibroma uteri. O. H. 24. — A nő gonorrhoeaja. Gy. 47. 48. — A rákos méhen végzett totalexstirpatio. O. H. 15. Gy. 15. — Ventrofixatio uteri. O. H. 13. Gy. 13. — Doktor Frigyes tr. Extrauterin terhesség, a magzatrészek kiürülése a végbélen keresztül. Gy. 27. Gy. O. 23. 24. — Deák Gyuláné, Végh Irma. Laikus megjegyzések a bábaügyhöz. É. 1. — Edelmann Menyhért dr. Stenosis recti. O. H. 31. — Elisher Gyula dr. Közlemények az Erzsébet (vörös kereszt) kórház nőgyógyászati osztályáról. I) Hüvely fibromioma esete. II.) Fibroma uteri egy esete. III.) Uterus rudimentaris et cervix rudimentaria egy esete. O. H. 12. Gy. 12. — Engel Gábor dr. A méh-hurut és kezelése O. H. 11. — Erőss Gyula dr. Az újszülöttek betegségi viszonyai az egyetemi I-ső sebészeti klinikán. Gy. 20. — Hirschfeld dr. A mesterséges móor-fürdők. K. K. 3. — Hoffmann dr. A mesterséges koraszülés elkerüléséről a két utolsó terhességi hónapban fogantatba vett étrendi megszorítások által. Gy. 17. — Khoór Dezső dr. Egy érdekes ikerszülés. O. H. 30. — Kondrád Márk dr. Fibromyoma multiplex uteri, amputatio supravaginalis. O. H. 34. — A petefészek-tömlőről. (A biharmegy. orv. term. tud.) O. H. 30. — Lantos Emil dr. Adat az endometritis gyógykezeléséhez. Gy. 1. — Nemes Áron dr. Két szülési esetről. (Biharmegyei.) O. H. 34. — Ostermayer Miklós dr. A traumaticus hüvelyrepedés egy esete. Gy. 33. — Rosinger Vilmos dr. Incomplet uterus repedés gyógyult esete. (Biharmegy. orv. term.) O. H. 30. — Schiff Ernő dr. Az ugynevezett tartalék vér szerepe az újszülöttek szervezetében. (Előadatott a biharmegyei orv. term. tud.) O. H. 34. Gy. 7. — Schultz Henrik dr. Egy ovario-hysterotomia gyógyult esete. O. H. 12. — Tauffer Vilmos dr. ny. r. t. II. szül. és nőgyógy. klinikájáról. Az „ichthyol“ alkalmazása nőbetegségeknel. O. H. 26. — A méhrák palliativ kezeléséről. O. H. 11. Gy. 12. — Szabó Dénes dr. tnr. A bábaügy rendezésének kérdése. O. H. 2. 3. — Gyógyszerek a szülészeti és nőgyógyászati gyakorlatban. Gy. 14. — A szülészet és nőgyógyászat haladása. Gy. 10. 11. 12. 13. — Szendeffy Aladár dr. Az egészséges újszülöttek súlyviszonyairól M. O. A.

4. — Temesváry Rezső dr. Adatok az egészséges anyatej ismeretéhez. Gy. 48. 49. — A méhen belül szerzett alszártörésekről. Gy. 4. — Tóth István dr. Hydronephrosis miatt végzett nephrektomia gyógyult esete. Gy. 2. O. H. 11. — Irreponibilis prolapsus uteri esete. O. H. 11. — Tuszkai Ödön dr. nőorvos. Szülészeti műtétek. Gy. 44. 45. — Velits Dezső dr. Anyára s magzatra nézve kedvező kimenetelű symphyseotomia esete. O. H. 43. — Kraniotomia-e vagy császármetszés? O. H. 18. 19. — Az osteomalacia gyógyításáról castratio által, három gyógyult eset kapcsán. Gy. 1. — Viszonzás Bársony János dr. „válaszára.“ O. H. 23. — Bábaügy. K. K. 1. 9. — Czélszerű-e a szülőnőnél fertőtlenítési öblítéseket végezni. K. K. 40. — Klinikai s bakterologiai tapasztalatok egy puerperalis epidemia kapcsán. O. H. 18. — A symphyseotomia a szülészetben. D. R. L. dr. O. H. 35. — A terhes nők hányásának gyógyítása bélbeöntésekkel. O. H. Sz. 35. — Válasz Chyzer főorvos urnak multkori cikkére a babaüggyel kapcsolatban O. H. 9. 10.

b) *Fordított közlemények.*

Az abortusról. W. Duncan. O. H. Sz. 35. — Az „adnexák“ chronikus megbetegedéseinek kezeléséről. Bell. Fordit. Sch. O. H. 2. — Az arsen használata a nőgyógyászatban. Kleinwächter tnr. O. H. Sz. 46. — Dermoidcysta veszélyes complicatioja. Chiarloconi. O. H. 33. — Az egyszerű hydrokéle gyógyítása a párisi kórházakban M. Baudouin. O. H. Sz. 31. — Az eklampsiáról. Olshauson tnr. O. H. Sz. 2. — Élő gyermek megszületése teljesen rothadt magzatviz mellett. Briegleb. O. H. 30. — Az extrauterin terhesség operatív gyógyítása az első hónapokban. O. H. Sz. 20. — Genyedésbe ment ovarialis cysta műtévése. Schramm. O. H. 43. — Gonococcusok és streptococcusok a pyosalpinx genyben. Wertheim. O. H. 25. — A gyermekágyi láz prophylaxisáról. Hofmeier tnr. O. H. 7. — A hizlaló kura használata a női nemi szervek kronikus betegségeiben. Arend dr. O. H. Sz. 23. — A hüvelyrák aetiológiájához. Meier. O. H. 31. — A hydrastinin alkalmazása méhvérvések ellen. Gy. 25. — Koraszülés előidézése. Feheling. Gy. O. 20. — Inoperabilis uterus carcinomáknak alkohollal való kezelése. Schramm. O. H. 41. — Intra peritonealis csomk myoma-kiirtásoknál. Zweifel. O. H. 16. — Lázról szülés alatt. Coe. Gy. 44. — Létezik-e vaginitis gonorrhoeica meg-

lett nőknél? Gy. 20. — A medenczében eligenyedésről. (Eszmecsere Segond, Péan, Villems, Travers, Jacobs, Richelot, Länger, Moore, Madden, Goullioud, Pichevin, Delageniere, Vullirt, Walton, Doyen, Raufaert, Duret, Tournay, Le Bec, Lauwers, Felix, Heywood, Smith, Cheron, Mangiagalli, Gubaroff és Boideux között a brüsseli nemzetközi gynecologiai és szülészeti kongressuson 1892. O. H. Sz. 41. — A metritis cervicalis gyógyításának új módja L. Touvenains dr. O. H. Sz. 2. — A myomával complicált terhesség és szülés kezeléséről. Theodor Laudan dr. O. H. Sz. 16. — A myoma uteri mint a szülés akadályja. Hüter dr. O. H. Sz. 16. — A placenta időelőtti eltávolítása rendszer helyéről. K. K. 16. — A puerperalis eclampsia aetiologiájához. Gerdes. O. H. 36. — A symphiseotomiáról. G. Leopold tnr. O. H. Sz. 32. — A tejutak sipolyai. S. Cholmogoroff. O. H. Sz. 47. — A terhesség és a retinitis albuminurica. Frank van Fleet. O. H. Sz. 28.

E) *Bőr- és bujakórtan.*

a) *Eredeti közlemények.*

Alapy Henrik dr. Újabb adatok a húgyeső-szükületek tanához. O. H. 33. 34. — Áldor Adolf dr. A juxta-urethralis menetekről, mint a chronikus blenorrhoea ismétlődésének egyik okáról és operálásáról. O. H. 43. 44. — Baumgarten Egmond dr. Rhinosceleoma. O. H. 46. Gy. 46. — Blau Sándor orvt. hallg. Lues és tabes. O. H. 35. — Eröss Gyula dr. Extragenitalis fertőzések. Gy. 49. — Feleki Hugó dr. A blenorrhoea infectiositásának tartama. Gy. O. 30. O. H. Sz. 35. Gy. 46. 47. K. K. 37. — Haladás a húgy és ivarszervi bántalmak kór és gyógytana terén. Gy. 27. — Az urethritis externa férfiaknál kóresetek kapcsán. Gy. 2. — Urethritis membranacea desquamativa és aropyria urethrae. Gy. 12, kivonat. Gy. 13, egészen. O. H. 11, egészen. — Havas Adolf dr. Extragenitalis syphilis infectio. O. H. 48. Gy. 48. — I.) Lupus erythematodes. II.) Herpes tonsurans. Gy. 13. O. H. 13. — Sarcoma idiopathicum multiplex pigmentodes cutis. O. H. 48. — A syphiliticus megbetegedés mely időszakában kezdessék meg az általános gyógykezelés? O. H. 48. — Herczel M. dr. Lueticus végbél szükületek. Gy. 24. — Heisler Ignác dr. Extragenitalis syphilis infectio újabb esetei. (Közlemény a nyilv. amb. bőr- bujakór. „Róna dr.“ oszt.) O. H. 34. — Sklerosis

korai kiirtása daczára fellépett másodlagos syphilis. Gy. 9. O. H. 9. — Pediculi pubis a hajzatos fejbőrön. O. H. 36. — Justus Jakab dr. „A syphilis okozta vese elváltozásokról.“ O. H. 45. Gy. 45. — Meisels Vilmos dr. Pruritus genitalium, mint a húgycsővi bántalmak egyik utókövetkezménye. Gy. 30. — Machleid Gyula dr. és Nékán Lajos dr. Az urethritis cysticáról. M. O. A. 6. — Novotny Lajos dr. Ujabb adatok az Antal-féle húgycső-tükrözéshez. I.) Vizelet rekedés, húgycső-szűkület, aëro-urethroskopikus lelet. II.) Idegen test — kalándarab — a húgycsőben, aëro-urethroskopikus kép. III.) Fekélyes folyamat a húgycsőben, a húgycső hagymás részletének nagyfokú kitégítése, aëro-urethroskopikus kép. IV.) Papilloma — szemölcsdag — a húgycső csüngő részében, aëro-urethroskopikus kép. O. H. 36. — Róna Sámuel dr. Adatok a férfiak heveny urethralis gonorrhoeájának kórtanához. Gy. 15. M. O. A. 5. O. H. 15. — Adatok az inhüvelyek, nyáktömlők, ázompolyák, idegek, kankóhoz társuló megbetegedéseihöz. O. H. 30. — A buja betegségek tanának haladása. I.) Sanker és szövődményei. II.) Syphilis. Gy. 24. 25. 26. — A fiu gyermekek urethritis catarrhalisának kórokáról és lényegéről szerzett tapasztalataim. Gy. 50. — Pruritus cutaneus universalis. Gy. 14. — 6 éves fiunál 4 év óta tartó pruritus cutaneus. O. H. 14. — Schwimmer Ernő dr. A bőrgyógyászat viszonya a sebészethez (a brassói vándorgyűlés sebészi szakoszt.-nak üléseit megnyitó előadás.) Gy. 39. — Az ichtyol therapeutikus használata egyes bőrbántalmak gyógykezelésénél. O. H. Sz. 29. O. H. 27. — Schwimmer Ernő dr. Visszaemlékezés a bőrgyógyászati congressus budapesti kirándulására. O. H. 40. — Török Imre dr. Syphilis ulcerosa cutanea per vaccinationem esete. Ért. 3. — Török Lajos dr. Az acne-ről. Gy. 16. 17. O. H. 13. — A bőrkórtan mai állása. Gy. 21. 22. 23. — Xanthoma multiplex. O. H. 44. Gy. 44. — Psoriasis vulgaris ellen. K. K. 3.

b) Fordított közlemények.

Az akut blenorrhoea gyógyítása a párisi kórházakban. L. Jaques. O. H. Sz. 50. — Az arczfoltok therapiájáról. Saalfeld dr. Gy. 25. — A bújakór és átöröklés. Neumann dr. K. K. 6. 7. — A cystitis gyógyítása sublimáttal. Guyan tnr. O. H. Sz. 3. O. H. 28. — Az eczema gyógyítása a párisi kórházakban. L. Jaques dr. O. H. Sz. 3. — A gyomor syphilise. Chiari Gy. 35.

— A húgycső kathéterezéséről. J. Sümegh. O. H. Sz. 17. — Ipari börmegbetegedések. Blaschko dr. Gy. 1. — Mit tegyen az orvos ha azt találja, hogy syphilise van egy nőnek, a ki avval a kérdéssel fordul hozzá, hogy mi baja van? Fournier tnr. O. H. Sz. 17. — A nők kankós fertőzéséről és ennek következményeiről. Bumm Ernő dr. Gy. 3. — Syphilis occulta. W. Fleiner. O. H. Sz. 30. — A syphilis öröklése. Caspari. Gy. O. 19.

F) *Gyermekgyógyászat.*

a) *Önálló munkák.*

A csecsemők hurutos gyomor- és bélbántalmainak mechanikai és diatetikai kezeléséről. O. H. 31.

Ujabb adatok az újszülöttek haematológiájához, különös tekintettel a köldökzsínor lekötésiidejére. Schiff Ernő dr.

b) *Eredeti közlemények.*

Agyagoszi Károly dr. Zsuzsika életveszélyben. Ért. 2. — Balassa P. dr. A torok diphtheritis gyógyításának kérdéséhez. K. K. 23. — Bókay János dr. Bárányhimlő fellépte sajátos körülmények között. M. O. A. 3. — A diphtheria gyógykezelésének mai állásáról. O. H. 10. — Torok diphtheria érdekes lefolyással. K. K. 4. 5. — Brück Miksa dr. Az intubációról súlyos hangrés görcsnél. Gy. 26. — A benzo-naphthol alkalmazása a gyermekek gyomor-bél bántalmainál. Gy. 33. 34. — Bobulesku. Az incontinentia urinae mechanikai okaihoz. Gy. 21. — Engel Gábor dr. A kisdetek első éve. É. 4. — Epstein dr. A blenorhoea vulva-vaginitis kis leánykáknál. Gy. 25. — Erőss Gyula dr. „Bárányhimlő fellépése sajátos körülmények közt.“ O. H. 14. — A gyermekgyógyászat terén kifejtett munkálkodás kiválóbb eredményei 1891-ben. Gy. 29. 30. 31. 32. — Az újszülöttek betegségi viszonyai a m. tud. egyet. I. sz. szülészeti kórodáján. O. H. 20. — Faragó Gyula dr. Az elhagyott gyermekek ügyében. Ért. 1. — Miként óvjuk gyermekeink életét és egészségét? írta Brücke Ernő dr. volt bécsi élettani tanár. Budapest 1892. Légrádi testvérek. — Grosz Gyula dr. Észlelések a csecsemők cukor vizelésére-, és kísérletek a táplálási cukor vizelésre (glycosurie alimentaire) vonatkozólag. Epstein Alajos tnr. klinikájáról. O. H. 24. 25. 26. — Klár Mór. Gyermekgyógyászati úti jegyzetek. Gy. 6. — Klein E.

dr. A roncsoló toroklob. K. K. 1. — Szendeffy Aladár dr. Szegény gyermekek gyógyítása. (Uti levelek). O. H. 50. 51. — Hogyan tápláljuk gyermekeinket az élet első évében. É. 3. — Scheiber S. H. dr. Agyi gyermekhüdes. Gy. 24. — Schlichter dr. A csecsemők dyphtheriájáról. Gy. 33. — Schiff Ernő dr. Az ugynevezett tartalék vér szerepe az újszülöttek szervezetében. O. H. 7. — Taub Gyula dr. Az intubatio alkalmazása a pertussisnál. Gy. 51. — Waxham. Az intubatio és tracheotomia. O. H. 52. — Welvart Adolf dr. A diphtheritis gyógyítása calomel-befuvással. O. H. Sz. 10. — Verebély László e. m. tnr. Casuistikai közlemény a „Stefania“ gyermekkórházból; koponya boltozat törése, a lék kiemelése, gyógyulás. Gy. 28. — A gyermekek országos veszedelme. K. K. 48. — Hogyan lehet a diphtheriától gyermekeinket megóvni. É. 2.

c) Fordított közlemények.

Az angolkóros gyermekek kezelése. K. K. 5. — A csecsemők enteritis follicularisának kezeléséről. Stein, Gy. 31. — Az enteroparasiták gyakorisága gyerekeknél. Joseph Langer. O. H. Sz. 23. — A fogzásról s annak bizonyos betegségekkel való összefüggéséről. Brothters. Gy. 18. — A gyermekek hasmenésének gyógyítása — calomellel és gycmormosással. Florand, dr. O. H. Sz. 2. — A gyermekek heveny fertőző bántalmainak fertőző képességéről s prophylaxisáról. Quinon. Gy. 16. — A gyermekek köztakarójának perspiratiojáról. Isokolov dr. Gy. 29. — A gyermekek peritonitis tuberculosisánál végzett laparatomiaiak. A. Aldibert. Gy. 26. — A hydrotherapia alkalmazásáról a gyermekek heveny küteges lázainál. Quinou tnr. Gy. 28. — Idegesség és elmezavar a gyermekkorban. Friedmann M. dr. Gy. 39. — Javitott készülék a tej sterilizálására. Soxhlet. O. H. 20. — Megjegyzések a peritonitis gyógyításáról; bromoform mérgezés két esete. Nolden dr. O. H. Sz. 25. — O'Dwyer-féle intubatio cső által okozott tüdő tályog. Gy. 17. — A szeszes italok befolyása a gyermekek szervezetére. Weisberg dr. O. H. 25.

Elmekórtan és Ideggyógyászat.

a) Öndálló munka.

A tudatosság ténye szellemi életünk eseményeiben. Lehner Károly dr. tnr. Budapest 1892. 8-rét. 45 lap. Gy. 47.

b) *Eredeti közlemények.*

Donáth Gyula dr. A hypnotismus és suggestio gyógymódjáról. Gy. 43. Gy. O. 27. 28. — Hysterias pupilla és accomodatio hűdésnek hypnotikus suggestio által gyógyult esete. O. H. 3. 4. — Herz Oszkár dr. A stupor elmebetegségeknél. Gy. 8. 9. 10. 11. — Jankura Iván dr. A kali-auribromid hatásáról nehézkór ellen. O. H. 14, 15. — Jendrassik Ernő dr. egyet. m. tnr. A hysterias suggerálhatóságról. O. H. 42. 43. 44. 45. — Suggestióval való gyógyítás. Gy. 12. — Konrád Jenő dr. A nagyszebeni m. k. or. tébolydából. Gyujtogatás. Alkoholismus chronicus. K. T. O. 5. — Öngyilkosság kísérlete. Elmebetegség tettetése. K. T. O. 4. — A rendellenes koponyaalkat elmekórtani jelentőségéről. O. H. 44. 45. 46. — Laufenaue Károly tnr. Az elmebeteg, vizsgálati foglyok és fegyenczek elhelyezéséről. O. H. 7. — Az elmebeteg megfigyelő-osztályról. K. K. 7. — Közlemények a fővárosi Szent-János közkórház elmebeteg megfigyelő osztályáról. K. K. 50. — Lechner Károly tnr. A psyche materialis alapja. O. H. 2. 3. 4. 5. — Moravcsik Ernő Emil tnr. Az elmekórtan haladása Gy. 1. 2. 3. 4. — A környéki ingerek befolyása az érzékesalódásokra. O. H. 41. Öngyilkosság és az idegesség. K. K. 37. — A paralysis progressiva kezdeti tüneteiről. O. H. 1. 2. — Onodi Adolf dr. Aponia spastica esete. O. H. 14. — Oppenheim dr. m. tnr. Az idegrendszer toxicus megbetegedéseiről. K. K. 4. 5. — Salgó Jakab dr. egy. m. tnr. A „chronikus tébolyodottság“ (vesania chronica, Paranoid). Gy. 12. 13. 14. — Sarbó Arthur dr. Az akromegaliáról. O. H. 12. 13. — Casuisticus közlemények Laufenaue tnr. ideg- és elmekórtani 1892-ik évi ambulantiájáról. O. H. 31. — Schaffer Károly dr. Hypnotikus kísérletek. Gy. 18. O. H. 19. — Scheiber S. H. dr. Az agyi jobboldali gyermekhűdés esete. O. H. 24. — Az elektrotherapia viszonya a suggestio terapiájához. Gy. 44. O. H. 44. Egy kiterjedt herpes zosterrel complicált jobboldali neuralgia bractialis. O. H. 9. — Schwarz Arthur dr. Az ideg-gyógyászat haladása. Gy. 5. — Szalay Béla dr. a lipótmezei orsz. téb. másodorvosa. Influenza és elmezavar. O. H. 25. A nucleus amygdalinus új képlete egy epilepsiásnál. O. H. 8. — Szontágh Felix dr. Tölesér-mellnek idiotismussal társult esete. Gy. 17. — Eszmecsere a hypnosis felett a budapesti k. orv.-egyes. 92. évi ápr. 10, ápr. 30 és máj. 14-iki ülésuin. Jendrassik Ernő, Donáth Gyula, ápr.

11. Tuszka Ödön, Schwarz A. Donáth Gy., Schaffer K., Rákosi Béla, Hógyes Endre, Temesvári Rezső, Szigeti Henrich, Donáth Gy., Reiner E., Tigermann Mór, Mihajlovits M., Laufenauer K., Jendrassik E. O. H. 19. 21. Gy. 21. 22. — Szellemi megterhelés egy kísérlete. É. 1.

c) *Fordított közlemények.*

Az anteroptosis kérdéséről. Krez Leonhard dr. Gy. 39. — Belféreg okozta epilepsiás rohamokról. A Martha. O. H. 8. — A hypnosis és a suggestio törvényszéki orvostani és therapiai értéke. J. M. Charcot tnr., A. Pitres tnr., Lombroso tnr., Grashey tnr., Benedikt M. tnr., Hitrig tnr., Moebins P. J. tnr., Buswanger tnr., Delbrück tnr. O. H. Sz. 25. — Hysterias hemiplegia villám-sújtás következtében. Charcot. O. H. 18. — Az idegesség gyógyítása agyvelő bőraláfecskendezésével. Gy. K. 11. — Az idegzsbák és hydriaticus kezeléséről. Winternitz dr. Gy. 10. — Az ischialgia hydriaticus kezeléséről. Pospeschil dr. Gy. 10. — Convulsiv alaku hysteria infantilis. Paul Sollier dr. O. H. Sz. 10. — A neurasthenia gyógyítása velő bőralá való fecskendezésével. Constantin Paul dr. O. H. Sz. 10. — A physikai fájdalom gyógyítása Hayem tnr. O. H. Sz. 7. — A tabes gyógyításáról. Leyden E. O. H. Sz. 24. — A trigeminus neuralgia és egyéb neurosisok természetete és gyógyítása. Alexander Harkiu. O. H. Sz. 2. — A vibratio gyógyítás, a gyors és folytonos vibratio használata bizonyos idegbetegségek gyógyításában. Charcot tnr. O. H. Sz. 31.

H) *Fülgyógyászat.*

a) *Eredeti közlemények.*

Böke Gyula dr. A hallóképesség vizsgálatáról tettetőknél és annak értékesítéséről kórjelzés és kórjólati irányban. K. K. 38. 39. — Falta Marezel dr. Egyoldalú fülbántalmak légzuhanyos kezelésének új módszere. O. H. 47. — Lucilia sarcophaga a dobúrben. Jodoform. O. H. 5. — Krepuska Géza dr. Egy, a csecsnuyjtvány művi megnyitása alkalmával előfordult sajátos körülményről. O. H. 5. Gy. 5. — Kresselbach. A hallási próbák értéke a baleset okozta nagyot hallás megvizsgálásában. O. H. Sz. 18. — Szenes Zsigmond dr. Az „egyoldali fülbántalmak légzuhanyos kezelésének új módszeré“-re vonatkozó megjegyzés. O. H. 48. — A német otologiai társaság ülései Frankfurtban ápr.

16—18-ig. O. H. 47. 49. A német orvosok és természetbuvárok 64-iki vándorgyűlése. Halle. Fülorvosi szak tárgyalásai. O. H. 20. — Thim János dr. Lucilia sarcophaga a fülben. Gy. O. 6. — Váli Ernő dr. Közlemény Böke Gyula ny. rk. tnr. szt.-rókus-kórházi fülgyógyászati osztályáról. Kísérlet műleges hangvezeték készítésére veleszületett kül-hangvezeték hiányánál és mindkét oldali durványos fülkagylónál. O. H. 6. 7.

b) *Fordított közlemények.*

Influenza után keletkezett fülbajokról. Scholze dr. Gy. 3. — A két fül sympaticus összefüggéséről. Steinbrugge. O. H. 23. — A labyrinthikus sükettség gyógyítása pilocarpinnal. G. P. Field. O. H. Sz. 16.

1) *Orr-, garat- és gégegyógyászat.*

a) *Eredeti közlemények.*

Baumgarten E dr. Az adenoid vegetatiók. O. H. 41. Gy. 45. Az orr-garatűr ideg és reflex ideg bántalmairól. a) Az orr-garatűr degbántalmai. b) Az orr-garatűr reflex-ideg bántalmai. O. H. 5. Gy. 6. — Gámán Béla dr. Adat a gége központi motorikus beidegzésének kérdéséhez. (Egy klinikai eset.) O. H. 31. 32. 33. — Irsai Arthur dr. Garat és gégesyphilis esetei. Gy. 46. O. H. 48. Papilloma laryngis. O. H. 48. Gy. 49. — Morelli Károly dr. Gümős hangszálagdaganat operált és gyógyult esete. O. H. 14. Gy. 14. — Moskovitz Ignác dr. A gégesérülésekről általában. O. H. 4. Gy. 4. — Neumann M. József dr. Cholestearinnal kitöltött orr-üreg. Gy. 24. — Onodi A dr. m. tnr. VI. A kutaszolás okozta bárzsingszűkülés. VII. Orrsövény gümős növedékei. VIII. Tüsszenő görcs esete. IX. Aponia spastica. X. Aponia és dyspnoea spastica. O. H. 22. 24. — Polyák Lajos dr. A coryza professionalis egy le nem írt alakjáról. O. H. 24. — Willinger Hugó dr. A laringologia és rhinologia haladása. Gy. 28. — Wagner dr. Az orrban végzett operatio után fellépett agy megbetegedés esete. Gy. 5.-- Idegen testek a nagy légútakban. O. H. 17.

b) *Fordított közlemények.*

Angina gangraenosa Ramon. Gy. 34.

K) *Testgyógyászat.*a) *Eredeti közlemények.*

Bleier Adolf dr. Ujabb gyógyeredmények az orthopedia terén. Gy. O. 6. — Dollinger Gyula dr. Adatok a gümős csont- és ízületi betegségek gyógykezeléséhez. O. H. 48. — Reibmayer dr. Az alanyi érzések általában és különösen a hydrotherapiában és massageban. Gy. 51. — Róth Adolf dr. A gépgyógyászat indicatioi. Gy. O. 17. — Ujabb gépgyógyászati eredmények. Gy. O. 20. — Megjegyzések Bilroth Albert és Lorenz nyilatkozataira. Gy. O. 32. — A skoliosis lényege és gyógykezelése. Gy. O. 9. 11. 13. 15. A spondilitisről, különös tekintettel egy új tankönyvre. Gy. O. 4. — Ujabb gyógyeredmények. Gy. O. 3. Veleszületett ficzam gyógykezelése. Gy. O. 5.

b) *Fordított közlemények.*

A coxitis fungosus ízület betegségének és különösen az alsó végtagok betegségeinek mechanicus kezelése. Lorenz tnr. Gy. O. 32. — Massage és mobilizálás csonttörések esetén. Krecke dr. Gy. 20. — A skoliosis gyógyítása új készülékkel. M. Schede. O. H. Sz. 14. — A skoliosis és a Pott-féle betegség gyógyítása fa-fűzővel. A. L. Phelps. O. H. Sz. 5. — A tabes dorsalis gyógyítása a gerinczvelő nyújtásával. Benedikt dr. O. H. Sz. 2. — A világra hozott dongaláb gyógyítása. Judson. O. H. Sz. 27.

L) *Fogászat.*a) *Önálló munkák:*

A m ű f o g á s z a t rövid kézikönyve. Orvostanhallgatók és gyakorló orvosok számára, írta: Dr. Abonyi József. 42 fametszettel. Nagy 8-adrét, 96 old. Ára 1 frt.

b) *Eredeti közlemények.*

A b o n y i József dr. Kettős tömő-simitó. Gy. 16. O. H. 16. — B a u e r dr. Az arany cohaesivitása. O. 6. — A kombinált tömések-ről. O. 4. — A gipsz mint lenyomatra szolgáló anyagról. O. 5. — Nehány találmány bemutatása. Gy. 6. — D á l n o k i dr. A központi

magyar fogászati társulat 1892. márcz. 28. — máj. 30. jun. 27. nov 28-án tartott üléseinek jegyzőkönyvei. O. 3. 4. 5. — H a l á s z Henrich dr. A berlini, londoni és párisi fogász iskolákról. (útilevél.) O. H. 49. — H a t t y a s y Lajos dr. Abscessus alveolaris chron. (fistula gingivalis) bilateralis; necrosis apicalis. O. H. 6. — A budapesti egyet. fogászati klinika évi kimutatása. O. H. 6. — Dentitio secundaria precoc prm. I. inf. sin. O. H. 6. — Közlemények a m. k. tud. egyet. fog. klinikájáról. IV. Pulpitis acuta traumatica incis. centr. et. lat. sup. sin. et incis. centr. sup. dextri. V. Dolor post extractionem, a nervus inframaxillaris lecsupaszítása folytán. VI. Phosphor necrosis két esete. VII. Empyemia anti Highmori traumatica. VIII. Cysta alveolaris utókezelése. IX. Cysta alveolaris multiplex. X. Cysta periostalis egy esete. O. H. 15. 33. — Kísérletek az aethyl-chlorürrel. O. H. 11. — Kísérletek a pentallal. O. H. 19. 21. — Pulpitis chronica hypertrophica sarcomatosa. O. H. 6. — Iszlai J. dr. Még egy kérdés a szúvas fogak általi actinomycoticus fertőzés kérdéséhez. O. 3. — Minő szerepe lehet egy szuvas fognak az illető actinomycoticus infectiók esetében. K. K. 5. — Néhány szó az Odontoskop czimről. O. 4. — Oldal jegyzetek a fogültetés tanához. O. 4. — Bizotts. elnök. Rozgonyi S. dr. biz. jegy. Morelli K. dr. és Klinger Zsigm. dr. bizott. tagok. A nyilvános fogászati ambulatorium alapszabályainak tervezete. — K o v á c s dr. Megjegyzések a pulpasapkázásra. O. 5. — L á n g Ignác dr. A budapesti központi m. f. tár. 1892. ápr. 11, szept. 23, október 31-én tartott üléseinek jegyzőkönyvei. O. 6. — M o r e l l y Károly dr. Egy lenyelt és a bázsingba beékelt vendégfog eltávolítása. O. 3. — Elsődleges gümős fekélyes folyamat a foghúson és pofa nyákhártyán. O. 6. — Kőképződés a nyelv alatt mirigy kivezető csövében. O. 3. — N a g y Emil dr. A helybeli érzéstelenítésről, különösen a fogászatban. Gy. O. 20. Gy. 7. — A műfogak implantatiojáról. Gy. O. 19. — R o z g o n y i S. dr. A felső állcsont fogainak hátulról való eltávolítása ellen. O. 4. — Nemtelen fémek a fogászatban. O. 6. — Penth. O. 3. — S z e p e s i Sándor dr. ezredorv. Foghúsainkról. H. O. 10. — V a j n a Vilmos dr. m. tár. A fogak lemetzéséről. Gy. 27. — A mélyen fekvő foggyökerek eltávolításáról. A trisector — gyökérfogó — O. H. 4. — A m e r i k a i szájvizek és fogporok. Gy. H. 11. — A d e n t i n hyperaesthesia s rendes érzékenysége. O. 3. — F a g o c y t o s i s. O. 3. — F o g b é l n é l k ü l i f o g s abscessus sebészi

kezelése. O. 3. — *Guttapercha* a gyökér csatorna tömésére. Dr. B. O. 3. — A jövő évi chicagói internationalis fogász congressusról. Dr. J. O. 5. — A nyilvános fogászati ambulatorium költségfedezete beszerzésének ügyében működő bizottság szept. 16-án tartott második ülésének jegyzőkönyve. O. 6.

b) *Fordított közlemények.*

A z e l s ő maradó nagy zápfog. O. 6. — F á j d a l m a t l a n pulpa exstirpatio. Hirschfeld. O. 5. — A f o g a k g o n d o z á s a. Sir J. Crichton - Browne tnr. Gy. 29. — A f o g k ö z ö k. O. 6. — A f o g m e g r o m l á s á n a k o k a i. J. Crichton - Browne. O. H. Sz. 28. — F o g o r v o s h i v a t a l o s h y g i e n i á j a. O. 4, 5. — A h y p n o t i s m u s a f o g á s z a t b a n. O. 6. — M i a l e g b i z t o s a b b e l j á r á s v a l a m e l y e g y é n n e k e s e t l e g f e l l é p ő h á n y i n g e r e e l l e n a l e n y o m a t v é t e l é n é l. Salcer B. dr. Fordit. Rozgonyi. O. 4. — P u l p á t l a n f o g a k g y ö k é r c s a t o r n á i n a k t ö r é s e. O. 6. — A p u l p a k e z e l é s e H e r b s m ó d s z e r e s z e r i n t. O. 6. — A s z á j n y á k h á r t y á j a s é r ü l é s e e g é s z s é g e s f o g a k n á l. O. 5.

M) **Államorvostan.**

a) *Törvénytörvényes orvostan.*

b) *Eredeti közlemények.*

Á r k ö v i József dr. Az orvosi közegészségügyi tanács felülvéleményeiből. A fogtechnicus ügybeni vélemény. K. T. O. 6. — B a l t a Gyula dr. A paizsporcz és a szakcsont sérülése önakasztás esetében. Ért. 2. — F e k e t e Alajos dr. Halált okozó súlyos testi sértés. Gy. 28, 29, 30. — A k e l l ő a d a t o k h i á n y a f o l y t á n a h a l á l m i k é n t i l é t r e j ö t t e b i z t o s m e g á l l a p í t h a t á s á n a k l e h e t e t l e n v o l t a. Gy. 31. — F i s c h e r J a k a b d r. A z e l m e g y e n e s é g t ö r v é n y s z é k - o r v o s i s z e m p o n t b ó l. Gy. 32. — F r i t s c h H e n r i c h d r. M é h r e p e d é s a t ö r v é n y s z é k e l ő t t. Gy. 8, 9. G á s p á r I m r e d r. A r e n d ő r i b o n c z o l a t o k r ó l. K. K. 47. — J a n k o v i c s P á l d r. C a s u i s t i k a i f o n t o s a d a t a z o r v o s i d i j s z a b á l y o z á s, i l l e t ő l e g a n y a g i h e l y z e t j a v í t á s k é r d é s é h e z. K. K. 7. — K e n y e r e s B a l á z s d r. P o r e n c e p h a l i a e s e t. O. H. 10. — G y i l k o s s á g, ö n g y i l k o s s á g v a g y b a l e s e t. Gy. 50. — I f j. K u t h y D e z s ő e g y, g y a k. H a r m a t h P á l o r v.

hall. Adatok a halálmerevség tüneténeinek ismeretéhez. I. A törvénytészéki orvost. int. kamrájából. II. Kórboneczteni int. h. kamrájából. III. Vegyes észleletek. IV. A merevségi rövidülés okozta u. n. Sommer-féle mozgás kimutatása. V. Fegyverbekötési kísérletek. VI. Állatokon tett megfigyelések. K. T. O. 23. — Markó László dr. A hatóságok feladata choleras időben. K. K. 48. — Mendel Lajos dr. Körirat Baranyamegye orvosaihoz. K. K. 42. — Szaplanczay Manó dr. Somogyvármegye tiszti főorvosainak körirata a vármegye valamennyi járási, községi és körorvosaihoz. K. K. 4. — Váli Ernő dr. Fegyenczeken végzett vizsgálatok a fülkagyló morfológiai elváltozásaira vonatkozólag. O. H. 45. — Zöllner Béla dr. budapesti ügyvéd. A hypnotismus és a magyar büntető törvény. K. T. O. 3. — Bünbánó Magdolnák menhelye. K. K. 24. — A harmadik nemzetközi bűnügyi embertani congressus. O. H. 34. Gy. 34. — Méregtartalmu szereknek orvosi vénynélküli használata. K. K. 19. — Orvostörvénytészéki esetek. K. K. 28. — Prostitutió kérdése a berlini orvosi társulatban. K. K. 19. — Törvénytészéki esetek a budapesti-lipótzmezei m. kir. országos tébolyda 1891. évi jelentéséből. K. K. 29. 30. 31. 35.

c) *Fordított közlemények.*

A z albuminuria különféle alakjai és az életbiztosításra való jelentőségük. O. H. Sz. 2. — A chlorophorm és a chloral okozta halál törvénytészéki-orvostani szempontból. Bornträger dr. O. H. Sz. 3. — Az orvosi felelősség a chloroform és egyéb anaestheticumok alkalmazásakor, Bornträger dr. O. H. Sz. 27. — Prostitutió Párisban. Lassar dr. K. K. 10. — Szülés a koporsóban. K. T. O. 5.

b) *Közegészségtan.*

a) *Önálló munkák.*

Bömgeri János és Kárpáti Béla. Az álló irás. Szöveg közé nyomott számos ábrával és fénynyomatú képekkel. Kiadja: Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai.) Budapest, 1892. 205 oldal. —

Kovács Aladár. A cholera. Gy. 42. —

O l á h Gyula dr. A fertőtlenítés cholera idején. Orvosok, hatóságok, községi előljáróságok és a cholera ellen okszerűen védekezni akaró közönség használatára. O. H. 37. —

P á v a y Gábor dr. Dobrovits M. Hogyan kell dezinficiálni? különös tekintettel a cholera ellen leendő óvintézkedésekre. Pozsony és Budapest, 1893, kiadja Stampfel Károly, ára 25 kr. —

S z a b ó József dr. Biharmegye derecskei és tordai jár. orvosa. Egészségtan, az elemi népiskolák számára. Pozsony, Budapest. Ára 20 kr. O. H. 25.

b) *Eredeti közlemények.*

B u b e n László dr. A maria-nostrai fegyház szellőztetése. K. T. O. 2. — C s a p o d i István dr. Az álló irás E. 6. — F o d o r József tnr. A fertőtlenítő szerekről és módokról. O. H. Sz. 42. K. T. O. 5. — Kreslymész új dezinficiáló anyag. Gy. K. 33. — K o s s a Gyula dr. Mérges növények. E. 1. — M u r a k ö z y Károly dr. Az élelmi szerek megvizsgálása. Gy. K. 19. 20. 21. 22. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. — N é k á m Lajos dr. tnr. A vaj. E. 6. — N u s z Adolf dr. törzsorvos. Lehet-e az étkezési pénz felemelése nélkül a katonai étkezésen valamit javítani. O. H. 9. — P a v l i c s e k Sándor. Élvezeti cikkeink. 1) Kávé. 2) Thea. 3) Kakao. E. 2. 3. 4. — Q u i r i n i Alajos. A piaczi tej Temesvárott. Gy. K. 26. — A sterilisált tej, a gyermek lisztek, a besűrített tejek és azoknak gyógyászati értéke. Gy. K. 37. 39. — R á t h Arnold. Az ónozott edények mérgesek. Gy. K. 31. — R i g l e r Gusztáv dr. A Berkefeld-féle vízszűrő. — Bactereologiai vizsgálatok. K. T. O. 6. — A F i s c h e r és Heidelberg-féle Kreslymész oldat vizsgálata. O. H. 51. — R e i c h Ede dr. A fertőtlenítési kérdéshez. K. K. 18. — R u d a s Gerő dr. Hogyan jutnak be a testbe a bacteriumok? E. 5. — S z t a n k a y Aba Gyula. Megfelelnek-e hygieniai szempontból a zinkezett vascsövek vízvezető csöveknek. Gy. K. 41. — Zink meghatározása az ivóvízben s zinkezett vascső vízvezetésekről. Gy. H. 36. — S t e i n b e r g e r Adolf gyak. orv. Szagtalánítás és fertőtlenítés tekintettel a Wollmár-féle szerre. K. T. O. 6. — S z i l á g y i Gyula dr. A gyárak egészségügye. E. 1. — T ö r ö k János dr. Véleményes jelentés az iskolai udvaroknak tiszt-

tátlansága ügyében. K. K. 32. — Az álló irás ügye nálunk. E. 3. — A Breyer-féle vizszűrő. F. K. O. 2. — Játzóterek gyermekeinknek. E. 2. — A használatban levő antisepticumok összehasonlítása. Gy. H. 12. — A sveici vegyészek megállapodása a fűszerek vizsgálatát és minőségét illetőleg. Gy. H. 40. 41.

c) *Fordított közlemények.*

A tápszerek konzerválása. Crampton dr. K. K. 19. — A cholera-ról, tekintettel az utolsó hamburgi cholera járványra. Pettenkofer tnr. O. H. Sz. 47. 48. 49. — Hogyan desinfiál Berlin. Szendeffy Aladár dr. E. 6. — Javított készülék leírása a tej sterilizálására. Gy. K. 28. — A londoni elemi iskolákról. Mangenot dr. Fordította: „F. J.“ E. 5. — A tuberculosis terjedésének megátlása. Bollinger dr. O. H. Sz. 35.

c) *Közegészségügy. Orvosi rendészet.*

a) *Önálló munkák.*

Barcza Károly mérnök. Közegészségügyi mérnöki szolgálat. K. T. O. 1. —

Lőrinczi István dr. Utasítás a szeszes italok közegészségügyi szempontból való felügyelete körüli orvos-rendőri eljárás iránt. Gy. 51. Ára 50 kr. —

Tamás János. Az állat-hullaszállító koci és égető kemence azok alkalmazásának nagy hordereje. —

Tormay Béla miniszt. tanácsos. A mezőgazdát is érdeklő néhány városi ügyről. K. T. O. 3. —

Közegészségügy. Az orsz. m. kir. statisztikai hivatalban szerkesztett „Magyar Statisztikai Évkönyv“ 1888-at illető évfolyamának II-ik füzetete. 1892. Ára 50 kr. 37 oldal.

b) *Eredeti közlemények.*

Aniszföld Endre dr. Hódmező-Vásárhely köztisztasági viszonyai. E. 4. — Bernát István. Nyolcz órai munkaidő. E. 2. — Barcza Károly. Városaink vízvezetékei E. 4. — A városok csatornázásá-

ról. K. K. 14. — A vízvezetési és csatornázási művek előmunkálatai és kivitelí módja. K. K. 10. 11. — Batrini Endre dr. Cholera elleni fertőtlenítés lúggal. K. K. 45. 46. — Berzeviczy Albert államtitkár, Szuppán Vilmos igazg. Javaslatok az iskolai tanulók testi nevelése érdekében. I. Általános javaslatok. II. Iskolákra vonatkozó javaslatok. 1) Kisdedovó intézetek. 2) Elemi népiskolák. 3) Középiskolák. 4) Polgári és szakiskolák. 5) Felsőbb tanintézetek. 6) Leányiskolák. 7) Internatusok. 8) Neveléssel kapcsolatos javaslatok. 9) A társadalom teendői. E. 3. — Csapodi István dr. Szenes Peti egészsége. E. 1. — Az országos közegészségi egyesület 1891-ben. E. 4. — Czirer Elek dr. Pécs város jelenlegi közegészségügye. K. K. 50. — Fodor József tnr. Az országos közegészségi tanács felülvéleményezése a „Béga szennyezéséről“ Nagy-Becskereken. K. T. O. 3. — Az országos közegészségi tanács felülvéleményezéséből. Oltónyirk termelésre használt borjúk húsa. K. T. O. 4. — Fodor M. dr. Egy eddig kevésbé szellőztetett törvényczikk. K. K. 36. — Harvey dr. Az 1892-iki cholera-járvány kezdete Szinagarban, Kashmorban. O. H. Sz. 38. — Loeroy Lipót dr. Pécs város köztisztasága. E. 5. — Lukács György államtitkár. A magyarországi községi és körorvosok egyesületének alapszabályai. K. K. 39. 40. — Müller Kálmán dr. A szt. Rókus-kórház helyettépítendő új kórház építési programja. I. Szükséglet. II. Rendszer. III. Terület. IV. Alapbeosztás. V. Részletes beosztás. VI. Fűtés. VII. Szellőztetés. VIII. Világítás. IX. Parkozás. X. Összeköttetések. K. T. O. I. — Posgai Lajos dr. Arad város közegészségi művei. E. 4. — Quirini Alajos. Az ivóvíz Temesvárt. Gy. K. 31. — Réthi dr. A gümőkór a fegyházakban. E. 1. — Riegler Gusztáv dr. Vízvezetés és csatornázáskülföldi városokban. E. 4. — Gr. Szapári. A m. kir. belügyminiszter f. évi 53,061 sz. alatti körrendelete valamennyi törvényhatósághoz. O. H. 3. — Suismann Armin dr. Melyek a közigazgatás feladatai a fertőző betegségeknek a falusi lakosság közt való fellépésekor? Gy. 39. — Állami tisztviselők hadkötelezettsége tárgyában a küzoktatásügyi miniszter leirata. O. H. 10. — Baranyamegye intézkedése a nagyobb mérvű halandóság csökkentése céljából. K. K. 6. — A budapesti végleges vízmű. „F.“ K. T. O. 2. — A cholera a fővárosban. Gy. 49. — A fertőtlenítő szerekről és módokról. K. K. 44. — A fertőtlenítés cholera idejében. Gy. K. 33. — Fertőtlenítés choleraanál. O. H. 34. — A gyermek táplisztekről. K. K. 18. —

Honvédkórházak és egészségügyi állomások felállításának szükségessége. B—r. O. H. 2. — A hypodermoklysis technicájához. O. H. 39. — Intézkedés az ivóviz és kútak megjavítása iránt. K. K. 4. — Az iskola egészségügy. K. K. 34. — Javaslat a tömeges munkástelepeken fellépett cholera járvány alkalmával eszköz-
 lendő intézkedések tárgyában. Gy. 46. — A kőbányai sertések szagtalanítása. O. H. 12. — Körrrendelet valamennyi törvényhatóságnak a járványok, különösen a roncsoló toroklob iránt. K. K. 14. — Körrrendelet valamennyi törvényhatóságnak az iskolák bezárása tárgyában járvány esetében. K. K. 11. — A községek sürgős teendői járványok ellen. K. K. 1. — Ha a község, a községi baba alkalmazását az által, hogy a megválasztott bábával a látogatási díjak iránt egyezsége nem lép, meghiusítani szándékozik, a látogatási díjakat a megyei hatóság (alispán) állapítja meg. K. K. 42. — Közegészségügyi választmányi ülés. E. 4. — Közegészségügyi egyesület felolvasó ülései. E. 1. 2. 6. — Közegészségtani kérdések a parlamentben. O. H. 18. 19. — A lelkészek mint a közegészségügy örei. K. K. 14. — Markusovszky Lajos elnöki megnyitója az országos közegészségügyi egyesület közgyűlésein. O. H. 25. — A műborgyártás mint iparág. K. K. 1. — Az országos közegészségügyi tanács jelentése a belügyminiszterhez az influenzáról. O. H. 8. — Az országos közegészségügyi tanácsnak december 8-án tartott ülése. O. H. 52. — Országos közegészségügyi egyesület ülése. O. H. 25. — Az összetett antisepticumok. Gy. K. 30. — A tiszti orvosi vizsgák tárgyai. K. K. 27. — A törvényhatósági tiszti orvosi vizsgák. K. K. 23. — Utasítás a határállomásokon eszköz-
 lendő egészségügyi vizsgálatok végrehajtására. K. K. 42. — Utasítások a gyógyszerházakat vizsgáló orvos számára. K. K. 43.

c) *Fordított közlemények.*

A fertőtlenítő anyagok beszerzése a községek számára. K. K. 52. — A hasihagymáz esőkenése a francia hadseregben. 1891. H. O. 3.

d) *Orvosi statisztika és jelentések.*

Áldor Adolf dr. Évi kimutatás a nagy-károlyi nyilvános köz-kórház 1891-ik évi működéséről. O. H. Sz. 30. — Ángyán Béla dr.

Az influenza járvány Magyarországon 1889—90-ben. Statisztikai adatok. O. H. 49.— Az influenza statisztikájáról. Gy. 50.— B é l d i Ákos gr. elnök, Rózsahelyi Aladár dr. titkár. Jelentés az országos közegészségi-egyesület kolozsvár-vidéki osztályának 1891—92. évi működéséről. É. 5. — B ó k a y János dr. Orvosi jelentés a „Stefania“ pesti szegénygyermekkórház 1891. évi működéséről. O. H. Sz. 27. — B o l e m a n István dr. A magyar fürdők 1891-ik évi látogatottságának kimutatása. O. H. Sz. 18. — D a d a y Vilmos dr. A háromszékvármegyei „Ferencz József“ közkórház 1891. évi beteg forgalmának kimutatása. Gy. H. Sz. 12. — E n g e l Gábor dr. A kolozsvári „Karolina“ országos kórházban az 1891-dik évben ápoltt összes betegek táblás kimutatása. O. H. Sz. 38. — F r i e d l i c h Alajos dr. Kimutatás a nyitramegyei „Ágoston“ közkórház (Nagy-Tapolcsány) 1891-ik évi betegforgalmáról. O. H. Sz. 37.— G e b h a r d t Lajos dr. Budapest főváros tiszti főorvosának jelentése a közigazgatási bizottsághoz az 1891. év II-ik felére nézve, a közegészségügyi állapotokról. K. K. 6. Budapest főváros közegészségi állapotai 1892. február, márczius és május havaiban. O. H. 20. 29. — H e r c z e l dr. sebészeti szanatoriumának I. évi kimutatása. Gy. 24. — H o v á n y i Ferencz dr. Nagyvárad város közegészségügyi állapotára vonatkozó nevezetesebb adatok az 1890-ik évről, kapcsolatban statisztikai és népmozgalmi adatokkal. O. H. 33. — Jelentés az egészségügyi állapotokról. Előadatott Biharmegyében. O. H. 34. — H ő g y e s Endre dr. tnr. A budapesti Pasteur intézet első két évi statisztikája. K. K. 47. — H ü c k l Ernő dr. Kimutatás a nagyapponyi „Margit“ kórház 1891 évi betegforgalmáról. K. K. 9. — J a k a b h á z y Zsigmond dr. A magyar orvosi szakirodalom 1891-ik évben. Ért. 1. — J ó s a András dr. Szabolcsvármegye főorvosának egészségügyi jelentése 1891-ik évre. K. T. O. 4. — K e r k á p o l y Gyula dr. Zárójelentés a Kecelen uralkodott bélhagymáz- és kanyaró járványról K. K. 21. — K o n r á d Márk. A nagyvárad m. kir. bábaképezde, mint szülő és tanítézet beteg- s ügyforgalma az 1890/91. évben (Biharmegye) O. H. 35. — B. K o v á c s Sándor. A szolnok-dobokavármegyei „Rudolf“ közkórház 1891. évi betegedési kimutatása. O. H. Sz. 4. — K ő v á r y János. Jelentés a fehértemplomi járás 1891-ik évi egészségügyi viszonyairól. K. K. 8. 9. — K ő v é r Kálmán dr. nyilvános gyermek gyógyintézetében 1891-dik évben járólágonosan kezelt betegek. O. H. Sz. 19. Gy. 23. O. H. 28. — L i c h t e n b e r g Kornél dr. A budapesti általános poliklinika jelen-

tése az 1890 és 91-ik évekről. O. H. Sz. 23. — Locherer Tamás dr. Kimutatás a gömörmezei közkórház működéséről az 1891-ik évben. Rimaszombat. O. H. Sz. 33. — Mendel Lajos dr. Statistikai kimutatás Baranyavármegye közegészségügyi állapotáról az 1891-ik évben. K. K. 24. — Pataky L. Évi kimutatás az irgalmas rend pécsi betegápoló intézetében 1891-ben ápolott betegekről. O. H. Sz. 10. — Ráth Zoltán dr. Népünk viszonyai és a halálózására vonatkozó statisztikánk. O. H. 50. — Stiller Bertalan dr. tnr. A pesti izraelita hitközség kórházának 1891-ik évről szóló orvosi és gazdászati jelentése. O. H. Sz. 28. — Szigeti Henrich dr. Öngyilkossági statisztika az 1890/91. évről. Gy. 42. 43. — Szigeti János dr. Évi kimutatás Somogy megye közkórházában (Kaposvárrott.) 1891-ik évben ápolott betegekről. O. H. Sz. 33. — Szontag Félix dr. A budapesti Szt.-János kórházban fennálló gyermekbeteg ambulatóriumból. K. K. 19. 20. Traytler István dr. Évi jelentés Batizfalvi Sámuel dr. a testgyenészet magántanárának orvos-sebészi-testgyenészeti magányógyintézete XXXIII-ik s az intézet önálló hidegvizgyógyászati osztályának IV-dik évi működéséről. O. H. 17. — Alkoholismus a francia hadseregben. H. O. 5. — Magyar kir. államvasutak egészségügyi jelentése. K. K. 36. — Budapest főváros közegészségi állapota az 1892. év január, április, június és november havaiban. O. H. 1. 11. 33. — A budapesti Pasteur-intézet első két évi statisztikájáról. O. H. 43. — Cholera Magyarországon. O. H. 44 — Évi kimutatás az irgalmas rend budapesti betegápoló intézetében 1891-ben ápolott betegekről. Gy. H. Sz. 10. — Fertőző betegségek Ausztriában. K. T. O. 1. — A főváros halandósága az 1891-ik évben. (Fővárosi statisztikai havi füzetek 1892-ben május havi száma.) O. H. Sz. 40. — Az influenza. O. H. 2. — Statisztikai kimutatás a dr. Herczel Manó sebészeti sanatoriumában 1891-ik év április 12-től 1892-ik év márcz. 31-ig kezelt betegekről. — Gróf Szapáry Gyula m. kir. belügyminiszter jelentése Magyarország közegészségügyi állapotáról 1887-ben. K. T. O. 4.

d) *Fordított közlemények.*

Az olasz hadseregben 1878—1888-ig terjedő 11 évben volt typhus járványok statisztikája. Claudio Sforza. O. H. 7. — Az öngyilkosság az európai hadseregekben. Longuet. O. H. 2.

— Statisztikai adatok az intubatióra vonatkozólag. Ranke. O. H. 36. — A tüdőgümőkór a cs. és kir. hadseregben. O. H. 3.

VI. Közlemények az állatgyógyászat köréből.

a) *Önálló munkák.*

Hutyr a Ferencz dr. Állat-egészségügyi évkönyv az 1891-ik évre. A földmivelésügyi m. kir. miniszterium megbízásából hivatalos adatok alapján szerkesztve. Ötödik évfolyam. Budapest, 1892. Ára 1 frt.—

Rácz István dr. m. kir. állatorvos, akadémiai ny. r. tanár. Tröhner Jenő dr. berlini k. állatorvosi főiskolai tanár „Állatorvosi gyógyszerertana“ magyarra fordítva és a Magyar-gyógyszerkönyvhöz alkalmazva. Ifj. Nagel Ottó kiadása Budapest, 1892. A magyar Országos Állatorvos-Egyesület segélyével. Ára 6 frt. 60 kr. Az Állatorvos-Egyesület tagjainak 3 frt. —

Torma y Béla. A szarvasmarha és tenyésztése. I. rész. A szarvasmarha külsője. 3-ik javított és bővített kiadás 72 fametszetű ábrával. Budapest, 1893. Eggenberger kiadása. Ára 2 frt. —

Vangel Jenő dr. Állatok konzerválása.

b) *Eredeti közlemények.*

Beyer Vilmos. Casuistikus közlemények az állatorvosi gyakorlatból. I. Kolika a végbél helyzetváltozásával és részleges csavarodásával. A csavarulat művi megszüntetése. Gyógyulás. II. Adatok a sertések tüdőlobjának ismeretéhez. III. Általános echinococcus-kór majomban. V. 2. — Bayer József dr. tnr. A szügydaganatok operatiója. V. 7. — Born József tanársegéd. Carcinoma fibrosum ló orrüregéből. V. 8. — Fischer Miksa. A vasuti szakértők díjainak felszámítása. V. 10. — Foá dr. Rák daganatokban előforduló parazitákról. V. 10. — Gál Lajos. A bivalyvészről. V. 2. — Hajnal József. Vannak-e pillaszőrök az alsó szemhéjakon? V. 12. — Havas Jakab. Bivalyvész egy gyógyult esete. V. 2. — Körrendelet a járványok megállapítása tárgyában. V. 10. — Hutyr a Ferencz dr. A katonai állatorvosi szolgálat reformja. V. 2. 3. — Az állatorvosi szakoktatás és az állategészségügy Olaszországban. V. 9. — Kaiser Sándor. Rendellenes fekvés által okozott nehéz ellés és a szülep visszamaradása V. 7. — Löwy Gábor. Kisebb közlemények a gyakorlatból. I. A sertések torokgyíkjának gyógyítása. II. Eserin, mint a szarvasmarha Ecclampsia puerperalisanak specificus gyógyszere. III. Epilep-

sia egy esete ökörnél. V. 10. — Makoldy Sándor. A serczegő üszög és az ellene való védő oltás. V. 6. — Adatok a ragályos száj- és körömfájás elleni immunitas kérdéséhez. V. 8. — Kísérletek a maleinnel. V. 11. — Martin. Métély álczák a ló tüdőjében. V. 5. — Píó s z Béla dr. tnr. Az ovariectomia. V. 1. — Az operálandó végtagok rögzítése. V. 5. — Preys z Hugó dr. A pseudotuberculosisnak juhban észlelt egy esetéről és a pseudotuberculosisról általában. V. 10. 11. — R á t z István dr. tnr. Casuistikus közlemények a kórboneztan köréből. Általános vizkór az arczsontok hiányos fejlődésével magzatban. V. 3. — Oleander mérgezés libánál. Kéksav mérgezés esete papagájnál. V. 5. A pentastomum denticulatum aktiv vándorlásáról. Métély peték a lómáj elmeszesedett gócaiban. V. 7. — A veszettség ellenes oltások új módszereiről. V. 11. — Rév é s z György. A szarvasmarha gümőkórjáról. V. 12. — Sequens Ferencz. A ló éhség- és szomjúságérzete gyomor repedéskor. V. 2. — Szabó Antal. A nemek képződése. V. 9. — Sequens Ferencz. Aorta repedés három esete lónál. V. 8. — Schweus zky Armin. A patahengerlob (Podotrochilitis) és a nyílt csonttörés. V. 1. — Tá t r a y János. Szopós állatok hasmenése. I. Szopósok egyszerü hasmenése. II. Szopósok fertőző hasmenése. III. Borjúk fertőző hasmenése. IV. Bárányok fertőző hasmenése. V. Malaczkok fertőző hasmenése. — T o l n a y Sándor. Gyógyító szerek. V. 8. — T o r m a János. Az állatorvoslás fejlődése és jelenkori állása Japánban. I. Az állatorvoslás története Japánban. II. Japán állatorvosai. III. A japáni hadsereg állatorvosai. IV. Állatorvosi szakoktatás Japánban V. Állategészségügyi rendészet. VI. Japán állattenyésztése. — T o r m a y Béla elnök, Hutyra Ferencz titkár. A „Magyar Országos Állatorvos Egyesület“ felterjesztése a védőoltások szabályozása tárgyában. V. 6. — T ó t h Lajos dr. Állatorvosi régiségek. V. 4. — U j h e l y i Imre. Sonkalével megmérgezett malaczkok. V. 8. — A z á l l a t o r v o s i tisztvi vizsgálat. V. 6. — Á l l a t e g é s z s é g ü g y és állatorvoslat. V. 2—12-ig. — A b o t r y o m y k o s i s r ó l. Dr. R. V. 9. — B o r j ú vizkór borjúnál. Embriotomia. Gyógyulás. V. 9. — D i a b e t e s mellitus lónál. V. 10. — A d ö g - v e s z é l y t elkerültető rendelések. V. 8. — E l v i h a t á r o z a t o k állategészségügyekben. V. 7. — F y b r o m a két esete lovon. V. 10. — G a s t r o t o m i a vemhes tehénen. V. 4. — A g ü m ö k ó r o s szarvasmarhák husának fertőző képességéről. R. J. V. 6. — G ü m ö k ó r szarvasmarha gégejében. Dr. R.

V. 9. — A l y s o l az állatorvosi gyakorlatban. „J.“ V. 10. — A „M a g y a r Országos Állatorvos Egyesület“ Debreczen vidéki osztályának közgyűlései. V. 2. 4. 12. — A „M a g y a r Országos Állatorvos-Egyesület“ közgyűlései. V. 1. — A „M a g y a r Országos Állatorvos-Egyesület“ központi választmányának ülései. V. 1. 2. 6. 10. 12. — P e n t a s t o m u m taenioides esete kutyában. R. J. V. 10. — A r a g a d ó s tüdőlob elleni küzdelem Angliában. O. J. V. 4. — A r a g a d ó s tüdőlob kiirtása. V. 12. — R e n d e l e t a ragadós tüdőlobbal fertőzött törvényhatóságok területéről származó hizott szarvas marhák Ausztriába leendő bevitelének megengedése iránt. V. 5. — A s z a r v a s m a r h a fertőző haemoglobinaemiája. (Gastro-entero-nephritis.) V. 6. — T e t a n u s traumatikus. V. 8. — A t e x á s i láz. V. 6. — U j k é p l e t l ó pharynxában. „O.“ V. 10. — V é d ő o l t á s tetanus ellen. V. 2. — V é d ő o l t á s o k az amerikai sertésvész ellen. R. J. V. 1.

c) *Fordított közlemények.*

A z e m b e r r a g a d ó s s z á j l o b j a é s a z o n o s s á g a a h á z i á l l a t o k s z á j é s k ö r ö m f á j á s á v a l . S i e g e l . V . 1 . — B o r j u k r a g a d ó s t ü d ő m e l l h á r t y a g y u l a d á s a . P o e l s z . V . 1 1 . — C o c c i d i u m o k a z á l l a t i p e t é b e n . P o d w i s s o z k y . V . 9 . — A c i l i n d e r - e p i t h e l i o m á n a k l ó n á l e l ő f o r d u l ó e s e t é r ő l . M o n t a n e é s M o r o t . V . 7 . — A f e r t ő t l e n í t é s e l m é l e t é n e k s z e r e p e a b e l s ő b e t e g s é g e k g y ó g y k e z e l é s é n é l . F o r d i t o t t a H a j n a l . V . 3 . — A h a v i v a k s á g r ó l . V i g e r s i . V . 2 . — A h e v e n y m i l i a r t u b e r c u l o s i s r ó l . C a r s t e n H a r m s . V . 8 . — A h ő r g ü s z ö g k ó r i s m é z é s e . D i e c k e r h o f f . V . 3 . — A h u r u t o s k u t y a b e t e g s é g b a k t e r i u m a i r ó l . V . 5 . — K e r a t i t i s m a c u l o s a l o v o n . B a y e r . V . 2 . — K i s é r l e t e k a m a l l e i n n e l D i e c k e r h o f f é s L o t h e s . V . 7 . — A l a p o c z k a é s b o r d a r é s z l e g e s t ö r é s e . V i c h e r . V . 4 . — L á g y é k s é r v o p e r a t i ó j a e g y h ó n a p o s c s i k ó n . H a m m e r s c h m i d . V . 4 . — L e v e g ő - e m b o l i a t e h é n n é l . F r o h n e r R . V . 7 . — A l é p f e n é r ő l . V . 5 . — A l o v a k i n b á n t a l m a i r ó l . S i e d a n g r o t z k y . V . 3 . — M e l a n o s a r k o m á k . D e x l e r . V . 7 . — R e j t e t t t a k o n y k ó r e g y e s e t e . T r a s b o t . V . 3 . — R h i n o s c l e r o m a l ó b a n . V . 1 2 . — S a r k o m a t o s i s t e h é n n é l S e m m e r . V . 8 . — A s e r t é s v é s z r ó l . S c h i n d e l k a . V . 4 . — A s z á j - é s k ö r ö m f á j á s r ó l . S c h o k e l i u s . V . 4 . — A s z á r n y a s o k é s e m l ő s ő k g ü m ő k ó r j a a z o n o s v a g y n e m a z o n o s v o l t á n a k b o n y o l u l t k é r d é s é r ő l . M a f u c c i . V . 5 . —

A szarvasmarha borsókájáról. Born. V. 10. — Takonykóros anyagoknak az ideg központokra való beoltásáról. Born. V. 9 — A tehének castratiója. Hendricks. V. 12. — A tudómirigy kóros fertőzése lónál. Jensen. V. 8. — Újabb adatok a nyálkás tej okozóiról. Gillebean. V. 5. — Új elődi a majmok vakbelében. Wilack. V. 2. — Védő oltások az ázsiai cholera ellen. Brieger és Kitasato. V. 10. — A veleszületett gümőkórok Baumgarten. V. 11. — A zsírszövet necrosisa sebészi operációk után. Pitschke dr. V. 12.*)

---

*) A közlemény címe után álló betűk, azon szaklapokat és évkönyveket jelentik, melyekben az megjelent. Rövidítések: E = Egészség. Gy. O. = Gyakorló Orvos. Gy. = Gyógyászat. Gy. H. = Gyógyszerészi Hetilap. Gy. K. = Gyógyszerészi Közlöny. H. F. = Herkules Fürdő. H. O. = Honvéd Orvos. K. F. = Klinikai Füzetek. K. K. = Közegészségügyi Kalauz. K. Sz. = Közegészségügyi Szemle. K. T. O. = Közegészségügy és Törvényszéki Orvostan. M. O. A. = Magyar Orvosi Archivum. O. H. = Orvosi Hetilap. O. H. Sz. = Orvosi Heti Szemle. Ért. = Orvos-Természettudományi Értesítő. O. = Odontoskop. Sz. = Szemészet. Szent. L. F. = Szent Lukács Fürdő. V. = Veterinarius.

Névjegyzék

az Erdélyi Múzeum-Egyleti orvos-természettudományi szakosztály tagjairól az 1893. évi február 26-án tartott közgyűlés napján.

Tisztviselők:

Elnök: Dr. Farkas Gyula,
Titkár: Dr. Lőte József.

Az orvosi szakosztályban:

Szakelnök: Dr. Genersich Antal
Jegyző: Dr. Benel János.
Választmányi tagok: { Dr. Purjesz Zsigmond,
Dr. Belky János,
Dr. Lechner Károly.

A természettudományi szakosztályban:

Szakelnök: Dr. Koch Antal,
Jegyző: Dr. Primits György,
Választmányi tagok: { Dr. Abt Antal,
Dr. Apáthy István,
Dr. Fabinyi Rudolf,

Tagok

(Az egyes kezdőbetűk a belépés évszáma szerint rendezvők. Az m. t. betűk múzeumi tagot jelölnek s az utánok álló szám a múzeumi tagok folyószáma. o = orvostud., t. = természettud. szakosztály.)

Folyó szám	Név és állás	Belépés éve	Szakosztály
Örökítő tag:			
1	Dr. Markusovszky Lajos min. tan. Budapesten.	1882	o
Rendes tagok:			
A) Helybeliek.			
2	Abt Antal dr. egyetemi tanár m. t. 1.	1876	t
3	Adler Albert dr. fogorvos	87	o
4	Ákontz Károly dr. egyetemi tanársegéd	88	o
5	Apáthy István dr. egyetemi tanár m. t. 2.	90	t o
6	Ajtai K. Albert nyomdász	90	t
7	Androvits Sándor szigorló orvos	91	o
8	Ákontz Antal orvostan hallgató	92	o
9	Ambrus Pál orvostan hallgató	92	o
10	Bakonyi József dr. nyug. kórházi igazgató	76	o
11	Bartha János dr. városi főorvos	76	o
12	K. Biasini Domokos m. t. 3.	76	t
13	Brandt József dr. egyetemi tanár	76	o
14	Bokros Elek ügyvéd m. t. 4.	76	t
15	Büchler Ignác dr. egyet. m. tanár	78	o
16	Benel János dr. egyet. m. tanár	79	o
17	Biró Béla rom. kath. apát-kanonok	83	t
18	Bálint Sándor múzeum-egyleti ör. m. t. 5.	86	t
19	Buday József polg. isk. tanár m. t. 6.	90	t
20	Bánfi István dr. honvéd ezred-orvos	91	o
21	Biró Gyula tanító-kép. tanár	91	t

Folyó szám	Név és állás	Belé- pés éve	Szak- osztály
22	Bartha László orvostanhallgató	1852	o
23	Bogár Kálmán dr. egyet. tanársegéd	92	o
24	Benedek Zoltán egyet. gyakornok	92	o
25	Boneztani intézet	93	o
26	Balogh Péter tanárjelölt	93	t
27	Békésy Károly dr. bankhivatalnok m. t. 7.	93	t
28	Cseh Lajos m. kir. miniszteri osztálytanácsos m. t. 8.	76	t
29	Csáky József gr. dr. vegyész	82	t
30	Cracianu Romulus orvostanhallgató	92	o
31	Davida Leo dr. egyetemi tanár	81	o
32	Dorgó Albert kir. közjegyző m. t. 9.	81	t
33	Déri Henrik dr. műtő	92	o
34	Engel Gábor dr. egyetemi m. tanár kórház-igazgató	80	o
35	Ember Bogdán dr. gyógyszerész	83	o
36	Eszterházy Kálmán gr. az Erd. Múz. Egy. eln. m. t. 10.	84	t
37	Eckert Jenő orvostan hallgató	92	o
38	Elmekórtani intézet	93	o
39	Fabinyi Rudolf dr. egy. tanár m. t. 11.	78	o
40	Farkas Géza dr. megyei főorvos	80	o
41	Farkas Gyula dr. egyet. tanár	87	t
42	Frank-Kis István dr. vegyész	88	t
43	Flittner Károly szig. orvos műtő	90	o
44	Finály Henrik dr. egyet. tan. Múz. Egyt. titk. m. t. 12.	92	t
45	Fodor Ferencz orvostan-hallgató	92	o
46	Felméry Lajos dr. egyetemi tanár m. t. 13.	92	t
47	Fornet Elemér dr. egyetemi tanársegéd	92	o
48	Feldmann Ignác orvostan hallgató	93	o
49	Gálffy Endre dr. honvéd törzsorvos	76	o
50	Gazsi József nyugalmazott tanítókép. tanár	76	t
51	Genersich Antal dr. egyetemi tanár m. t. 14.	76	o
52	Góth Manó dr. egyetemi m. tanár	76	o
53	Gámán Zsigmond iparkamarai titkár	78	t
54	Gundhárt Albert gyógyszerész	87	t
55	Groisz Béla dr. orvos m. t. 15.	88	o
56	Genersich Gusztáv dr. egyetemi tanársegéd	89	o
57	Genersich Vilmos orvost. hallgató	92	o
58	Gámán Béla dr. orvos	92	o
59	Hangai Oktáv kereskedelmi akadémiai tanár	89	t
60	Höntz Kálmán dr. egyetemi tanársegéd	90	o
61	Hantz Mihály dr. egyetemi tanársegéd	91	o
62	Héjjas Imre dr. egyetemi tanársegéd	92	t
63	Haffel Dezső dr. egyetemi tanársegéd	92	o
64	Issekutz Hugó dr. egyetemi m. tanár	82	t
65	Jakabházy Zsiga dr. egyetemi tanársegéd	92	o
66	Keresztély Lajos keresked. akad. tanár	76	t
67	Koch Antal dr. egyet. tanár m. t. 16.	76	t
68	Koch Ferencz dr. tanítókép. tanár	76	t
69	Kisegítő takarékpénztár	78	t
70	Kolozsváry Sándor dr. egyet. tanár m. t. 17.	78	t
71	Kánitz Ágost dr. egyetemi tanár m. t. 18.	84	t
72	Kerekes Gyula dr. kir. börtönorvos	89	o

Folyó szám	Név és állás	Bel- pés éve	Szak- sztya
73	Kőváry Ernő orvost. hallgató	1890	o
74	Kornéli Dénes szigorló orvos	91	o
75	Kovács Béla tanítónőképz. tanár	92	t
76	Karsay Gyula kereskedelmi akadémiai tanár	92	t
77	Konczwald Vilmos orvostan hallgató	92	o
78	Kiss Ferencz dr. orvos	92	o
79	Kohn Fülöp dr. orvos	92	o
80	Kórtani intézet	93	o
81	Kórboneztani intézet	93	o
82	Lindner Gusztáv dr. egyetemi tanár m. t. 19.	80	t
83	Lőte József dr. egyetemi tanár m. t. 20.	80	o
84	László László bankhivatalnok	88	t
85	Lechner Károly dr. egyetemi tanár	89	o
86	Maizner János dr. egyet. tanár	76	o
87	Mihály László városi alorvos	76	o
88	Merza Lajos mérnök	80	t
89	Matusovszky András dr. járásorv.	85	o
90	Martin Lajos dr. egyetemi tanár m. t. 21.	88	t
91	Moldován György orvostan hallgató	90	o
92	Mégay Gyula dr. egyetemi tanársegéd	91	o
93	Mesko Aladár orvostan hallgató	92	o
94	Moldován Nerva orvostan hallgató	92	o
95	Márkovits Jakab orvostan hallgató	92	o
96	Nappendruck Kálmán városi alorvos	84	o
97	Nyiredy Géza dr. egyetemi tanársegéd	86	t
98	Nyerges Gábor szigorló orvos	90	o
99	Nagy Károly keresked. akad tanár m. t. 22.	91	t
100	Nagy Lajos egyet. tanársegéd	92	o
101	Nagy Miklós orvostan hallgató	92	o
102	Parády Kálmán koll. tanár m. t. 23.	76	t
103	Purjesz Zsigmond dr. egyet. tanár m. t. 24.	76	o
104	Primits György dr. Múzeum-Egyleti őr m. t. 25.	79	t
105	Perl József fogorvos	80	o
106	Pachinger Alajos főgymn. tanár egyetemi m. tanár	83	t
107	Pfeiffer Péter dr. egyet. tanársegéd	84	t
108	Pataky Leo orvos	85	o
109	Phrihoda Gyula egyet. tanársegéd	88	o
110	Pausinger Sándor pol. isk. tanár m. t. 26.	90	t
111	Papp Zsigmond orvostan hallgató	92	o
112	Popu Titus orvostan hallgató	92	o
113	Pálffy Mór egyet. hallgató	92	t
114	Papp Gábor dr. kórházi alorvos	92	o
115	Rudas Gerő dr. fogorvos	84	o
116	Reich Albert állatorvos	84	o
117	Ruzitska Béla dr. egyet. tanársegéd	86	t
118	Rózsahegyi Aladár dr. egyetemi tanár	87	o
119	Rosenberger Mór egyetemi gyakornok	93	o
120	Szabó Samu ref. kolleg. tanár m. t. 27.	76	t
121	Szász Béla dr. egyet. tanár m. t. 28.	76	t
122	Szenkovich Márton birtokos, conservatoriumi alelnök	76	t
123	Szilágyi Ete dr. egyet. tanár	76	o

Folyó szám	Név és állás	Bel- pés éve	Szak- osztály
124	Szathmáry Ákos ref. kolleg. tnr. m. t. 29.	1883	t
125	Sárkány Lajos dr. kolleg. tanár	84	t
126	Szamosi János dr. egyet. tanár m. t. 30.	84	t
127	Szombathelyi Gábor orvost. hallgató	92	o
128	Szabó Dénes dr. egyet. tanár	92	o
129	Schilling Lajos dr. egyet. tanár m. t. 31.	92	t
130	Scheitz Vilmos dr. egyet. tanársegéd	92	o
131	Sz. Széles Dénes dr. egyet. tanársegéd	92	o
132	Turecsa János dr. cs. és kir. ezredorvos	82	o
133	Tóth József szigorló orvos	90	o
134	Terner Adolf dr. egyet. tanár m. t. 32.	91	t
135	Török Imre dr. orvos	93	o
136	Unitárius tanári kar	78	t
137	Urbanetz Ede orvostan hallgató	90	o
138	Udránszky László dr. egyet. tanár	92	o
139	Uray Miklós orvostan hallgató	93	t
140	Valentini Adolf gyógyszerész	76	t
141	Vályi Gyula dr. egyet. tanár	76	t
142	Veres Vilmos dr. keresk. akad. tanár	76	t
143	Vörös Sándor gazd. int. igazgató	81	t
144	Vajda Gyula dr. egyet. rk. tanár főgymn. ig. m. t. 33.	83	t
145	Virányi István orvostan hallgató	90	o
146	Weisz Mór szeszgyáros	76	t
147	Wolf János gyógyszerész	88	t
148	Wettenstein József dr. orvos	90	o
149	Winkler Gyula szig. orvos	90	o
150	Wasserstrom Adolf orvostan hallgató	91	o

B) Vidékiek.

Lakhely.

151	Ajtai Endre dr. ker. orvos	Szilágy-Somlyó	1876	o
152	Ajtai Sándor dr. egyetemi tanár	Budapest	76	o
153	Ács Albert gyógyszerész	Turkeve	78	t
154	Altmann Jakab dr. városi orvos	Nagy-Várad	85	o
155	Antal Mihály dr. megyei főorvos	S.-Szt.-György	85	o
156	Adler Mihály orvos-sebész	Deés	90	o
157	Berksz Lajos dr. cs. és kir. törzsorv.	Komárom	76	o
158	Boér Jenő dr. vasúti-orvos	Tövis	76	o
159	Barabás József unitár. gymn. tanár	Sz.-Keresztur	79	t
160	Bikfalvi Károly dr. bányá-főorvos	Maros-Ujvár	80	o
161	Büchler Mór dr. körorvos	Vajda-Hunyad	80	o
162	Bókai János dr. kórh. igazgató	Budapest	81	o
163	Bókai Árpád dr. egyetemi tanár	Budapest	81	o
164	Barabás Ferencz gyógyszerész	S.-Szt.-György	82	t
165	Bod Sándor tanár	Vajda-Hunyad	82	t
166	Benkő Gábor dr. gymn. tanár	Zilah	83	t
167	Báthory Béla dr. körorvos	Uzon	87	o
168	Buda Adám birtokos m. t. 34.	Réa. Hátszeg	84	t
169	Barcsi József ev. ref. tanár	Mező-Tur	86	t
170	Bütorka Száva dr. főreálisk. tanár	Déliblót	86	t
171	Barcsi Lajos dr. cs. és kir. főorvos	Csány	87	o

Eolyó szám	Név és állás	Lakhely	Bel- pés éve	Szak- osztály
172	Barabás Jenő tanár	Pápa	1888	t
173	Besztercebányai áll. felső leányiskola	Beszterceb.	88	t
174	Bodola László gymn. tanár	Csurgó	88	t
175	Chyzer Kornél dr. megyei főorvos	Sátoralya-Ujhely	84	o
176	Cserny Béla dr. gymn. tanár	Gy. Fehérvár.	90	t
177	Comsia János dr. körorvos	Szombatság	90	o
178	Csathó János alispán m. t. 35	Nagy-Enyed	90	t
179	Czékus László tanár	Beszterceb.	91	t
180	Csernátoni Gyula dr. tanfelügy. m. t. 36.	Besztercze	86	t
181	Daday Jenő dr. nemzeti Múz. segédőr m. t. 37.	Budapest	76	t
182	Dávid Lajos dr. körorvos	Alsó-Jára	82	o
183	Daday Vilmos dr. kórházi főorvos	S.-Szt.-György	84	o
184	Dirner Gusztáv dr. orvos	Budapest	89	o
185	Dohmányi Frigyes főgymn. tanár	Pozsony	89	t
186	Entz Géza dr. egyet. tanár m. t. 38.	Budapest	76	t
187	Elekes Károly kolleg. tanár	Nagy-Enyed	78	t
188	Ellend József ev. ref. kolleg. tanár	Sáros-Patak	93	t
189	Erzsébetvárosi gymnasium	Frzsébetváros	93	t
190	Faragó János tanár	Békés	76	t
191	Félegyházi Antal kolleg. tanár	Sz.-Udvarhely	76	t
192	Ferenczy István főgymn. tanár	N.-Szeben	76	t
193	Fejér Dávid dr. orvos	Ditró	79	o
194	Fodor József dr. egyetemi tanár	Budapest	80	o
195	Fábry Emil prem. kanonok	Kassa	81	t
196	Floth Adolf szolgabíró	Bethlen	81	t
197	Franczenau Ágoston dr. muzeumi őr	Budapest	84	t
198	Fridrich Alajos dr. kórházigazgató	N.-Tapolcsány	84	o
199	Fodor László dr. akad. tanár	Selymezbánya	86	t
200	Farnos Árpád dr. körorvos	N.-Enyed	87	o
201	Falscher László kegyesrendi tanár	Tata	88	t
202	Fuchs Gusztáv földhit. int. tisztviselő	Budapest	91	t
203	Fuchs Károly főgymn. tanár	Páncsova	92	t
204	Gáspár János dr. főreálisk. tanár	Temesvár	81	t
205	Gencsy Endre nyug. cs. és kir. főtörzs- orvos	Brassó	83	o
206	Gerevich Emil dr. kir. főreálisk. igazg.	Kassa	86	t
207	Gregus János bányagazgató	Köpecz	88	t
208	Göpcsa Jakab dr. orvos	Szamos-Ujvár	92	o
209	Hadik Richárd főgymn. tanár	Lőcse	76	t
210	Hajós Béla dr. orvos	Baróth	79	o
211	Herepey Károly kolleg. tanár	Nagy-Enyed	79	t
212	Hintz Elek dr. orvos	M.-Vásárhely	86	o
213	Inkey Béla birtokos	Pozsony	79	t
214	Istvánffy Gyula dr. nemzeti muz. őr	Budapest	80	t
215	Imre Gábor dr. orvos	Tétetlen	87	o
216	Jendrassik Ernő dr. egyet. m. tanár	Budapest	83	o
217	Jáhn Károly dr. főreálisk. tanár	Brassó	84	t
218	Junker Agost evang. gymn. tanár	Beszterceb.	88	t
219	Jancsik Imre dr. orvos	Nagy-Szeben	89	o
220	Jász Géza földhitelintézeti tisztviselő	Budapest	91	t

Folyó szám	Név és állás	Lakhely	Belé- pés éve	Szak- osztály
221	Kresz Ottó dr. cs. és kir. főtörzsorvos	Fehértemplom	1876	o
222	Kertész Miksa premontr. tanár	Nagy-Várad	79	t
223	Klug Nándor dr. egyet. tanár m. t. 39.	Budapest	79	o
224	Klatrobecz Gyula dr. körorvos	Csácsa	81	o
225	Kerkápoly Gyula dr. községi orvos	Keczel	81	o
226	Károly J. Irén prem. főgymn. tanár	Nagy-Várad	82	t
227	Kellner Viktor dr. városi orvos	Dobsina	84	o
228	Kovács Sándor dr. kórházi főorvos	Deés	84	o
229	Köblös Lajos dr. honv. ezredorvos	Deés	84	o
230	Kiss Tamás gymn. tanár	Budapest	91	t
231	Koller Norbert gyógyszerész	Makó	91	t
232	Lőw Samu dr. „Pest. med. ch. Pr.“ szerkesztője	Budapest	84	o
233	Lovász Nándor kegyesrendi tanár	Vác	87	t
234	Lánczy Gyula dr. egyet. tnr m. t. 40.	Budapest	90	t
235	Lőrenthey Imre dr. tanár	Budapest	91	t
236	Lázár Ernő gyógyszerész	Szamosujvár	92	t
237	Mártonfy Lajos dr. gymn. tanár	Szamosujvár	79	t
238	Marosán György dr. városi orvos	Belényes	80	o
239	Magyari Károly dr. megyei főorvos	N.-Enyed	81	o
240	Marosvásárhelyi róm. kath. gymn.	Marosvásárhely	90	t
241	Nagy-enyedi ev. ref. főtanoda	Nagy-Enyed	79	t
242	Neubauer Lajos dr. városi orvos	Szepes-Igló	79	o
243	Novák Antal gymn. tanár	Szamosujvár	79	t
244	Ormay Sandor áll. realisk. igazgató	Beregszász	77	t
245	Orvos-gyógysz. egyeslet	Debreczen	81	ot
246	Osváth Gerő dr. honvéd ezredorvos	Sopron	89	o
247	Orosz Endre okleveles tanár	Kécsa. Via-Gy.	91	t
248	Papp Lajos ref. tanár	S.-Szt. György	81	t
249	Pataký Jenő dr. uradalmi orvos	Sárvár	86	o
250	Poor János piarista tanár	Nagy-Kanizsa	86	t
251	Pantocsek József dr. körorvos	Tavarnok	87	o
252	Pintér Pál kegyesr. tanár	Nyitra	87	t
253	Preysz Gusztáv földhitelint. tisztviselő	Budapest	91	t
254	Pungur Gyula felső leányisk. igazgató	Zilah	91	t
255	Preysz Kornél dr. miniszteri fogalmazó	Budapest	90	o
256	Réthy Mór dr. műegyetemi tanár	Budapest	76	t
257	Rohonczy Zsigmond gyógyszerész	Mócs	76	t
258	Roediger Lajos gymn. tanár	Zombor	80	t
259	Roth Márton főgymn. tanár	Igló	80	t
260	Ráczkövy Sámuel dr. járás-orvos	Sz.-Udvarhely	81	o
261	Réczey Imre dr. egyet. tanár	Budapest	81	o
262	Russu Viktor tanár m. t. 41.	Zilah	85	t
263	Ruzitska József nyitramegyei állatorvos	Ny.-Zsámbokréti	89	o
264	Roth Adolf orvos	Budapest	89	o
265	Rádu János tanár	Brád. Déva	93	t
266	Schmidt Ágoston kegyesr. főgymn. tnr	Budapest	76	t
267	Sigmond József dr. községi orvos	Gyálu	76	o
268	Simó Ferencz birtokos	Budapest	76	t
269	Somkerekí Gusztáv kincstári főerdész	Gyálu	76	t
270	Szontág Adolf bánya főorvos	Zalathna	79	o

Folyó- szám	Név és állás	Lakhely	Belépés éve	Szak- osztály
271	Simon Ferencz gymn. tanár	Szászváros	1880	t
272	Sinkovich Aurél dr. honv. ezr. orv.	K.-Vásárhely	84	o
273	Süss Nándor mechanikai tanműhely igazgató	Budapest	84	t
274	Schwab Frigyes egyet. mechanikus	Budapest	85	t
275	Szemerjai Károly reálisk. tanár	Szeged	76	t
276	Szöllősy Máté dr. megyei főorvos	Tasnád	77	o
277	Szamosujvári örm. kath. algymn.	Sz.-Ujvár	81	t
278	Székely Bendeguz ev. ref. tanár	S.-Sz.-György	81	t
279	Szekerek Ödön prem. főgymn. tanár	Kassa	81	t
280	Székelyudvarhelyi ref. kollegium	Sz.-Udvarhely	81	t
281	Szokol Pál dr. bányász tanár	F.-Bánya	83	t
282	Szentkirályi Géza dr. orvos	Kis-Szállás	84	o
283	Szentpéteri Lajos dr. megyei főorvos	Torda	86	o
284	J. Szabó Ödön dr. körorvos	Maros-Vécs	87	o
285	Szentpétery Bálint dr. körorvos	K.-Vásárhely	88	o
286	Szmetka L. Ödön premontr. tanár	Nagy-Várad	88	t
287	Székely-Mikó-kollegium	S.-Szent-György	91	t
288	Székelyudvarhelyi áll. reáliskola	Sz.-Udvarhely	91	t
289	Szabó Péter tanár		89	t
290	Tomcsik József dr. gyógyszerész	Gyéres	76	o
291	Téglás Gábor főreálisk. igazgató	Déva	80	t
292	Tóth Mihály dr. polg. isk. igazgató	Nagy-Várad	81	t
293	Török József dr. kolleg. tanár	Debreczen	82	t
294	Vajna Vilmos dr. fogorvos	Budapest	76	t
295	Várady Mór kegyesr. tanár m. t. 42.	L.-Rózsashegy	76	t
296	Veress Lajos dr. cs. és kir. ezredorvos	Békés-Csaba	76	o
297	Vida Károly dr. gymn. tanár	Csurgó	80	t
298	Vutskits György dr. gymn. igazgató	M.-Vásárhely	81	t
299	Vidovits Béla okl. tanár	Nagy-Várad	88	t
300	Voith Mihály dr. járásorvos	Szamosujvár	93	o
301	Winkler Frigyes dr. járásorvos	Mócs	76	o
302	Wolff Gyula dr. gyógyszerész	Torda	78	t
303	Wachsmann Ede dr. körorvos	Bethlen	81	o
304	Weszolovszky Károly dr. megyei főorv.	Árva-Váralya	82	o

VEGYESEK.

Jegyzőkönyve az „Erdélyi Múzeum-Egylet” orvos-természettudományi szakosztályának 1893. febr. 26-án tartott közgyűléséről.

Jelen van *Farkas Gyula* dr. elnökön és *Löte József* dr. titkáron kívül 29 tag

I. Elnök a következő beszéddel nyitja meg a közgyűlést:

Tisztelt Közgyűlés!

Szakosztályunk minden tagjának módjában volt meggyőződést szereznie afelől, hogy az elmúlt évben emelkedett-e, vagy szállott-e talán, a Szakosztálynak a kebelében folyt szellemi tevékenységnek a nivója; tágult-e vagy szűkült-e szellemi tevékenység külső terjedelme; lendült-e, vagy ernyed-e talán, az ápolásához szükséges termelési buzgóság, a célja felé sarkaló lelkesültség, az előbbre-vitelére törekvő állhatatosság? Kinek-kinek módjában volt meggyőződést szereznie afelől, mert e tevékenységnek a lehetőségig hű és majdnem egészen teljes képét tükrözé a szakosztálybeli működés eredmény-tára, a Szakosztály Értesítője. Merem hinni, hogy bárki tette fel legyen magának e kérdés-sorozatot, helyes mérlegelés után annak minden izére kedvező ítélet-alkotásban állapodhatott meg.

Van azonban a szakosztályi működés belső élet-világának egy jellegzetes, mégpedig ügyrendi momentuma, amelyre csak azoknak az észrevevő tekintete eshetik, akik egészen közletről, a tűzhely közvetlen melegében és világosságában érintkeznek a Szakosztály működésével és vesznek részt benne. S midőn ezen a momentumon is óhajtozva keressük a fejlődés jeleit: sajnálattal kell konstatálnunk, hogy ebben a tekintetben nem teljes a fejlődés. Arra célozok, hogy a természettudományi alosztály szaküléseinek a látogatottsága állandóan alatta van a várakozásoknak. Igaz, az előadott tárgyak többnyire közölve lesznek és ritkán olyanok, hogy a közlés természetes kis késedelme miatt a velők való megismerkedés különösebben sietős volna. De nem ritkán kapcsolatosak érdekes természeti tárgyak vagy kísérletek bemutatásával, amit soha sem pótolhat teljesen a még oly jó rajz-nyomat és még oly pontos leírás találó volta sem. Különösen kívánatos pedig a szakosztályok minél nagyobb mérvű látogatottsága abból az általános jellegű s ügyrendünkben is gyökeredző célból, a melyet a tudományosság terén való személyes társulás valósíthat csak meg. Miatán most köz-tudásra adtam e hiányt, azzal a kéréssel fordúlok természettudomány-szaki tag-társainkhoz, hogy annak a megszüntetésében közrehatni szíveskedjenek.

Hogy nyomban ismét örvendeteset jelentsek, már előre fölhívom a tiszt.

tagtársak figyelmét Koch Antal tagtársunknak a csere-viszonyról adandó jelentésére, melyből ki fog tűnni, hogy tisztelt tagtársunk nagy buzgalmát az elmúlt évben is fokozódott szép siker jutalmazta. Ezen kívül most már majd módot is tud nyújtani arra, hogy Szakosztályunk tagjai a csere-viszonyt hasznukra fordíthassák.

Mult évi pénztár-folyamatunk tetemes kevesebblettel végződött. Ezt, mint a mult évi titkári jelentésből tudva van, már előre látta az előző évi Választmány és indított is meg intézkedéseket az e bajra való segítségére. Egyik eszméje, hogy azok az Erdély-részi orvosok és tanárok, akik még nem tagtársaink, tájékoztassanak Szakosztályunk felől, fölmerült külső akadályok miatt még nem valósulhatott meg, de közel van már megvalósulásához. Azonban a mostani Választmány kérvényt adott be anyaintézetünk, a Múzeum-egyesület igazgató Választmányához, amelyben a kellőleges megokolás rendén évi általányunknak 500 frttal való fölemelését kéri. Hogy kérésünk meghallgatásra fog találni, ezt részint nyomós támogató okaink alapján, részint már annak az alapján is reményelni merhettük, hogy a Múzeum-Egyesület mult évi közgyűlésén abbéli szándékunkat előre bejelentvén, ellenmondás nélkül tudásúl vétetett.

Nem végezhetem csekély szólásomat anélkül, hogy úgy, mint a legutóbbi választmányi ülésen is tetém, itt is ne említsem meg fájó érzéssel annak a férfinak nevét, aki még utolsó közgyűlésünkön, mint elnökünk épen e helyről, erőteljes hangon hallatta szorgos kijelentéseit. Vessünk egy kegyeletes hantot innen is egykor oly tevékeny tagtársunk, Belky János korai sirjára! Szellemé közöttünk maradt mindenkorra!

A mai jegyzőkönyv hitelesítésére Lechner Károly és Koch Antal tisztelt tagtársainkat kérve fel, szívélyesen üdvözlöm a tisztelt tagtárs urakat, a közgyűlést megnyitom és mindenek előtt felszólítom Lőte József titkár urunkat jelentésének előterjesztésére.

A közgyűlés a megnyitó beszédet éljenzéssel fogadja

II. A titkár jelentése.

Tisztelt szakosztályi Közgyűlés!

Nem akarom nagyon megfárasztani a tisztelt szakosztályi közgyűlés becses figyelmét a természeténél fogva amúgy is száraz titkári jelentéssel, azért lehetőleg röviden igyekeztem összefoglalni azokat az adatokat, a melyek a szakosztály mult évi működését vannak hivatva feltűntetni. Mindjárt rá is térek a tárgyra.

1. *Orvosi szakülés* 7 volt: febr. 19-én, márcz. 4-én, április 30-án, szept. 23-án, okt. 29-én, nov. 26-án, decz. 17-én.

Ez üléseken 12 szerző 20 különböző czímen értekezett, a mint az alábbi összeállításból kitetszik.

1. *Ákontz* Károly dr. tanársgd. Hüvely- és méhelőesésekről, kilencz operált eset kapcsán.

2. *Balta* Gyula dr. tnrsgd. A paizsporcz és a szakcsont sérülése önakasztás esetében.

3. *Brandt József* dr. tnr. Betegbemutatás: a) laparohysterotomia fibromyoma uteri miatt; b) ovariumcysta műtete.

4. *Engel Gábor* dr. mtr. A méhhurut és orvoslása.

5. *Genersich Antal* dr. tnr. a) A kóros kövek keménységéről. b) Elsődleges gömbsejtű sarcoma ilei ritka esete, kórboneztani és mikroszkópi készítmények bemutatásával.

6. *Genersich Gusztáv* dr. tnrsgd. 1. Betegbemutatás: a) pyaemia cryptogenetica; b) abscessus retropharyngealis 2. Az osteomalaciáról.

7. *Höncz Kálmán* dr. tnrsgd. Uti jegyzetek.

8. *Kiss Ferencz* gyakornok. a) A cukor quantitativ meghatározása. b) A Zoth-féle urameter ismertetése.

9. *Papp Gábor* dr. Betegbemutatás: a) nagyfokú sérülés a fejen, körfűrészről; b), c) sclerodermia.

10. *Purjesz Zsigmond* dr. tnr. A tuberkulin veszélyességéről.

11. *Rudas Gerő* dr. fogorvos. Az ép és kóros fog szövettana köréből. 1. A foggyökéren előforduló ritka szöveti elváltozásról; 2. a foggyökerek felszívódásáról; 3. az interglobularis ürökről.

12. *Török Imre* dr. gyak. orvos. Syphilis cutanea ulcerosa post vaccinationem.

II. Természettudományi szakülés 5 volt: febr. 26-án, április 8-án, május 6-án, november 18-án, december 16-án.

E szaküléseken 11 szerző 16 czímen értekezett, a mint az alábbi kimutatásból látszik.

1. *Budai József* polg. isk. tur. beszámolt az Erd. Múzeum-Egylet megbízásából az 1890. évben Erdővidéken tett palaeontologiai gyűjtéséről és ezzel kapcsolatban ismertette az ottani legfelsőbb harmadkori üledékek rétegsorozatát.

2. *Fabinyi Rudolf* dr. egyet. tnr. Uj eljárás bizonyos szénvegyületek nitrogén tartalmának quantitativ meghatározására.

3. *Farkas Gyula* dr. egyet. tnr. Észrevételek az elektromos áramlás elméletére.

4. *Héjas Imre*. „Erdély harmadkori ostracodái“ czímen értekezett a harmadkori rétegekben előforduló kagylós rákok kövült maradványairól.

5. *Jahn Károly* dr. reálistk. tur. A brassai vízvezetéki vizek újabb részletes elemzése. Bemutatta *Fabinyi* tnr.

6. *Koch Antal* dr. egyet. tnr. a) Folytatólagosan ismertette az Erdélyi Múzeum-Egylet megbízásából a múlt nyáron Erdélyben tett földtani kirándulásai eredményét. b) Bemutatja és ismerteti *Uhlig* Viktor dr. bécsi palaeontolognak „Ueber Fr. Herbig's Neocomfauna in Rumänien“ czimű értekezését. c) Jelentés a múlt nyáron Erdélyben tett földtani kirándulásáról. d) Bemutatja és magyarosítja Magyarország erdélyi részeinek új átnézetes földtani térképét.

7. *Lőrenthey Imre* dr. tnrsgd. Adatok az erdélyi tőzegtelepek faunájához. Bemutatta *Primics* György dr.

8. *Martin Lajos* dr. egyet. tnr. a) A madárrepülés általános elmélete. IV. közl. b) Ismerteti a „Zeitschrift f. Luftschiffart“ februári füzetében megjelent

„Bemerkungen zu Lilienthals Vogelflug als Grundlage der Fliegenkunst“ című közleményét. c) A madárrepülés általános elmélete. V. közl.

9. *Mártonfi* Lajos dr. gymn. tnr. Jelentés az Erdélyi Múzeum-Egylet megbízásából tett ásvány-földtani kirándulásai eredményéről, bemutatásokkal. Bemutatta *Koch A.* tanár.

10. *Primics* György dr. múzeumi őrsegéd. Tőzeggpéldányok bemutatása mellett ismertette az erdélyi részek azon tőzegttelepeit, a melyeket a múlt év folyamán a földművelésügyi miniszter megbízásából részletesebben megvizsgált.

11. *Schlesinger* Lajos dr. mtnr. (Berlinben). A közönséges differentialis egyenletek integrálásának egynemű különös tulajdonságairól. Bemutatta *Farkas* Gyula tanár.

III. *Nyilvános (népszerű) előadást* négyet rendezett a szakosztály. Két sorozatos előadást *Fabinyi* Rudolf dr. egyetemi tanár tartott „Mult és jelen a chemiában“ közös czímmel. Az első előadás 1892. április 1-én volt „A bőlcsék köve“ czímmel, a második, a mely az elemekről szólt, április 30-án. A más két előadást *Pfeiffer* Péter dr. fizikai tanársegéd tartotta „Az energia átalakulásáról“ 1892. jan. 23-án és február 6-án. Mind a négy előadást nagy érdekl. hallgatta a jelen volt díszes közönség és tanúlsággal gyönyörködött a szépen sikerült kísérletekben

IV. Az „Értesítő“-nek mind a három szaka 3—3 füzetben jelent meg, összesen $56\frac{3}{8}$ ív terjedelemben. Ebből az orvosi szakra $24\frac{1}{4}$ ív esik, a természettudományira $25\frac{7}{8}$, a népszerűre pedig $6\frac{1}{4}$ ív. Ekkora terjedelmet még egyszer sem ért el az „Értesítő“. Legnagyobb volt mostanig az 1891-ki évfolyam: $49\frac{3}{8}$ ív, a melynél a tavalyi évfolyam $\frac{1}{4}$ ív hián 7 ívvel lett terjedelmesebb. Kétségkívül örvendetes jele a szakirodalmi termelés számottevő fokozódásának, de másfelől — természetesen — a szakosztály pénzügyeire sem maradhatott befolyás nélkül, jóllehet több közlemény nem részesült írói tiszteletdíjban, mivel időközben más tudományos közlönyben láttak napvilágot, s jóllehet rajzok közlésétől tartózkodott a szerkesztőség, a mennyire a szöveg érthetősége csorbítása nélkül lehetségesnek mutatkozott. A szakirodalmi termelésnek éppen ez az örvendetes fokozódása csak annál jogosultabbá tette a választmánynak azt a törekvését, hogy a Múzeum-Egylet fokozottabb anyagi támogatását nyerve ki.

Közölt az „Értesítő“ 15 eredeti orvosi értekezést 8 szerzőtől, két ülés-megnyitó beszédet, a melyekben az orvosi szak érdemes elnöke szakosztályunknak két, férfikora teljében elhunyt jeles tagjáról az őszinte fájdalom hangján emlékezett meg, és méltatta a korszakalkotó működésű tudósnek, *Virchow* Rudolfnak az érdemeit 70-ik születésnapja alkalmából. Ugyancsak a *Genersich* tnr. tollából hozott egy nekrológot néhai Géber Ede tanárról. Közölt továbbá egy tárczacikket tanulmányúti tapasztalatokról, 12 természettudományi eredeti értekezést 11 szerzőtől, több könyvismertetést, az 1891-ki szakirodalom jegyzékét, szakülési jegyzőkönyvi kivonatokat stb.

A Revueben majdnem valamennyi közlemény megjelent németül, rövidebb-bővebb kivonatban.

A *népszerű* szak az említett nyilvános előadások szövegét tartalmazza, a III. f. pedig *Apáthy* tanárnak „A jótékonyág mint természeti törvény“ című előadását, a melyet a Mária Dorottya-egyesület javára tartott volt.

Mellékletül 1 graghikus tábla és egy rajzoltos lap van csatolva az „Értesítő 1892-ki évfolyamához 9 ábrával.

V. A választmány a szakosztály ügyvitele érdekében 4 ülést tartott: 1892. febr. 21-én, június 20-án, október 30-án és 1893. febr. 14-én. Ez ülések fontosabb működései a következők voltak. Megalakította a szerkesztő-bizottságot, az illető szakok szerkesztésével Lőte József dr., Koch Antal dr. és Farkas Gyula tanárokat bízván meg. A nyomdászt illetőleg Ajtai K. Albert személyében állapodott meg, a ki, jöllehet a nyomtatás költségeit ívenként 1 frt. 50 kr.-ral fölemelte, addigi működésével a választmány megelégedését teljes mértékben kiérdemelte, s az „Értesítő“ csinos és ízléses kiállítására nézve legtöbl biztosítékot ígért. Nem is csalódott várakozásában a választmány. Elfogadta Fabinyi Rudolf dr. egyet. tnr. ajánlatát sorozatos népszerű előadások tartására s megbízta a titkárt ez előadások szokásos rendezésével. Meghallgatta a titkár időnkénti jelentését a pénztár állásáról és füzetek ügyéről, továbbá egyéb ügyviteli dolgokban intézkedett. A III. ülésen fölmerült volt az a kérdés, hogy tekintve a szakosztály pénzügyi erejének fogyatékos voltát, gondoskodjék-e a szerkesztő-bizottság III. füzetek kiadásáról. A választmány megadta rá a fölhatalmazást, abban a reményben, hogy sikerül a Múzeum-Egylet anyagi támogatását kinyerni, s a következő ülésen meg is bízta az elnökséget, hogy nyújtsion be indokolt folyamodványt az egyesület igazgató választmányához, kérve, hogy eszközölje ki a közgyűléstől a szakosztály évi 2000 frt általánának 2500 frtra emelését. A folyamodás már be is nyújtatott.

Elfogadta a III. népszerű füzet anyagául Apáthy István dr. egyet. tanár felajánlott előadását, a melyről már volt szó, a rendes írói tiszteletdíjjal.

Az utolsó ülésen napirend előtt az elnök kegyeletes szavakkal emlékezett meg néhai Belky János dr. egyet. tanárról és a választmány buzgó tagjáról, s indítványára az ülés egyhangúlag határozta, hogy részvétét jegyzőkönyvileg örökíti meg és a gyászoló özvegyhez részvétíratot intéz.

A napirend letárgyalása után a pénztár megvizsgálására Lechner Károly dr. és Abt Antal dr. egyet. tanárokat jelölte ki a választmány, aztán megállapította a közgyűlés napját és tárgysorozatát.

Az elmúlt szakév folyamán a szokásos ajánlás alapján a következő urakat és intézeteket fogadta tagokul a választmány:

Nagy Miklós orvth.	Fornet Elemér dr. egyet. gyak.
Benedek Zoltán orvth.	Papp Gábor dr. kórh. orvos.
Kohn Fülöp dr. tnrsgd.	Voith Mihály dr. járásorvos (vid.)
Scheiz Vilmos dr. tnrsgd.	Barabás Albert dr. kör orvos (vid.)
5 Jakabházy Zsiga dr. tnrsgd.	15 Török Imre dr. gyak. orv.
Bogár Kálmán dr. tnrsgd.	Uray Miklós orvth.
Széles Dénes dr. tnrsgd.	Haftl Dezső dr. egyet. gyak.
Gopcsa Jakab dr. gyak. orv. (vid.)	Rosenberger Mór dr. egyet. gyak.
Lázár Ernő okl. gyógsz. (vid.)	Ellend József h. tanár (vid.)
10 Gámán Béla dr. gyak. orv.	20 Erzsébetvárosi állami gym. (vid.)

A kiadások összegéből	2977.93 frtból
levonva a bevételek összegét	2647.35 frtot,
mutatkozik:	<u>330.58 frt.</u>

pénztári hiány.

Ehhez csatolandó a Markusovszky-alap
tőkéje . . . . . 46.43 frt.

A múlt szakévi kiadásokhoz számítandó még az a 34 frt, a melyet a választmány f. évi febr. hó 14-én tartott ülésén kiútalványozott a szakelnökök mellett, a szaküléseken és népszerű előadásoknál segédkezett szolgáltnak jutalmúl. E szerint az összes pénztári hiány (330.58 + 46.43 + 34 frt) 411.01 frt, a mely az új szakév bevételeinek terhére esik.

A pénztár jelenlegi állását a következőkben van szerencsém feltüntetni.

Bevétel.

1. A Markusovszky-alap tőkéje	46.43 frt.
2. Múzeumi átalány 1893. év I. felére	1000.00 „
3. Tagdíjakból begyűlt	7.00 „
Összes bevétel:	<u>1053.43 frt.</u>

Kiadás:

1. Múlt szakévi pénztári hiány	377.01 frt.
2. A szolgálk jutalmazására a választmánytól megszavazott 34 frtból tényleg kifizettetett	30.00 „
Összes kiadás:	<u>407.01 frt.</u>

A 407.01 frtot levonva az
1053.43 frt bevételből, mutatkozik
646.42 frt pénztári maradék.

Ebből azonban még leszámítandó két népszerű előadásnál tett szolgálat jutalmazására a választmánytól már kiútalványozott 4 frt.

E szerint tehát a szakosztály 642.42 frt forgó tőkével kezdi meg a működését az új szakévben.

A tájékozás kiegészítésére még csak azt jegyzem meg, hogy a múlt évről elmaradt tagdíjakból, továbbá eladott füzetek árából 165 frt bevételt remélhet a szakosztály.

Kérve a tisztelt szakosztályi közgyűlést, hogy jelentésemet tudomásul venni méltóztassék, maradok

alázatos szolgálja:

Löte József,
szakoszt. titkár.

A közgyűlés a titkár jelentését éljenzéssel fogadja.

III. A pénztárvizsgáló bizottság jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

Az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztályának választmányja tisztelettel alulírottakat a szakosztály pénztárának s számadásai-

A közgyűlés e jelentés alapján egyhangúlag fölmenti titkárt a további felelősség terhe alól.

Elnök jelenti, hogy a válaszmány megtette a kellő lépéseket arra nézve, hogy a pénziárhiány fedezése céljából buzdító felhívás intéztessék a még nem tag orvosokhoz, természettudományokkal foglalkozó középiskolai tanárokhoz és gyógyszerészekhez.

A közgyűlés e kijelentést egyhangúlag helyeslő tudomásul veszi.

IV. Jelentés a csereviszony állásáról és fejlődéséről a múlt évben.

Tekintetes Közgyűlés!

Az elmúlt évben a hat évvel ezelőtt megindított csereviszonynak fentartása és fejlesztése ismét rám volt bízva. Én az adott viszonyokhoz képest igyekeztem a megbízásnak megfelelni és a következőkben van szerencsém az ügynek mai állásáról számot adni.

A múlt közgyűlés alkalmával a velünk csereviszonyban levő társulatok vagy szerkesztőségek száma volt: belföldieké 20, külföldieké 78, összesen 98. Jelenleg azoknak száma a következő: - belföldieké 19, külföldieké 89, összesen 108; tehát tizzel több a múlt événél.

A múlt évben hozzájött társulatok ezek:

1. L' Institut Royal Grand-Ducal de Luxembourg;
2. Aerztlicher Verein in München;
3. Naturwissenschaftlicher Verein in Düsseldorf;
4. Museum Francisco-Carolinum in Linz;
5. Societas pro fauna et flora fennica in Helsingfors;
6. Missouri Botanical Garden in St. Louis Mo.;
7. Naturhistorischer Verein der preussischen Rheinlande, Westfalens und d. Reg. Bez. Osnabrück, in Bonn;
8. Wisconsin Academy of sciences, arts and letters in Madison, Wisc. U. S. A.
9. Naturwissenschaftlicher Verein in Regensburg;
10. Royal Irisch Academy of Dublin;
11. Schweizerische Naturforschende Gesellschaft, Centralcomité in Bern.

A velünk csereviszonyban álló társulatok címét és a tőlük eddigelé kapott kiadványok jegyzékét, a társulatok székhelyeinek betürendes sorában, van szerencsém jelentésemhez mellékelve benyújtani, köszönettel kiemelve, hogy dr. Ferenczi Zoltán, az erdélyi Múzeum könyvtárnoka, szíves volt a nevezett kiadványok kimutatását számunkra összeállítani. Az összes itt felsorolt kiadványok az Erdélyi Múzeum könyvtárában, kellően leltározva, és így a jegyzék segítségével könnyen hozzáférhetően el vannak helyezve. Sok társulatnak kiadványai, az igaz, hogy csak hézagosan jutottak így módon az erdélyi Múzeum könyvtárába; de föladatommak fogom tartani, ha a tisztelt Közgyűlés ezutánra is megbíz a csereviszony vezetésével, hogy a hiányokat okkal-móddal lassanként elenyésztessük *)

*) A szakosztályllyal csereviszonyban álló társulatok jegyzéke az „Értesítő” természettud. szakának II. füzetében van összeállítva. Szerk.

Arra való helyiséggel, melyben a beérkezett társulati folyóiratokat és egyéb kiadványokat az egyleti tagok számára könnyen hozzáférhetően kirakhattam volna, a múlt évben sem volt, és így, mihelyt kissé felgyűlték intézetemben, időről-időre a könyvtárba szállítottam. Ezúttal jelenthetem azonban, hogy a folyó évben az Erd. Múzeum ásvány-földtani osztályában őse-gódnak eltávózása következtében, rendelkezésre áll egy szerény szoba, a melyben csupán az intézet assistense dolgozik, és hogy egyelőre, a míg t. i. a könyvtár új és bő helyiségeket kap, szívesen berendezem ennek egyik felét arra, hogy a csereviszony folytán a folyó évben beérkező kiadványok arra való rekeszes állványon és egy nagy olvasó asztalon elhelyezve, egyletünk t. tagjai által bizonyos időben megtekinthetők és használhatók legyenek. Ha a tek. Közgyűlés ezt az ajánlatomat elfogadja, akkor csak arra kérem, hogy az igazgató-választmány nál eszközölje ki 2 drb. rekeszes könyvállványnak készíttetését, mivel ilyenekkel intézetem nem rendelkezik.

Jelentésemet elvégeztem; kérem szíveskedjenek azt tudomásul venni és a fölvetett kérdésekben határozni.

A tekintetes Közgyűlésnek

alázatos szolgája

Koch Antal dr.

A közgyűlés egyhárgulag jegyzőkönyvi köszönetet szavaz *Koch* tanárnak a csereviszony ápolása érdekében kifejtett buzgó működéséért és szíves ajánlatáért

A szükséges rekeszes könyvállványt egyhangúlag engedélyezi a közgyűlés és megbízza az elnökséget, hogy e tekintetben intézkedjék.

V. Új tagokul ajánlatnak:

Radu János dr. phil., ajánlja Abt Antal dr. tnr.

Feldmann Ignác orvos. „ Genersich Vilmos.

Balogh Péter tnrjelölt. „ Hangay Oktáv tnr.

Egyhárgulag megválasztatnak.

VI. Elnök a két szakülési elnök, a két szakülési jegyző és hat választmányi tag megválasztására szólítja fel a közgyűlést, megjegyezvén, hogy a hat választmányi tag közül három az orvostudományi, három a természettudományi alszaktól választandó s mindkét alszakhoz tartozó választásokban csak az illető alszak tagjai vehetnek részt. (Ügyr. 14. §) Szavazatszedőkül felkéri az orvosi alszakra Benel János dr. elnöksége alatt Jakabházy Zsiga és Bogár Kálmán dr.-okat, a természettudományira pedig Hangay Oktáv tnr. elnöklete alatt Ruzitska Béla tanársegédet és Héja Kálmán tanárjelöltet.

Az orvosi szakon begyűlt 16 szavazatból kapott elnökségre Genersich Antal tanár 16-ot, jegyzőségre Benel János dr. 15-t, választmányi tagságra Brandt József tanár 16-ot, Davida Leo és Udránszky László tnrök 15-15-öt, Purjesz Zsigmond és Szabó Dénes tnrök 1-1-t. E szerint orvosi szakelnök lett Genersich Antal tnr., jegyző Benel János mnr., választm. tagok Brandt József, Davida Leo és Udránszky László tnrök.

A természettudományi alszakon begyűlt 14 szavazatból elnökségre kapott *Fabinyi* Rudolf tnr 13-t *Apáthy* István tnr. 1-et, jegyzőségre Koch Ferencz tnr. 14-et, választm. tagságra Abt Antal és *Apáthy* István tanárok 13—13-at, Koch Antal tnr. 12-t, *Hangay* Oktáv 1-et. E szerint term észettud. szakelnök lett *Fabinyi* Rudolf tnr., szakjegyző Koch Ferencz mnr., választm tagok Abt Antal, Koch Antal és *Apáthy* István tnrök.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést befejezettnek nyilvánítja.

Kolozsvárt, 1893. február 26.

Hitelesítjük :

Lechner Károly dr.

Koch Antal dr.

Furkas Gyula dr.

szakoszt. elnök.

Löte József dr.

szakoszt. titkár.

Jelentés

az „Erdélyi Múzeum-Egylet“ orvos-természettudományi szakosztályának
1893. október 28-án tartott szaküléséről.

1. *Fornet Elemér* dr. belgyógy. tanársegéd bemutat egy férfi beteget, a kinek az egész testen jól kifejezett fibrillaris izomrángások mutatkoznak. Előadó leírja röviden a kórelőzményt és a bajt spiralis eredetű terjedő izomsorvadásnak állapítja meg; kórjóslat kedvezőtlen.

2. *Széles Dénes* dr. törv. orvostani tanársegéd a beszámíthatóságról tartott egy érdekes felolvasást, a melyet kö. ölni fogunk.

3. *Hafjl Dezső* dr. a trional és tetronal altató hatásáról értekezett.

A *Széles* dr. előadásához hozzászólt Szabó tnr.

A *Hafjl* dr. előadásával kapcsolatban Engel tar. fölemlíti, hogy egy pár esetben alkalmazta a trionált 1 gr-os adagban szüléskor, és úgy tapasztalta, hogy 20—30 perc múlva a fájdalmak enyhültek és a szülő nő nyugodtabb lett. Fogó műtét alkalmával szintén megkíséرتette. Azt véli, hogy eclampsia esetében jó szolgálatot tehet, s lehetségesnek tartja, hogy nagyobb adag is alkalmazható még kedvezőbb sikerrel.